

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 14.

Onsdagen den 17 februari.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Gyllenswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 93, angående tilläggspension åt f. d. kanslibiträdet hos domänstyrelsen Agda Helena Leatz;

nr 94, angående pension åt förra småskolläraryrinnan Augusta Söderlund, född Lundh;

nr 95, angående tilläggspension åt vissa i statens tjänst anställda personer; och

nr 98, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Herr *Forssell* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 76, angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 425, blev på begäran omedelbart remitterad till bevillningsutskottet.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 82, med förslag till ändrad lydelse av § 60 regeringsformen.

§ 5.

Herr *Sandwalls* på kammarens bord liggande motion nr 422, som nu föredrogs, remitterades till statsutskottet.

§ 6.

Föredrogs vart för sig:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande föreskrifter om rätt för kommuner å landet att upptaga lån; och

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 14.

första lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående lagstiftning till klarläggande i visst avseende av karaktären utav avtal, innefattande förbud mot öppnande av handelsbod.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 7.

*Ang.
ifrågasatt
tillägg till
aktiebolags-
lagen m. m.*

Vid härpå skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion angående tillägg till aktiebolagslagen m. m. om prövning av behovet och folkets försörjning såsom villkor för anläggning, sammanslagning och förflyttning av storfinansiella företag, anförde:

Herr Hage: Herr talman! Jag har begärt ordet, för att detta utskottsutlåtande, som går i avstyrkande riktning, inte skall få passera kammaren utan att det säges någonting i denna synnerligen aktuella fråga. Ty det spörsmål, som beröres i denna motion av herr Lindhagen, är verkligen synnerligen aktuellt för stora delar av landet och särskilt för Norrland. Det är faktiskt för närvarande på det sättet, att runt om i landet och särskilt i Norrland ha stora företag nedlagts, och i vissa fall har detta hänt, utan att företagens ledning har givit någon varning åt kommunerna om att man funderade på att nedlägga företagen. Detta har ofta medfört rent av ett ekonomiskt sammanstörtande i de kommuner, som berörts av sådana nedläggningar. De ekonomiska svårigheterna och skattebördorna i sådana kommuner ha blivit oerhört stora.

Nu vill jag emellertid säga för min del, att detta spörsmål är kanske inte till den övervägande delen ett spörsmål om åstadkommande av sådana lagar, som behandlas av första lagutskottet. Utan jag skulle tro, att skall man kunna göra någonting på detta område, så måste man även åstadkomma någon slags skattelagstiftning, som medför, att skatterna från de stora företag, som drivas i kommunerna, på något sätt i större utsträckning tillföras dessa kommuner, så att, när sammanbrottet en gång eventuellt inträffar, det finns någon summa samlad för att ekonomiskt soulagera kommunerna. En liknande tankegång fanns på sätt och vis uttryckt i det skattelagförslag, som en gång framlades här i riksdagen, där det talades om att åstadkomma en s. k. näringsskatt. Den tanken att åstadkomma en näringsskatt avvisades emellertid då av riksdagen. Men redan 1928 skrev riksdagen i en fråga, som har ett visst samband med detta spörsmål. Riksdagen begärde nämligen en utredning, som skulle gå ut på att skattelagstiftningen skulle läggas på sådant sätt, att det för kommunerna skapades skatteobjekt i större utsträckning, än som nu är fallet, bl. genom belastande av näringar och dylika skatteföremål. Den utredningen pågår, och för min del skulle jag endast vilja begagna detta tillfälle till att uttrycka en förhoppning, att den utredningen måtte kunna åstadkomma någonting på detta område, så att man på ett eller annat sätt kan ekonomiskt soulagera de kommuner, som träffas av ett sammanstörtande på grund av att stora industriföretag nedläggas eller förflyttas.

Nu är det som bekant på det sättet, att här existerar exempelvis inom en kommun ett stort ekonomiskt näringsföretag. Då företaget går bra, sker utdelning till aktieägarna. Men denna aktieinkomst beskattas i stor utsträckning på andra ställen i landet, och följderna blir den, att en gång, om företaget sammanstörtande inträffar eller ett förflyttande av företaget sker, står kommunen där med tung fattigvård, ökade utgifter för skolbyggnader m. m. och med oerhört stora svårigheter i övrigt som konsekvens av företaget nedläggande. Ty inkomsterna från företaget blomstringstid ha i de flesta fall förskingrats på andra ställen i landet.

Detta, att inkomsterna av ett företag i så ringa grad beskattas i den kom-

mun, där företaget drives, är, menar jag, en olägenhet i vår skattelagstiftning av sådan art, att den borde på något sätt berörts i första lagutskottets utlåtande i denna fråga. Jag menar alltså inte, att första lagutskottet skulle ha tillstyrkt en utredning precis i den riktning, som herr Lindhagen gått in för. I det avseendet instämmer jag med utskottet, att det säkerligen är synnerligen svårt att komma fram på den vägen. Men jag skulle som sagt vilja framhålla, att det varit rimligt, om första lagutskottet på något sätt sagt ifrån, att det även finns andra vägar att komma fram på för att åtminstone i någon mån lösa detta problem.

För min del har jag naturligtvis inte nu någon möjlighet att göra något yrkande i dylik riktning, men jag har velat framföra dessa synpunkter på frågan i detta sammanhang, därför att denna sak är synnerligen aktuell i stora delar av landet och diskuteras i kommunala kretsar i stor utsträckning just i dessa dagar.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

I detta yttrande instämde herr *Jonsson* i Eskilstuna.

Herr Lindqvist i Halmstad: Herr talman! Ja, herr Hage framställde ju intet yrkande. Jag ger herr Hage alldeles rätt i att svårigheterna på detta område äro stora men att det inte går att råda bot på dem genom sådana förändringar i lagstiftningen, som här ifrågasatts av herr Lindhagen. När herr Hage emellertid kritiskt granskar utskottets utlåtande och säger, att utskottet bort framhålla, att det kan finnas andra utvägar att komma till rätta med svårigheterna, så vill jag därtill säga, att det vore synnerligen önskvärt, att en motionär, som herr Lindhagen, när han tar upp sådana här stora frågor, inte nöjde sig med att på några korta rader kasta ned en tanke i motionen och, sedan han gjort detta, endast tillägga — jag har inte motionen här nu, men ungefär så står det —: här kunde vara mycket mer att säga, men det sagda kan verkligen vara nog. Jag tycker, att en motionär bör skriva sin motion på annat sätt och med större allvar, än herr Lindhagen här har gjort.

Jag har intet mer att säga och ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Engberg: Herr talman! Jag tror, att den föregående ärade talaren har alldeles rätt i sitt omdöme om det sätt, varpå den ärade motionären bragt detta ärende inför kamrarna. Det är ju veterligt, att denne motionär ibland ganska vårdslöst kastar in både riktiga och oriktiga idéer och hugskott på riksdagens bord. Nu har emellertid slumpen fogat så, att han kastat in på riksdagens bord ett uppslag, som enligt min tanke berör ett av de allra viktigaste problemen i den nuvarande tiden. Herr Hage riktade uppmärksamheten på konsekvensen av den nuvarande ordningen, när vissa företag, vissa bolag på vissa orter i vårt land helt plötsligt nedläggas och stora industri-fusioner ske — mängen gång kanske som en följd av stora finansiella operationer — med resultat att vi få en social skadegörelse i gestalt av uteblivna försörjningsmöjligheter för hela orters befolkning med därav härrörande verkningar. Det är alldeles klart, att om detta gällde redan under den typ av bolag, som avsågos i den nuvarande aktiebolagslagen, när den kom till, så gäller det i dubbel måtto sedan vi ställts inför jättekoncerner, som kunna vidtaga sina mått och steg utan att bindas av någon som helst skyldighet att ta sociala hänsyn, utan att deras operationer regleras efter dylika hänsyn. Jag fäster t. ex. uppmärksamheten på den situation, vari vi befinna oss i valutapolitiskt avseende här i landet. Jag tillät mig i remissdebatten göra en erinran om hurusom vårt lands valutapolitiska svårigheter icke bottnade bara i

*Ang.
ifrågasatt
tillägg till
aktiebolags-
lagen m. m.
(Forts.)*

*Ang.
ifrågasatt
tillägg till
aktiebolags-
lagen m. m.*

(Forts.)

varurörelsen, utan också i kapitalrörelsen, en erinran, att den ene är för liten och den andre för stor, som det heter i visan. Vi ha kommit in i ett läge, där allmänt väl i så hög grad gjorts beroende av privata företags manövrer, att det kan vara en skyldighet för oss att allvarligt tänka efter, om det är bra som det är. Antag, mina herrar, att en internationell koncern, som förfogar över stora delar av det svenska näringslivet, helt plötsligt i samband med en storfinansiell operation förlade tyngdpunkten av sin verksamhet till ett helt annat land med nedläggande av stora industriområden här hemma och med konsekvens att befolkningen inom dessa områden blev brödlös, utkomstlös. Är detta saker, som äro likgiltiga för statsmakterna? Under inga förhållanden, herr talman! Jag anser, att det problem, herr Lindhagen underställt oss, är ett av de allra betydelsefullaste. Låt mig erinra om en stad och en man. Staden ligger i Dalarna. Mannen är en av vårt lands förnämsta tillgångar, en skapare, gestaltare och arbetare av stora mått. Stadens existens är baserad på hans stora industriella anläggning. Antag, att denna industri nedlades eller genom en fusion geografiskt förflyttades. Det skulle, herr talman, leda till att staden socialt fullkomligt sammanstörtade. Det finns ingen anledning tro att under hans socialt ansvarsmedvetna, framsynta och skickliga ledning något sådant skulle ske. Men antag det fall, att i en framtid hans skapelse skulle komma under en annan ledning, mindre ansvarskännande, mindre skicklig och framgångsrik. Vem borgar för hur det skulle bli för staden ifråga? Denna sak är alltför allvarlig enligt min mening för att behandlas så ytligt, som motionären gjort i sin motion och, jag nödgas tillägga, så nonchalant, som utskottet tagit på den i sitt utlåtande. Även om man inte har skyldighet att ägna alltför stor uppmärksamhet åt motioner, som äro lättvindigt skrivna, så finns det frågor, så pass betydelsefulla och socialt djupt ingripande, att man har rätt att förvänta en något större förståelse för dem än vad utskottet i förevarande fall visat. Just därför har jag, herr talman, känt ett behov av att göra detta uttalande.

Herr Christenson: Herr talman! Det är nog alldeles riktigt, som den senaste talaren här framhöll, att denna motion berör ett mycket viktigt och betydelsefullt spörsmål. Men såsom tidigare påpekats har motionären i sin motion inte närmare utvecklat, hur han tänkt sig en lösning av de problem, han framställt. Han har begränsat sig till att påkalla en ändring i aktiebolagslagstiftningen. Den förste talaren, herr Hage, påpekade att frågan kanske snarare hör samman med skattelagstiftningen, och det torde nog vara riktigt. Med hänsyn särskilt till motionens ofullständiga utformning tror jag inte, att man med fog kan klandra utskottet för det sätt, varpå motionen besvarats.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

Till avgörande företogs andra lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckta motioner angående arbetslöshetsförsäkring.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen:

de likalydande motionerna nr 188 inom första kammaren av herr *Möller m. fl.*, och nr 279 inom andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag till arbetslöshetsförsäkring skulle föreläggas 1933 års

riksdag, så att en var, som fyllt 16 men icke 67 år och mot avlöning användes till arbete för arbetsgivares räkning i industriell eller annan rörelse eller vid hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag liksom också i jordbruk eller skogsbruk, enligt lag försäkrades till erhållande av ersättning vid arbetslöshet, varvid såsom arbetare enligt lagen icke skulle anses verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning; samt

motionen nr 7 inom andra kammaren av herr *Spångberg m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte för sin del antaga av motionärerna framlagt förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring.

Utskottet hemställde

A) att motionen II:7 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

B) att motionerna I:188 och II:279 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Norman, Olof Carlsson, Forslund, Magnusson* i Kalmar, *Hage* och *Olovson* i Västerås, vilka hemställt, att riksdagen, med bifall till motionerna I:188 och II:279, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag till arbetslöshetsförsäkring, med i nämnda motioner angiven omfattning och karaktär, skulle föreläggas 1933 års riksdag.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman! Det föreligger här på riksdagens bord en av vårt lands för närvarande mest betydelsefulla sociala frågor, vilken bringats på tal genom en motion av socialdemokratiska riksdagsgruppen. Vid de många behandlingar, som denna fråga haft i riksdagen, har man som ofta gjort gällande, att det här rör sig om en både svårlöst och komplicerad fråga.

När man emellertid läser den historik, som finnes i utskottsutlåtandet över frågan, så kan man ifrågasätta, om det enbart har varit svårigheterna, som varit det avgörande, när man motsatt sig en lösning av spørsmålet, eller om det fastmer icke är den goda viljan som här saknats, när det gällt att bringa frågan till sin lösning. Jag har i varje fall fått det bestämda intrycket under de år, som jag i andra lagutskottet varit med om att behandla denna fråga, att här har man verkligen försumpat frågan genom detta ideliga påvisande av svårigheter och svårigheter. Oaktat man har fullständiga utredningar, där frågan belysts ur många olika synpunkter, så har man ändå icke kunnat medverka på något sätt till främjandet av en lösning av spørsmålet. Det är alltså självfallet, att under sådana förhållanden folket ute i landet känner en besvikelse över det sätt, varpå riksdagen behandlat deras stora livsfrågor och i synnerhet en så viktig fråga, som arbetslöshetsförsäkringsfrågan för närvarande utgör i dessa arbetslöshetstider — jag säger en besvikelse hos folket över den behandling dessa livsfrågor alltjämt röna hos riksdagen.

Det är rätt intressant för övrigt att taga del av utskottets historik över frågan. Om herrarna äro så vänliga att se på frågans behandling år 1929, så skola ni finna, att då anfördes såsom ett skäl mot införande av arbetslöshetsförsäkring, att det hade inträtt en lättnad på arbetsmarknaden, som beredde ökade möjligheter för arbetsanställning. Vid andra tillfällen, såsom nu, har man påvisat, att det skett en försämring på arbetsmarknaden, som för närvarande skall göra en lösning av frågan mindre värdefull för arbetarna. Huruvida än ställningen varit på arbetsmarknaden, om god eller dålig, har den alltid fått utgöra ett skäl för ett avslag på frågan. Jag förstår ju, att man har

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

svårt att finna en saklig och stark argumentering för ett ideligt avslagsyrkande, varför man måste söka åstadkomma vad man kan, när det gäller att bevisa, att denna sak icke är genomförbar.

Om vi se, hur det förhåller sig med arbetslösheten exempelvis under november månad i fjol, så finna vi, att de hjälpsökandes antal då var 77,254. Av dessa hjälpsökande var det endast 27,754, som fingo hjälp av stat och kommun; sålunda gick ett antal av cirka 50,000 arbetslösa människor utan den ringaste utkomstmöjlighet eller förhoppning om att erhålla hjälp vare sig från stat eller kommun. Jag tror för övrigt, att denna siffra är mycket låg jämförd med det verkliga förhållandet på arbetsmarknaden och möjligheten att kunna få sysselsättning. Nu anför utskottet bl. a. i sin motivering, »att regeringen följer utvecklingen av de förhållanden, som äro av beskaffenhet att inverka på spörsmålet om anordnande av arbetslöshetsförsäkring». Ja, ärade utskottsledamöter, det är ju gott och väl, att regeringen följer frågan med intresse, men jag undrar, om ni icke kunna vara överens med mig, att i längden kunna de arbetslösa icke tillgodoses med att man bara hyser välvilja för deras livsfrågor och följer dem med intresse men låter dem allt fortfarande vara olösta. Jag tror inte, att det kan anses som något skäl för att avslå den socialdemokratiska motionen, att regeringen följer utvecklingen och förhållandena med intresse; jag säger, att detta icke är något skäl för att avslå den framställning, som vi i motionen gjort om skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om förslag till arbetslöshetsförsäkring.

Det är i övrigt ett förhållande, som man kanhända för mycket sett bort ifrån, nämligen det faktum att under dessa arbetslöshetsperioder, som vi nu genomlevat i vårt land, ha de organiserade arbetarna utbetalt cirka 40 miljoner kronor till arbetslösa i form av understöd. Det är en värdefull tillgång av solidaritetsförpliktelse, som här tagit sig uttryck ifrån svenska organiserade arbetare, när de hjälpt sina kamrater med ett sådant belopp som intill 40 miljoner kronor under dessa svåra tider. Jag påstår, att det är en värdefull tillgång, som nationen borde tillvarataga och uppmuntra genom att visa, att även samhället har någon smula solidaritetsförpliktelse mot arbetarna och icke bara kräva, att bördan skall bäras av arbetarna. Det borde, säger jag, vara värdefullt att genom en uppmuntran av denna uppoffring tillvarataga den solidaritet, som här tagit sig uttryck, och detta borde kunna få en mycket stor betydelse, när det gäller lösningen av frågan. Nu säger man också såsom skäl för avslag, att genomförandet av en arbetslöshetsförsäkring ändå icke kan tillgodose hela behovet av hjälp åt de arbetslösa. Ja, det är heller icke någon av motionärerna, som har sagt detta, tvärtom äro vi nog medvetna om att en arbetslöshetsförsäkring ingalunda löser hela arbetslöshetsproblemet och icke kan skänka eller ge ersättning vid en så omfattande och långvarig arbetslöshet, som vi nu haft åtskilliga tider. Men å andra sidan kan väl icke heller förnekas, att en arbetslöshetsförsäkring, genomförd vid sådana tider som dessa, skulle vara av mycket stor betydelse genom att underlätta för samhället att komma till rätta med dessa svårigheter. Sålunda, om man icke överskattar arbetslöshetsförsäkringens värde, så får man heller icke underskatta detsamma. Därför tror jag, att hur man än ser på frågan, måste man erkänna, att en arbetslöshetsförsäkring är av mycket stort värde för de arbetslösa och samhället som sådant.

Man har anledning att verkligen ställa sig förvånad många gånger, när man sett hela den behandling som frågan rönt, med de utredningar som finnas, med det många gånger framförda kravet på frågans lösning och därav föranledda debatter o. s. v. Då vi därtill kunna påvisa, att frågan sedan årtionden i åtskilliga europeiska stater blivit löst, så frågar man sig verkligen, varför den skall vara så förfärligt svårlöst i vårt land. Kan det väl vara värre för oss

att lösa detta problem än för andra stater, som tidigare kommit till rätta därmed?

Jag skall, herr talman, be att med stöd av vad jag här yttrat få yrka bifall till den reservation, som är avgiven vid utskottets utlåtande av herr Norman m. fl.

Under detta anförande hade herr talmannen inträtt och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Skoglund: Herr talman! Reservanterna säga ju för sin del, att arbetslöshetsförsäkringen måste betraktas såsom en synnerligen stor och viktig samhällsfråga; ja, de gå så långt, att de säga, att det är förmodligen en av samhällets allra största sociala frågor för närvarande. Om det vore möjligt att med genomförandet av en arbetslöshetsförsäkring icke bara bereda hjälp åt det stora flertalet av de arbetslösa utan också i någon mån minska arbetslösheten som sådan, skulle jag vara den första att understryka, att det vore en av våra allra största sociala frågor just nu. Men jag har den uppfattningen, att det ligger icke så pass enkelt till. Jag tror, att vi allesammans kunna vara överens om att genomförandet av en arbetslöshetsförsäkring icke i någon mån kommer att förminska arbetslösheten som sådan, snarare tvärtom. Jag tror det är omöjligt komma ifrån, att en arbetslöshetsförsäkring i viss utsträckning kommer att binda arbetskraften och förminska dess anpassning efter arbetstillfällena.

Det är också en annan sak, som kanske icke alla tänkt sig in i, och det är, att arbetsgivarna efter ett genomförande av arbetslöshetsförsäkringen skulle kunna komma att få en inställning till denna fråga, som man troligtvis icke kan anse önskvärd. Det är ju så för närvarande, att många arbetsgivare icke minst jordbrukarna ha det synnerligen svårt att behålla i arbete även de arbetare, vilka i regel betraktas såsom fast anställda hos dem. Om vi nu hade haft en arbetslöshetsförsäkring genomförd, så att dessa arbetsgivare voro säkra på att en arbetare, när han avskedas, rentav automatiskt kommer in under en arbetslöshetsförsäkring och får ett någorlunda skäligt underhåll, då kanske många arbetsgivare, såsom det ligger till i vinter, utan vidare skulle gått in för att avskeda arbetare, som de nu ha kvar, och överlåtit åt arbetslöshetsförsäkringen att försörja dem tills våren kommer och arbetsförhållandena bliva bättre.

Jag är icke heller säker på att en arbetslöshetsförsäkring kommer att medföra alla de fördelar, som herr Magnusson i Kalmar nyss pekade på. Det har ju inte fattats utredningar i den här frågan, det ger jag den föregående ärade talaren fullständigt rätt uti, och de ha räckt många och långa år, och man har ju sökt komma fram till ett gemensamt resultat eller att åtminstone få en majoritet bland de sakkunniga, som skulle kunna tillstyrka en försäkring. Men trots dessa utredningar och trots att dessa utredningsmän med allvar sökt sätta sig in i frågan, så har man icke kunnat komma till enighet därom att en arbetslöshetsförsäkring är möjlig och lämplig att genomföra. Se vi på socialstyrelsens yttrande i ärendet, vilket varit intaget i Sociala meddelanden för en tid sedan och som jag skulle vilja rekommendera alla kammarens ledamöter att taga del utav, så få vi ju där ytterligare belägg för att en arbetslöshetsförsäkring genomförd icke skulle medföra alla de fördelar, som man tänkt sig. Det visar sig ju där tydligt, att även efter försäkringens genomförande en stor procent arbetslösa skulle bliva fullständigt ohjälpta och i alla händelser en stor del otillräckligt hjälpta. Jag vill minnas, att socialstyrelsen där räknat ut, hur det ställt sig, om vi år 1931 haft en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Socialstyrelsen kommer där, när den räknar med s. k. hjälpbehövande veckor, till det resultatet, att av dessa hjälpbehövande veckor skulle endast 31.1 procent fått understöd ifrån arbetslöshetsförsäkringen, under det att någonting på 12 procent

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

skulle betraktats såsom karensveckor och mellan 50 och 60 procent skulle ha varit s. k. utförsäkrade veckor, till vilka man icke kunde få någon hjälp från försäkringen. Det tyder ju på att, även om vi skulle få en försäkring genomförd, så måste samhället bibehålla de nuvarande hjälporganisationerna i en mycket stor omfattning, ja, i nästan samma omfattning som för närvarande. Såsom skäl för försäkringen brukar ju annars framhållas att den skulle komma att i stor utsträckning göra samhällets nuvarande hjälpåtgärder för de arbetslösa överflödiga. Vi se också av såväl utredningen som av socialstyrelsens utlåtande, att en försäkring skulle komma att medföra så oerhört stora kostnader, att vi måste i det ekonomiska läge, vari vi nu befinna oss, göra den frågan, om det är möjligt för oss att genomföra en sådan.

Det är i viss utsträckning sådana skäl som jag här nämnt, som gjort, att flertalet inom utskottet varit betänksamt mot förslaget att skriva till regeringen och ge densamma föreläggande att till 1933 års riksdag framlägga proposition; oavsett hurudant läget då är. Jag vågar dock påstå, att utskottsmajoriteten ägnat frågan en allvarlig prövning. För den har det icke varit, som herr Engberg yttrade vid den här frågans behandling för ett par år sedan: »huvudsaken att få en princip till livet», utan för utskottsmajoriteten har den stora frågan varit, om den med genomförandet av en arbetslöshetsförsäkring skulle kunna åstadkomma något effektivt medel att bekämpa och lindra arbetslöshetens följder.

Vad beträffar herr Spångbergs förslag om att omedelbart och utan vidare genomföra en arbetslöshetsförsäkring så tror jag, att detta faller på sin egen orimlighet.

De socialdemokratiska motionärernas förslag att skriva till regeringen med hemställan om en proposition i frågan till nästkommande års riksdag är ju en mera försiktig begäran; men icke heller detta har utskottsmajoriteten för närvarande ansett sig kunna gå med på. Vi ha ju en socialminister, om vilken jag tror, och det är väl nästan samtliga kammarledamöters uppfattning, att han är en man, som tydligen vill göra sitt bästa möjliga på alla de områden, där han kan göra sin insats. Han har i statsverkspropositionen tydligen utsagt, att han följer den här frågan mycket noga; och han har sagt så mycket mer, att han icke har några principiella skäl emot arbetslöshetsförsäkringens genomförande, en uppfattning, som kanske icke alla kunna sägas dela med honom. Han har vidare sagt, att han har för avsikt att så snart det är möjligt, upptaga denna fråga till behandling. Under sådana förhållanden ha vi ansett oss icke böra ge Kungl. Maj:t något särskilt föreläggande i detta fallet, och detta så mycket mindre som det under frågans behandling i utskottet ryktats om att socialministern under den gångna hösten ägnat denna fråga en alldeles särskild uppmärksamhet och låtit vidtaga undersökningar huruvida och i vad mån arbetslöshetsförsäkringen i andra länder har utfallit till fördel. Sedan socialministern hade tagit del av erfarenheterna därute och vidare tagit i beaktande det ekonomiska läget här hemma, skulle han, uppgavs det, funnit sig förhindrad att framlägga något förslag. Socialministern anför också i statsverkspropositionen, att han funnit, att en genomförd arbetslöshetsförsäkring under nuvarande förhållanden skulle medföra nya bördor för näringslivet, för arbetarna och för samhället, varför han, som sagt, icke ansett sig för närvarande kunna framlägga något förslag.

Herr Magnusson i Kalmar yttrade, att det var en besvikelse för stora folkgrupper att förslag om arbetslöshetsförsäkring icke kommit fram. Ja, herr Magnusson i Kalmar, men det är möjligt att om herrarna en gång lyckas genomföra en sådan här försäkring och få se den tillämpad i verkliga livet, det är möjligt, säger jag, att denna då kommer att medföra en icke ringa besvikelse just för de människor, som räknat med att få stor nytta av densamma.

Herr Magnusson i Kalmar var också inne på en annan punkt, som han dock icke uppehöll sig så länge vid som han gjorde under ärendets utskottsbehandling, nämligen frågan om frivillig eller obligatorisk försäkring och huruvida man skulle välja den ena eller den andra försäkringsformen. Jag får säga, att jag tycker, att först och främst de, som äro angelägna om att en sådan här försäkring skall genomföras så fort som möjligt, borde försöka att ena sig om vilken väg de böra välja, den frivilliga eller den obligatoriska. Jag vill minnas, att herr Johanson i Stockholm för några år sedan klart och tydligt sade ifrån, att han för sin del icke kunde vara med om en obligatorisk försäkring, ty den passade icke för vårt långsträckt land och skulle medföra så höga administrationskostnader, att han icke kunde tillstyrka en försäkring på sådan grund. Andra medlemmar av samma parti återigen anse, att den obligatoriska försäkringen är den enda, som medför verklig nytta, den enda, som de för sin del kunna medverka till. Vi skulle komma en god bit på väg, om herrarna kunde komma överens om en klar linje i fråga om de grunder, på vilka en arbetslöshetsförsäkring bör genomföras.

I fråga om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.
(Forts.)

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets avslagsyrkande.

§ 9.

Herr statsrådet *Gyllenswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 99, angående anslag ur kyrkofonden för reparationer å den åt kyrkoherden i Korpilombolo församling upplåtna prästgården;

nr 100, angående tjänstårsberäkning för småskollärarynnor, vilka varit anställda vid privatläroverkens förberedande klasser m. m.;

nr 101, med förslag dels till lag om gäldande ur kyrkofonden av pensionsavgift, belöpande å innehavare av prästerlig emeritilön med flera, dels ock angående gäldande ur biskopslöneregleringsfonden av pensionsavgift, belöpande å innehavare av emeritilön för biskop;

nr 78, angående ämneslärarynnas vid allmänt läroverk rätt att för lönetur tillgodoräkna sig tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt;

nr 79, angående rätt för högre lärarinneseminarier att för visst ändamål disponera terminsavgifter vid läroanstalten;

nr 80, angående överlåtelse på Kristianstads stad av den Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätten till högre allmänna läroverkets i Kristianstad byggnader; och

nr 77, angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10.

Fortsattes föredragningen av andra lagutskottets utlåtande nr 9; och yttade därvid:

Herr **Spångberg**: Herr talman! Det är ju ett känt förhållande, att när ett utskott har att taga ställning till en viktig motion, så ställer sig ofta en synnerligen lättfunnen fras i vägen för ett bifall till motionen i fråga. Herr Magnusson i Kalmar sade nyss i sitt anförande, att utskotten i allmänhet bruka vårdslösa sådana här frågor, och jag måste säga, att det är också den uppfattning jag har fått av utskottsbehandlingen i allmänhet av dylika frågor.

I arbetslöshetsförsäkringsfrågan har man ju förut alltid brukat peka på de utredningar, som ha igångsatts, men denna gång har utskottet i stället pe-

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

kat på frågans »invecklade beskaffenhet» såsom ett skäl mot att antaga det i vår föreliggande motion framlagda lagförslaget. Utskottet har vidare tagit fasta på ett uttalande av socialministern, som här förut hänvisats till av de båda föregående talarna. I detta uttalande heter det, att »regeringen följer utvecklingen och är även beredd att taga de initiativ i frågan, som sakens beskaffenhet och omständigheterna kunna medgiva». Ja, vilken regering har inte gjort sådana utfästelser under de år, som gått, vilken regering har icke gång efter gång givit dylika löften att följa denna fråga om arbetslösheten, som ibland har tagit en rent av katastrofartad karaktär och lovat att göra vad på regeringen ankomme, när tiden väl vore inne? Men det har aldrig blivit något gjort från regeringshåll därvidlag. Jag skulle tro, att om teologernas helvete vore en verklighet, så skulle också den regerande chefen i den församlingen säga, om vissa förhållanden påpekades, att han följde utvecklingen med intresse och vore beredd att vidtaga de åtgärder, som han funne lämpliga, när förhållandena så krävde.

Vad menar för övrigt herr socialministern med detta mirakeluttalande, som här har gjorts? Hur skola förhållandena bli för att inverka så på regeringen, att den anser, att nu äro förhållandena verkligen sådana, att det bör tagas vissa initiativ i den här frågan? Skall arbetslösheten ökas för att tidpunkten för ett initiativ skall anses vara för handen? Eller skall den minskas, för att regeringen skall anse att en arbetslöshetsförsäkring bör genomföras? Det skulle vara mycket intressant att få ett svar på den frågan såsom åtminstone *någon* vägledning för de arbetslösa i fråga om vad regeringen menar med detta uttalande, som utskottsmajoriteten nu anser utgöra att så starkt skäl för avslag på båda de här väckta motionerna.

Vi ha haft ganska växlande konjunkturen under de 24 år, som gått sedan arbetslöshetsförsäkringsfrågan år 1908 för första gången framfördes här i riksdagen. Vi ha under denna tid också haft ganska många regeringsskiften, och regeringar av olika färg ha skiftat, men aldrig har tidpunkten ansetts lämplig för någon av dessa regeringar att på allvar taga itu med denna fråga. Herr Skoglund uttalade om det lagförslag, som föreligger i den kommunistiska motionen, att det faller på sin egen orimlighet. Jag tror mig kunna säga, att det har alltid från regeringarnas och utskottets sida ansetts falla på sin egen orimlighet att göra någonting för de arbetslösa. När arbetslösheten avtager, heter det ju alltid, att nu äro förhållandena sådana, att arbetslösheten icke har sådan aktualitet, att det finnes någon anledning att nu taga itu med denna försäkringsfråga, och när arbetslösheten tilltager, så förklaras det, att det icke är tänkbart att just under sådana tider genomföra en arbetslöshetsförsäkring.

Nu åberopar utskottet i det föreliggande utlåtandet såsom skäl för sitt avstyrkande, att frågans invecklade läge gör det till en omöjlighet att nu antaga en lag om arbetslöshetsförsäkring. Alltså, trots att de sakkunniga sysslat med utredningar i frågan under snart 20 år, så är denna fråga fortfarande så invecklad, att det icke finnes någon möjlighet att för närvarande ta itu med att söka lösa spörsmålet. Jag undar, om det icke alltid kommer att bli så för dem som stå bakom ett dylikt uttalande, att arbetslöshetsförsäkringsfrågan efter allt vad som passerat av utredningar och dylikt ändå alltid kommer att te sig så invecklad, att man egentligen icke kan ge sig i kast med att söka lösa densamma. Jag skulle också tro, att den omständigheten, att man på borgerligt håll finner denna fråga så invecklad, helt enkelt beror på en vägran att vilja se de verkliga orsakerna till arbetslösheten. Detta har ju också sina fullt naturliga skäl, eftersom dessa orsaker bottna i det nuvarande kapitalistiska samhällssystemet med dess äganderätt och produktionsförhållanden. Om man verkligen ville giva en analys av orsakerna till arbetslösheten, så skulle detta betyda, att man i och med detsamma utfärdade en bankruttförklaring för det

kapitalistiska samhällssystemet. Det är alltså tydligt, att man från det hållet aldrig kommer att ge en riktig analys av orsakerna till arbetslösheten i det kapitalistiska samhället.

Det har ofta framhållits i debatterna och även något berörts av de föregående talarna, att en arbetslöshetsförsäkring inte skulle kunna lösa arbetslöshetsproblemet. Detta påstående har framkommit i många debatter, och det återkommer även i detta utskottsutlåtande, där man citerar socialstyrelsens yttrande den 13 juni i fjol. I detta yttrande har det nämligen också anförts, att arbetslöshetsförsäkringen icke skulle lösa arbetslöshetsproblemet. Nej, det tror inte jag heller, att en sådan försäkring skulle göra, och jag har aldrig träffat någon människa, som trott, att det skulle lösa det problemet. Det förvånar mig därför, att både de sakkunniga, socialstyrelsen m. fl., liksom utskottets ledamöter ideligen återkomma till denna fråga med ett sorts konstaterande av att en sådan här försäkring icke skulle lösa själva arbetslöshetsproblemet. Jag anser, att detta är att slå in öppna dörrar. Det har väl aldrig varit meningen, att man med en sådan sak som en arbetslöshetsförsäkring skulle kunna lösa arbetslösheten såsom sådan, eftersom man ju med en dylik försäkring icke träffar arbetslöshetens *orsaker*, något som, efter vad jag nysst nämnde, förutsätter en omvälvning av de nu bestående samhällsförhållandena. Men meningen är väl ändå, att en dylik försäkring skulle bli till hjälp för dem, som lida under *arbetslöshetens följder*. Det är i varje fall den syn vi lagt på problemet, då vi väckt vår motion i denna fråga.

Herr Skoglund trodde, att de arbetslösa icke skulle anlita till buds stående arbetstillfällen, i händelse man införde en arbetslöshetsförsäkring, och därför skulle en sådan försäkring bli till en fara för samhället. Ja, herr Skoglund, jag anser mig förpliktigad att i arbetarklassens namn på det allra kraftigaste få visa denna ohemula beskyllning tillbaka. Var vänlig och studera den statistik, som statens arbetsförmedlingsanstalter årligen publicera och som finnes intagen även i detta utskottsutlåtande på sid. 19, och kom ihåg, att vid arbetsförmedlingsanstalterna stå bakom varje ledig plats massor av arbetslösa inregistrerade såsom sökande. Det är som sagt massor av arbetare, som vandra dit så fort en plats blir ledig utan att kunna erhålla något arbete. Härtill komma de mängder av arbetare, som utan att anlita arbetsförmedlingsanstalterna dag efter dag, vecka efter vecka, månad efter månad och år efter år söka efter någon sysselsättning. Och ändå kommer man här ifrån högerhåll och kastar ut den beskyllningen mot arbetarna, att om det funnes en arbetslöshetsförsäkring, så att de arbetslösa härigenom finge en liten hjälp och möjlighet att under nödortigtaste förhållanden kunna försörja en familj, så skulle de icke söka sig ut på arbetsplatserna!

Vi mena inte, och det mena inte heller de arbetslösa eller arbetarklassen såsom sådan, att arbetslöshetsförsäkringen skulle *lösa* detta problem. Vi mena heller icke, att arbetslöshetsförsäkringen är den *enda* väg, som står till buds för att få bukt med arbetslösheten. Det går givetvis att tillgripa andra utvägar också, och den omgestaltning, som måste till för att slutgiltigt lösa hela detta spörsmål, den kunna vi se avspeglad i Sovjetunionen, där man trots de svåra förhållanden, som man där haft att brottas med under det socialistiska uppbyggnadsarbetet, dock kan visa på att arbetslösheten försvunnit.

Men det finnes även andra möjligheter, och dem ha vi pekat på i andra motioner. Vi ha pekat på, att i detta land finnas över 100,000 åldringar över 60 år, vilka på grund av för små pensioner nödgas slita ut sig och offra sina sista krafter i arbetsföretagen, under det att deras söner i 25- och 30-årsåldern icke kunna erhålla någon sysselsättning. Genomför en pension för dessa åldringar, och man ger i och med detsamma arbete åt tiotusental av dessa unga, som kunna och behöva komma ut i arbete! Genomför vidare en arbetarsemester

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

på 15 dagar, som vi föreslagit i en annan motion, och det blir strax en del arbetare, som under viss tid få arbete och kunna deltaga i produktionen!

Men även om man tillgriper sådana åtgärder, som dem jag här i korthet vidrört, så får man givetvis, inom ett kapitalistiskt samhälle, såsom en normal företeelse räkna med en viss procent av arbetare, som icke kunna komma in i produktionen. Det är för att bringa hjälp åt dessa utstötta, de må vara få eller många, som vi anse det vara en samhällsplikt, att, hur förhållandena än gestalta sig i fråga om konjunkturer, införa en arbetslöshetsförsäkring. Utan att här närmare uppehålla mig vid den slags hjälpverksamhet, som staten bedriver genom arbetslöshetskommissionen och som någon kanske härvid åberopar, så vill jag bara helt kort stryka under vad som så många gånger förut anförts från vårt håll, nämligen att denna statens verksamhet genom arbetslöshetskommissionen är ingen hjälpverksamhet till de arbetslösas förman, utan det är ett utnyttjande av de arbetslösas svåra läge, som staten och samhället begagna sig av. De flesta arbetslösa erhålla emellertid varken understöd eller arbete ens för dessa svältlöner, som arbetslöshetskommissionen betalar. I utskottets utlåtande finnes ju en tabell, som på visst sätt talar ett om än dunkelt språk i vad gäller arbetslöshetens omfattning i det stora hela, men som beträffande de arbetslösa och den hjälp de erhållit, i den mån de sökt hjälp, är ganska belysande. Jag syftar på den i utlåtandet intagna sammanfattningen av arbetslöshetskommissionens månadsrapporter för tiden november 1930—november 1931. Av denna tabell framgår — för att nu endast taga några siffror — att i augusti månad förra året funnos 35,701 hjälpsökande, av vilka endast 16,864 erhöilo någon hjälp antingen genom att beredas sysselsättning vid statliga, kommunala eller statskommunala reservarbeten eller också i form av kontantunderstöd, under det att 18,837 lämnades utanför. I september hade de hjälpsökandes antal uppgått till 40,377, varav endast 17,729 erhöilo hjälp, medan 22,648 stöttes bort. I oktober var de hjälpsökandes antal uppe i 57,143, varav 20,112 erhöilo någon hjälp, medan 37,031 stöttes bort, och i november utgjorde de hjälpsökandes antal 77,254, varav 27,754 erhöilo hjälp medan 49,500 fingo gå utan någon som helst hjälp eller understöd.

Till detta kommer ju det av alla kända förhållandet, att det bara är en del av de verkligt arbetslösa, som är upptagen bland dessa hjälpsökande. Förklaringen till att inte alla, som befinna sig i nödtillstånd på grund av arbetslöshet anmäla sig, ha vi i dessa siffror, som tala om, hur många det är, som stötas bort från statens och samhällets institutioner under förklaring att de ingen hjälp kunna få. Trots allt skryt om vår utveckling, vår höga kultur och våra vetenskaper o. s. v. har man dock icke kommit så långt, att man ens på hundratusentalet när kan angiva, hur många arbetslösa det finnes här i landet, men säkert är det ingen överdrift, om man uppskattar antalet arbetslösa i Sverige till minst 200,000 personer. Det är från dessa fakta, vi utgått, då vi väckte vår motion med det lagförslag, som däri föreligger, och som finnes intaget i utskottets utlåtande.

Jag vill gentemot den talare, som påstod att detta lagförslag var en omöjlighet, att det föll på sin egen orimlighet att antaga något sådant, säga, att det är så billiga krav, som vi där ha framställt, att det icke gives någon som helst prutmån. Om herrarna skulle taga upp detta lagförslag till saklig behandling paragraf efter paragraf i vad angår understöd o. s. v., tror jag, att det skulle bli synnerligen svårt — kanske icke i denna församling men i varje fall ute bland tänkande människor ute i landet — att göra gällande, att det skulle falla på sin egen orimlighet att antaga ett dylikt lagförslag.

Det förslag, som här föreligger från socialdemokratiskt håll, omfattar ju endast en bön till regeringen, att den nästa år skall framlägga ett förslag i frågan. Jag kom just på denna formulering, att det är en bön till regeringen,

därför att vi kommunister för några år sedan, jag tror att det var 1930, hade uppskisserat ett förslag, som icke innehöll något direkt lagförslag. Vi hade satt upp vissa punkter, där principerna för en arbetslöshetsförsäkring framlades och där understödsbeloppens storlek nämndes, och hemställde till regeringen att nästa år framlägga förslag med ledning av de principer, som vi i denna vår motion uttalat. Den socialdemokratiska partigruppens ordförande, Per Albin Hansson, anlade då en hånfull ton och menade, att då man icke kunde komma med något lagförslag, var det omöjligt att antaga förslaget i fråga. Ja, det var en sådan där billig motivering, som så ofta kommer från det hållet, och som man blivit så van vid, att man icke tar den så värst allvarligt. Men i den mån det skulle finnas något allvar i hans uttalande, ber jag att få rikta det tillbaka till den, som avgivit detsamma. Ett dylikt uttalande kan ju utgöra en illustration till allvaret i den motion, som i dag föreligger från socialdemokraternas sida.

Man skall ju behandla en motståndare väl och alltid söka finna ut det bästa tänkbara även hos honom, och med ledning från den grundsatsen har jag gått för att undersöka den socialdemokratiska motion, som väcktes för några år tillbaka och däri det lagförslag framlades, som man nu här har pekat på. Då jag studerade detta lagförslag, fann jag det ganska förklarligt, att man icke nu vill komma fram med förslaget. Det är ju verkligen av en sådan art, att åtminstone alla arbetslösa böra be alla goda makter i världen bevara sig från ett dylikt slags arbetslöshetsförsäkring. Jag fäster mig icke i detta sammanhang vid den oklarhet och de stridigheter, som förelägo inom den socialdemokratiska gruppen i fråga, huruvida försäkringen skulle göras obligatorisk eller frivillig. Men om jag ser på de för de arbetslösa gällande principer, som finnas upptagna i ifrågavarande av socialdemokraterna väckta lagförslag, finner jag, att exempelvis däri först föreslås, att alla affärs- och kontorsanställda, butiksbiträden o. s. v. skulle uteslutas från denna arbetslöshetsförsäkring. Vidare föreslås, att lagen skall icke äga tillämpning, och här citerar jag förslaget ordagrant, sådant det föreligger i socialdemokraternas motion, »å arbetsgivares make, hemmavarande barn eller adoptivbarn, föräldrar eller adoptivföräldrar i den mån de användas till arbete för hans räkning». Den gruppen innefattar givetvis en stor del av småfolket såsom hantverkare, småbrukare och andra, som ha söner hemma, som arbeta åt fadern, därför att de icke kunna få någon annan sysselsättning, vilket de dock så väl behöva för att förtjäna sitt livsuppehälle. På grund av att de arbeta åt föräldrarna skulle de aldrig komma i åtnjutande av arbetslöshetsförsäkringen. Vidare äro alla de utestängda, som utföra arbete i sitt hem. De äro också synnerligen många. Vidare föreslago socialdemokraterna, att lagen icke skall äga tillämpning i den mån arbetare användes till arbete i jordbruk med därtill hörande binärningar, vilka icke bedrivs såsom självständiga företag, samt skogs- eller flottningsarbete. Här har däremot i den nuvarande motionen, sådan den framlagts utan tillhörande lagförslag, framhållits, att även dessa senare kategorier böra komma in under arbetslöshetsförsäkringen. Vidare skulle fiskare vara utestängda liksom de, som syssla med reservarbeten i enlighet med vad därom särskilt stadgas. Det är ju en betydlig grupp, som var och en kan konstatera, som aldrig skulle komma i åtnjutande av arbetslöshetsförsäkringen. Går jag sedan över till dem, som skulle åtnjuta denna försäkrings fördelar eller nackdelar — herr Skoglund har därvidlag ganska rätt, när han pekar på, att det är en ringa grupp, som skulle komma i åtnjutande av försäkring enligt ifrågavarande lagförslag — så får man ju kalla denna deras rätt enligt lagförslaget, för en rätt eller ett tvång — beroende på om försäkringen blir frivillig eller obligatorisk — att *erlägga avgift* till en arbetslöshetsförsäkringsfond. *Rätten till understöd* vid iråkad arbetslöshet skulle däremot bli mycket, mycket proble-

I fråga om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

(Forts.)

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*
(Forts.)

matisk. Förslaget stadgar härom: »för att arbetare, som försäkrats enligt denna lag, i anledning av iråkad arbetslöshet skall äga rätt till ersättning på grund av försäkringen erfordras vid varje tidpunkt att», som det står i ett moment, som finnes i samma paragraf »försäkringsavgifter för honom erlagts för en sammanlagd tidsrymd under näst föregående fyra försäkringskvartal av minst tjugusex veckor». Härav framgår sålunda, att en arbetare, som arbetar inom ett företag, där han av tvång eller på grund av rätt kommit att bli arbetslöshetsförsäkrad, alltid måste erlägga sina avgifter för försäkringen, men aldrig skulle ha någon som helst garanti för att erhålla någon hjälp av denna arbetslöshetsförsäkring. Han skulle aldrig erhålla någon sådan hjälp, om han exempelvis per år icke vore sysselsatt mera än 25 veckor i sådant arbete, där han av tvång eller på grund av rätt, hur man nu vill kalla det, måste erlägga försäkringsavgift. Man har också sört för att han är förhindrad att frivilligt erlägga en sådan avgift för den händelse han skulle vilja garantera åt sig någon nytta av ifrågavarande försäkring. Den socialdemokratiska motionen lämnar ett särskilt stadgande därom, däri det heter: »Ej må märke anbringas å arbetares försäkringskort för vecka, under vilken han icke väntas till arbete under omständigheter, som medföra försäkringsplikt enligt denna lag. Där så likväl skett, må märket icke tillgodoräknas arbetaren.» I en mängd kommuner ute i landet, både i industri- och skogskommuner, finnes det stora grupper av arbetare, som äro sysselsatta tre, fyra, fem månader av året och som aldrig få arbeta sex månader under något år. Dessa arbetare skulle alltid få komma att erlägga sina avgifter till denna försäkringsfond, men de skulle aldrig få någon nytta av försäkringen i fråga. Från denna försäkring skulle vidare uteslutas all den ungdom, som inte har lyckats erhålla något arbete.

Efter att ha undersökt vad denna socialdemokratiska grundmotion, till vilken man nu hänvisar i föreliggande motion, innehåller, är det ju nästan onödigt att säga, att de arbetslösa, i den mån de få kännedom om motionens innehåll, torde be alla goda makter bevara dem från en dylik lag. Det är också alldeles klart, att vi från kommunistiskt håll under sådana förhållanden icke kunna yrka bifall till eller rösta för en dylik lag. När försäkring en gång skall genomföras är den riktiga principen givetvis, att var och en, oavsett vilken grupp, han tillhör, och oavsett vilket yrke, han tillhör, som är beroende av utkomst genom sitt arbete, erhåller arbetslöshetsförsäkring, då han kommer till en viss ålder och icke har lyckats skaffa sig något arbete. Det är dessa principer, som återfinnas i den kommunistiska motionen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Hage: Herr talman, mina damer och herrar! Jag hade egentligen begärt ordet för att yttra mig rörande det anförande, som har hållits av herr Skoglund, men eftersom herr Spångberg har litet kalfatrat den socialdemokratiska ståndpunkten i den här frågan, skall jag be att få säga några ord också till honom.

Jag skall då först be att få påminna herr Spångberg om att det existerar ett gammalt svenskt ordspråk, som säger, att det bästa är ibland fiende till det goda. Alltså, om man i en fråga som denna framför ett yrkande, som går mycket långt, kan det hända, att man med detta undanrycker möjligheten att genomföra någonting, som visserligen kanske icke går så långt, men som ändå skulle medföra vissa fördelar för de arbetande klasserna. För min del vill jag säga, att herr Spångbergs här hållna, ganska hätska anförande mot det socialdemokratiska yrkandet, är av den art, att det givetvis giver belackarna möjlighet att stärka sina positioner för avslag på hela denna tanke att genomföra en arbetslöshetsförsäkring. I så måtto bidrager alltså herr

Spångberg och kommunismen i allmänhet till att försämra möjligheterna för att här kunna åstadkomma någonting. För min del får jag säga, att detta är ett mycket egendomligt ståndpunktstagande från ett parti, som dock säger sig vilja medverka till att genomföra någonting på detta område. Detta är det första, som jag skulle vilja säga till herr Spångberg.

Härutöver vill jag tillägga, att det socialdemokratiska yrkande, som här har framförts, icke utgår ifrån, att det lagförslag, som herr Spångberg redogjorde för och som han betecknade som den socialdemokratiska ståndpunkten, skulle oförändrat antagas av riksdagen. Tvärtom har man betonat från socialdemokratiskt håll, att man visserligen lägger detta lagförslag till grundval för sin framställning, men att man yrkar vissa justeringar i och tillägg till detta förslag. I detta sammanhang vill jag erinra därom, att man tänkt sig att skogs- och jordbruksarbetare samt kontorsfolk m. fl. skulle komma in under lagen, o. s. v. Då har man väl kommit så långt i fråga om en lagstiftning angående arbetslöshetsförsäkring, som man kan komma med den majoritet, som man nu har i riksdagen. I detta avseende skulle jag verkligen vilja säga, att vi socialdemokrater icke kunna yrka bifall till det kommunistiska förslaget. Ty när det redan är så svårt att få igenom en arbetslöshetsförsäkring av den art, som har skisserats av oss och som går ut på bidrag från arbetarna, hur mycket svårare — ha vi sagt oss — skall det icke då vara att få igenom en sådan enligt det kommunistiska receptet, där arbetarna icke skulle betala någonting till arbetslöshetsförsäkringen. I detta sammanhang vill jag för min del deklarerat att jag, rent principiellt sett, icke skulle ha någonting emot, om arbetarna kunde befrias från en sådan belastning. Med hänsyn till de små inkomster, som arbetarna ha och de ekonomiska svårigheter de kämpa med, skulle jag finna det synnerligen önskvärt, om man i nuvarande situation kunde genomföra en lagstiftning, där arbetarna icke ålades att betala någonting. Men vi veta så innerligt väl, att det finnes ingen möjlighet att i denna kammare eller i första kammaren vinna majoritet för en sådan lagstiftning. Då är det väl bättre att inrikta sig på ett mål, som möjligen är *uppnåeligt*, än att inrikta sig på en utopi, som icke går att förverkliga. Detta är orsakerna till vårt ståndpunktstagande i denna fråga, och jag vill för min del tillägga, att jag tror, att det är en god ståndpunkt. Den leder säkerligen lättare och fortare fram till resultat än den utopiska, kommunistiska ståndpunkten.

Efter dessa anmärkningar, som jag särskilt riktat mot herr Spångberg, ber jag att få säga några ord till herr Skoglund. Herr Skoglund framförde ju som ett motiv för att man icke skulle gå in för en arbetslöshetsförsäkring, att det skulle kunna hända, att en del arbetsgivare, särskilt inom jordbruket, skulle med hänsyn till tillvaron av en dylik försäkring sluta upp med att understödja sina arbetare och giva dem avsked. Ja, herr talman, en sådan motivering kan man säkerligen anföra mot allt slags social lagstiftning, alltså även mot fattigvårdslagstiftningen och mot folkpensioneringen, och den har också anförts, särskilt när det gällde införandet av folkpensioneringen. Ty det är ju självklart, att det kan finnas hänsynslösa arbetsgivare, som använda en sådan metod, som den av herr Skoglund antydd, när de veta, att det existerar en social lagstiftning, som i någon mån tillgodoser arbetarna, när de komma i svårigheter. Det motivet är dock, det skulle jag vilja säga, icke tillräckligt bärande för att man skall gå emot ett förslag i denna fråga.

Sedan sade herr Skoglund: Hur skall man kunna begära, att vi borgare skola kunna vara med om en försäkring, som påyrkas från socialdemokraterna och arbetarrepresentanter i allmänhet, när socialdemokraterna själva icke ha enat sig om någon gemensam ståndpunkt i frågan, särskilt när det gäller frågan, om det skall vara obligatorisk eller frivillig försäkring. Ja, på detta

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

vill jag hänvisa honom till det faktum, att den motion, som från socialdemokratiskt håll framförts i denna fråga, dock går på den obligatoriska linjen. I denna motion kräves en obligatorisk försäkring, men samtidigt ha vi socialdemokrater sagt ifrån, att skulle det vara omöjligt att vinna majoritet för en försäkring på den *obligatoriska* linjen, då äro vi villiga att taga upp frågan om en *frivillig* arbetslöshetsförsäkring. Vi ha alltså inför herrarna framlagt den möjligheten. Vilken väg vilja herrarna gå? Vi vilja gå på den obligatoriska linjen, men är det omöjligt att få igenom en sådan, äro vi, som sagt, villiga att, till en början åtminstone, vara med om en frivillig försäkring.

Jag tycker, att man från socialdemokratiskt håll i denna fråga visat en så oerhörd stor mottaglighet för skäl, att vi därigenom åtminstone borde ha undanryckt motiven för ovillighet från den andra sidan.

När vi diskuterade denna fråga i utskottet var det emellertid särskilt en synpunkt, som jag för min del framförde, och som man från borgerligt håll hade synnerligen svårt att komma förbi. Jag framhöll nämligen det, att här i denna fråga hade en grupp av svenska medborgare yttrat sig på ungefär följande sätt: Vi veta, att vi äro i den ställningen i livet, att vi kunna råka ut för arbetslöshet och då riskerar samhället att helt få försörja oss. Därför vilja vi betala och lägga undan för den eventualiteten, att vi råka ut för arbetslöshet, alltså vi vilja samla till en fond för detta ändamål.

Om nu en medborgargrupp säger detta, kan man då betrakta det såsom bevis på osolidaritet mot samhället? Kan man icke tvärtom säga, att dessa medborgare, då de avge en sådan deklARATION, måste betraktas såsom en synnerligen ansvarskännande samhällsgrupp? Jo, för visso, och den synpunkten har fått komma fram vid föregående tillfällen. När det gällde folkpensioneringen, och när det gällde sjukvårdarna, har man gått in för att stimulera småfolket och arbetarklassen till att göra avsättningar för vissa tänkta situationer. Man har gått in för att staten skall stimulera genom att ge statsbidrag. Detta kan i det här fallet ske med olika system; det kan ske med obligatorisk och det kan ske med frivillig arbetslöshetsförsäkring. Det verkar därför mycket egendomligt, att man på den borgerliga sidan har så litet intresse för detta. Det borde väl tvärtom vara så, att man förklarade, att man tycker, att en sådan verksamhet, som bedrivs från arbetarhåll, är mycket samhällsnyttig och att man vill uppmuntra den genom att ge statsbidrag. Därför tycker man på vår sida, att detta ständiga hesiterande för att gå in för arbetslöshetsförsäkringen är mycket egendomligt, man tycker, att det tvärtom skulle ligga i statens intresse att se till, att ett arbetarnas betalande till en fond påbörjades *så fort som möjligt* i stället för att ställas på framtiden.

Nu vill jag för min del säga, att man nu har mycket svårt att veta, vilken ståndpunkt som intages på den borgerliga sidan. På den rena högersidan och på bondeförbundets sida är ställningen klar. Man är bestämt emot att göra något på detta område. Men vilken är ståndpunkten på det frisinna hållet? I förra årets utskottsutlåtande fanns en reservation från de frisinna, t. o. m. från ledande frisinna håll i andra lagutskottet, en reservation, däri man tryckte på, att regeringen skulle göra vad den kunde för att motarbeta arbetslösheten. Nu finnes icke denna reservation. Det skulle vara mycket intressant att veta, vad detta kan innebära. Jag måste sammanställa detta faktum med den omständigheten, att socialministern, när det gäller arbetslöshetsfrågan, har ett yttrande i statsverkspropositionen, som är mera tveksamt än vid föregående tillfällen. Jag ser häri en antydning om, att det frisinna regeringspartiet kanske är på marsch bort från den ståndpunkt, som man hade intagit för några år sedan.

Nu grundar man kanske det nya ståndpunktstagandet på socialstyrelsens

uttalande. Jag får för min del säga — jag har läst socialstyrelsens utlåtande, ehuru det är ganska digert, punkt för punkt — att det är förvånansvärt, att ett sådant utlåtande i en social fråga kunnat avgivas av en sådan styrelse som socialstyrelsen. Jag har fått den uppfattningen, att det ser ut, som om — för att yttra sig mera skämtsamt — någon, som skriver ledare i den enklare högerpressen, flyttat in i socialstyrelsen och skrivit utlåtandet. Men om man vill uttrycka sig på ett annat sätt, ser det ut, som om socialstyrelsen skulle fått till uppdrag, icke att opartiskt framlägga pro och kontra för arbetslöshetsförsäkringen, utan tvärtom att framhålla alla de nackdelar, som kunna framföras mot arbetslöshetsförsäkringen. Så är faktiskt utlåtandet skrivet. Ty det är faktiskt så, att man sökt med ljus och lykta leta upp alla argument, som kunna anföras mot arbetslöshetsförsäkringen.

Jag får säga för min del, att det är särskilt ett motiv, som jag tycker är ganska litet bärande i socialstyrelsens utlåtande. Det är det motivet, att eftersom en arbetslöshetsförsäkring i alla fall icke kan vara till fyllest för att tillgodose de arbetslösa, utan man måste vidtaga andra åtgärder dessutom, skall man icke gå in för arbetslöshetsförsäkring. Jag får för min del säga, att ett sådant motiv kan anföras exempelvis även mot folkpensioneringen. Folkpensioneringen, kan man säga, fyller icke de behövande människornas krav på hjälp, utan vid sidan av folkpensioneringen måste man beklagligtvis även tillgripa fattigvården. Trots detta är det väl ingen i kammaren, som vill säga, att på grund därav skola vi avskaffa folkpensioneringen. Det är på samma sätt med arbetslöshetsförsäkringen. Den måste kompletteras såsom hjälpform med andra hjälpformer, särskilt under tider av stor arbetslöshet och under kristider. Men det finnes ingen anledning att med hänsyn härtill gå emot arbetslöshetsförsäkringen.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till att säga vad jag nu anført. Jag förstår visserligen, att i tider som de nuvarande blir en negativ uppfattning ganska allmän i frågor av detta slag. Ty kristidens minskade utsikter att skaffa pengar och sådant inverkar på en massa människor. Men jag tycker inte, att man inför dessa faktiska svårigheter, som naturligtvis finnas, får gå så långt, att man gör slut på alla dessa vackra tankar att utbreda vår socialförsäkring på olika sätt. Tvärtom kan man framhålla, att under tider som de nuvarande bör den sociala omvårdnaden sträcka sig ännu längre än under normala tider. Från denna utgångspunkt och med åberopande av dessa skäl ber jag att få yrka bifall till den av socialdemokraterna avgivna, vid andra lagutskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 11.

Herr statsrådet *Gyllensvärd* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 92, angående ytterligare lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget för utförande av kraftverksanläggning vid Karseforsen-Laholmsfallet.

Ifrågavarande proposition bordlades.

§ 12.

Fortsattes föredragningen av andra lagutskottets utlåtande nr 9. Därvid yttrade:

Herr Mårtensson: Herr andre vice talman! Det kan ju erinras om att nästa år kan det firas ett visst 25-årsjubileum. Det blir nämligen då 25 år sedan

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 14.

I fråga om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.
(Forts.)

*1 fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

frågan om arbetslöshetsförsäkringen första gången kom till behandling inom den svenska riksdagen. När man ser på det öde, som denna fråga har rönt under de gångna tjugufyra åren, kan man icke underlåta att ställa sig den frågan, om en arbetslöshetsförsäkring verkligen är av så litet intresse för arbetarna och för en stor del av de svenska kommunerna. Jag hörde, att herr Skoglund ville göra detta gällande, men jag tillåter mig hysa en rakt motsatt uppfattning. Om vi se på den ekonomiska kris, som för närvarande sveper över landet, kan det omedelbart konstateras, att vissa delar av näringslivet drabbats på ett oerhört svårt sätt, under det att andra delar av näringslivet däremot ha drabbats mindre hårt och en del andra helt obetydligt. På det industriella området är det särskilt två industrier, som fått en oerhörd kännning av den nuvarande ekonomiska krisen, nämligen trävaruindustrien och stenindustrien. På grund av att dessa två industrigrenar äro till stor del koncentrerade till endast vissa delar av landet eller rättare sagt till ett fåtal län, skogsindustrien huvudsakligen till de nordliga länen och stenindustrien till Bohuslän, Blekinge och delvis Halland, så ha dessa län drabbats betydligt hårdare av den ekonomiska krisen än flertalet andra län. Detta betyder, att dessa län och speciellt vissa kommuner inom desamma blivit utsatta för ett oerhört ekonomiskt tryck. Det finnes t. ex. kommuner inom Bohuslän, och jag tror fallet är lika inom Blekinge, som måst öka kommunalskatten i år med 5—10 kronor per bevilningskrona. Om det samtidigt tages hänsyn till att redan före den i år företagna höjningen kommunalskatten utgick med 12—15 kronor per bevilningskrona och vägskatten med 30—40 öre per vägfyruk, så är det lätt att förstå vilken förtvivlad ställning dessa kommuner befinna sig i. Härtill kommer att utsikterna att få in några stora skattebelopp äro ytterst små på grund av den stora arbetslöshet som råder, vilket bidrager till att nästa år blir kommunernas ställning ännu mera förtvivlad. Det skall icke förnekas, att statsmakterna gjort ganska mycket för att lindra arbetslöshetens svåra följder inom de hårdast utsatta kommunerna, men trots detta är det endast en större eller mindre del av de arbetslösa, som blivit hjälpta. En stor del har under långa tider blivit helt och hållet ohjälpt. Det kan naturligtvis invändas mot detta resonemang, att en arbetslöshetsförsäkring icke hade kunnat hjälpa alla under en så svårartad kris som den nuvarande. En sådan invändning är naturligtvis riktig, men det är särskilt ett par saker, som man dock måste fästa sig vid.

För det första skulle arbetslöshetsförsäkringen enligt min mening ha bringat hjälp omedelbart vid krisens utbrott, något som hade medfört, att arbetarna och kommunerna icke hade behövt bli utarmade i så stor utsträckning som nu blivit fallet, innan statens hjälp kommit till stånd. För det andra skulle arbetslöshetsförsäkringen verka utjämnande på skattetrycket kommunerna och länen emellan. De oerhörda offer för arbetslöshetens lindrande, som vissa kommuner och län måste underkasta sig, bli jämnare fördelade över hela landet, om en arbetslöshetsförsäkring är genomförd. Ett tredje skäl är den större trygghetskänsla, som en arbetslöshetsförsäkring skulle medföra för samtliga lönearbetare, som en sådan försäkring komme att omfatta. Det är särskilt denna otrygghetskänsla som formligen hänger om en tung mara över samtliga lönearbetare i landet. De veta icke ena dagen, om de ha arbete i morgon, och det betyder i sin tur, att de veta icke i dag, om de ha bröd i morgon. Denna otrygghet skulle delvis elimineras om en arbetslöshetsförsäkring bleve genomförd.

Om man t. ex. tar och gör en jämförelse — jag tror, att herr Hage var inne på det spörsmålet — med sjukförsäkringen, så kan väl ingen förneka, att denna försäkring bereder ökad trygghet åt de försäkrade. Medlemmarna inom dessa sjukförsäkringskassor bidra med vissa belopp till sina organisationer under den tid de äro friska och arbetsföra för att erhålla ett belopp till sitt uppe-

hälle vid iråkad sjukdom. Denna försäkringsform är enligt min och även många andras mening uppbyggd efter ganska sunda principer. Jag har därför mycket svårt att förstå, varför det icke skulle vara lika fördelaktigt för staten att gå in för en lösning av försäkring mot arbetslöshet. Även här fingo olika medborgare erlagga vissa avgifter under den tid de arbetade för att erhålla en viss trygghet vid iråkad arbetslöshet. Det kan invändas däremot, och herr Skoglund gjorde den invändningen, att en arbetslöshetsförsäkring avhjälpes icke arbetslösheten. Det gör den naturligtvis inte. En arbetslöshetsförsäkring avhjälpes icke arbetslösheten, men arbetslöshetsförsäkringens förnämsta och huvudsakliga uppgift är väl dock, att den lindrar arbetslöshetens svåraste följder. På samma sätt kan invändas mot sjukförsäkringen. Sjukförsäkringen avskaffar icke sjukdomarna, utan den endast bereder medlemmarna en något så när tryggad ekonomisk ställning under den tid de äro sjuka. Så är det även med arbetslöshetsförsäkringen. Den bereder medlemmarna en viss ekonomisk trygghet när de äro arbetslösa. Och det är väl ingen som vill avskaffa sjukförsäkringen därför att försäkringen icke kan avskaffa sjukdomarna.

Herr Skoglund gjorde även en annan invändning. Han gjorde nämligen gällande, att om en arbetslöshetsförsäkring skulle genomföras i landet, skulle detta möjligen kunna medföra, att arbetsgivarna komme att avskeda arbetarna i större utsträckning än för närvarande är fallet. Jag tror, att det är lika riktigt att göra den reflexionen, att arbetslöshetsförsäkringen komme att bidraga till något större ansvarskänsla från arbetsgivarnas sida gent emot arbetarna, när de själva bleve satta i den ställningen att till stor del bidraga till arbetslöshetsförsäkringen. Jag tror, att den invändningen har lika mycket fog för sig som den herr Skoglund gjorde.

Herr andre vice talman! Jag vill sluta med att säga, att jag tror, att det skulle vara till oerhört stor nytta för såväl individen som samhället, om denna fråga med det snaraste finge sin lösning. Jag vill tillägga, att jag tror, att det skulle vara värdigt den svenska staten och den svenska riksdagen, om det nästa år, när ett visst 25-årsjubileum till minne av när denna fråga första gången var före i riksdagen kan firas, om riksdagen då verkligen gick in för en riktig lösning av denna stora fråga.

Herr *Andersson* i Katrineholm instämde häruti.

Herr **Berg**: Herr andre vice talman! Jag skulle kanske kunna nöja mig med att referera till det uttalande jag hade i debatten vid fjolårets behandling av denna fråga. Men saken ligger så till, att sedan ett år tillbaka, när denna fråga behandlades i riksdagen, kommunernas och de enskildas ekonomi ytterligare försämrats i mycket hög grad.

Jag kan här tala om, att i Västernorrlands län arbetslöshetssiffran för närvarande närmar sig 13,000. I min kommun ha vi från att under fjolåret haft 600 arbetslösa fått siffran ökad till 1,000, och så är det i de flesta kommunerna i Medelpad. Jag nämnde även i fjol här i riksdagen något om de borgerliga partiernas inställning till frågan om arbetslöshetsförsäkring och samma partiets ställning ute i kommunerna, vilken skillnad det var i deras politik beträffande denna fråga. För att styrka detta mitt påstående i fjol skall jag be att till kammarens protokoll få införd en petition, undertecknad av hundratals kommunalrepresentanter i Medelpad från alla partier. Petitionen lyder: »Till regering och riksdag. Undertecknade kommunala representanter, tillhörande alla partier och samhällslager — ledamöter i fullmäktige, kommunalnämnder, fattigvårdsstyrelser, arbetslöshetskommittéer etc. — vilja härmed allvarligen fästa

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

statsmakternas uppmärksamhet på den ekonomiska krisen i Medelpads kommuner. Såväl industri- som skogs- och jordbrukskommuner äro svårt hemsökta. Arbetslösheten växer med varje månad och våra finansiella resurser äro snart uttömda. Kommunerna sakna medel att av egen kraft komma igenom krisen. Inför detta måste det vara en ofrånkomlig plikt, att statsmakterna bereda ökade möjligheter till arbete eller understöd. Närmast kräves dels att skapa stora offentliga arbeten, såsom vägbyggnader och skogskultivering, dels att med högsta statsbidrag lämna rätt till understödsverksamhet. Nödstillda jordbrukare måste även bispringas. Det är även vår mening, att arbetslöshetsförsäkringen måste lösas på sådant sätt, att arbetare, arbetsgivare och staten gemensamt svara för arbetslöshetsrisker, och att frågan måste lösas vid innevarande riksdag. Snar hjälp är dubbel hjälp. Vårt hopp står nu till regering och riksdag.»

Jag nämnde i mitt anförande vid fjolårets debatt rörande detta ämne, att inom de kommunala institutionerna är man, vilket parti man än må tillhöra, överens om, att det ej kan fortgå på detta vis. Kommunernas ekonomi befinner sig vid bristningsgränsen och detta inverkar även på den enskildes ekonomi. Här lägga dessa kommunala representanter, representanter, som stå främst i ledningen och tillhöra alla partier, för riksdagen fram sina önskemål och trycka även på den försäkringsfråga, som vi här i dag skola behandla, försäkring för de oförskyllt arbetslösa i landet, och särskilt vad gäller Norrland och Väster-norrland, som äro mest hemsökta, väntar man på, att riksdagen skall företaga denna åtgärd för att trygga arbetarnas ställning.

Herr Mårtensson har framfört en del synpunkter gentemot herr Skoglund. Jag, som lever i ett distrikt med ytterligt stor arbetslöshet, vill säga, att jag ej tror, att herr Skoglund behöver bekymra sig för, hur de arbetslösa komma att ställa sig till denna försäkring. Och i vilken utsträckning de vänta den, det skulle herr Skoglund kunna övertyga sig om, om han kunde i dessa arbetslöshetsdistrikt personligen höra vad arbetarna tänka, vad de känna och vad de vilja. I den kommun, jag tillhör, ha vi fått rätt bra hjälp från statsmakternas sida just på grund av den stora arbetslöshet, som där gör sig gällande. Vi ha 90 procent i kontant arbetslöshetsunderstöd, men man kan förstå, hurudan ställningen är, när denna kommun ej har bärkraft nog att kunna bisträcka med dessa återstående 10 procent, som uppgå till 3,000 kronor i månaden, vilket belopp skall erläggas av kommunen. Vi ha en skatt, som, landstingsskatt och vägskatt inräknade, uppgår till över 20 kronor per bevillningskrona. Jag nämnde vid debatten i fjol, att av 15 sågverk voro endast 6 i gång. När jag för några dagar sedan var hemma, var det ett av de mindre verken som gick, av dessa 15 verk. Alla de övriga stå, ingen rörelse finnes inom kommunen, alla möjligheter att få inkomster äro uttömda. Det finnes ej heller möjlighet för de arbetslösa att få något tillfälligt arbete inom Sundsvallsdistriktet i övrigt. Arbetslöshet inom denna kommun och flera andra har existerat sedan år 1923. Man förstår, hur man skall sköta ekonomien inom en arbetarfamilj, då 5 eller 6 personer få detta kontanta understöd på högst 18 kronor. Det räcker endast till nödortfittig mat. Allt det som behöves till hemmet får undvaras. Följden blir, att hemmet blir ruinerat. Att anskaffa kläder för familjen är ej att tänka på. Under sådana förhållanden få herrarna ej undra på, att dessa människor, som lidit under denna arbetslöshet under årat, även vänta av riksdagen, att den gör något för att underlätta förhållandena. Dessa arbetslösa och även de kommunala representanterna i Medelpad vänta — såsom här även framgår av denna petition — att riksdagen skall besluta att försäkra dessa arbetslösa mot denna oförvållade arbetslöshet.

Jag har ej mer att tillägga. Herr Mårtensson har redan sagt en god del. Men jag vill sluta med en vädjan till riksdagen, att när det, som herr Mär-

tensson säger, snart är 25 år sedan frågan kom upp, i år allvarligt tänka på frågan om skydd mot arbetslöshet.

Herr andre vice talanm, jag ber att få yrka bifall till den av herr Norman m. fl. avgivna reservationen.

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

Med herr Berg förenade sig herrar *Johansson* i Sollefteå och *Västberg*.

§ 13.

Herr statsrådet *Rundqvist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 88, angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åt f. tygarbetaren *O. V. Johansson*;

nr 89, angående förhöjd ersättning till *K. H. Wærn* i anledning av skada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 90, angående utbyte av en kronan tillhörig tomt inom *Torsby municipal-samhälle*;

nr 91, angående hävande av ett mellan kronan och *Västernorrlands läns landsting* slutet avtal rörande försäljning till landstinget av viss kronan tillhörig fastighet;

nr 96, angående viss ändring i bestämmelserna rörande förvaltningen av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål;

nr 97, angående bestridande från allmänna indragningsstaten av visst *Josef Bertil Karlsson* tillerkänt skadestånd; och

nr 102, angående viss pensionsrätt för f. d. kaptenen *L. O. A. Liberg*.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 14.

Fortsattes föredragningen av andra lagutskottets utlåtande nr 9; och anförde därvid:

Herr **Björnberg**: Herr talman! Det förefaller, när man lyssnar till det som anförts i denna debatt rörande arbetslöshetsförsäkring, att man nog i rätt hög grad an knyter överdrivna förväntningar till denna sak, och detta exemplifierades i särskilt hög grad av den senaste ärade talaren, herr Berg, då han meddelade, att hans kommun f. n. får ett bidrag av 90 procent av det, som kommunerna ha att svara för beträffande hjälpåtgärder mot arbetslösheten. Ända avslutade han sitt anförande med att framföra mycket allvarliga klagomål över de oerhört svåra förhållanden, som man där har att kämpa med. Herr Bergs framställning gjordes för övrigt på ett vederhäftigt och sympatiskt sätt, som ej alltid är fallet, när man kommer in på sådana här brännbara saker.

När jag begärde ordet, hade herr Hage ställt en fråga till de frisinnade, och det är givet, att när jag deltagit i utskottsbehandlingen av denna fråga både tidigare och i år, det kan vara rimligt, att jag besvarar hans fråga. Han efterlyste med en viss spydig betoning, var vi frisinnade befinna oss i denna fråga och vart vår tidigare reservation tagit vägen. Herr Hage, jag vill svara: med det betänkande, som nu föreligger, och med den motivering, utskottet här ger, då det ställer sig sympatiskt och förstående beträffande detta stora samhällsproblem, skulle det ej ha varit vår sak att reservera oss. Det skulle då ha varit högern, som gjort det, och eventuellt några andra. Jag har för något år sedan och i mitt anförande i fjolårets debatt rörande denna sak givit uttryck åt ungefär samma synpunkter, som anföras i årets betänkande och som förekomma i socialministerns där citerade uttalande.

Här har man från olika håll givit underbetyg åt utskottet. Den förste ta-

I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

laren, herr Magnusson i Kalmar, sade, att det var ovilja, bristande vilja, som var orsaken till att ingenting blivit gjort. När herr Spångberg kom upp, blev det givetvis, som det måste bli, en viss divergens; och han kom med betyget vårdslöshet. Vårdslöshet var, sade han, det betyg, man borde ge utskottet, en betygssättning, som enligt min mening var synnerligen omotiverad i det sammanhanget. Jag skall ej ge mig in därpå. Jag tror ej, att det är nödvändigt, och jag förmodar, att vi ej kunna komma särskilt lång väg med frågan i dag. Jag vill dock konstatera en förvanskning, som herr Spångberg gjorde, när jag nu ändå talar om hans anförande. Han citerade socialministern och yttrade, att denne förklarar sig vara beredd att taga det initiativ i frågan, som sakens beskaffenhet och omständigheterna kunna *kräva*. Det står ej så i socialministerns uttalande, utan det står, »som omständigheterna kunna medgiva». Det är ju litet olika. Det föreligger givetvis en väsentlig skillnad här. När det gäller »krav», blir det ju ofta något helt annat än vad omständigheterna kunna medgiva.

Jag sade i början av mitt anförande här i dag, att det anknutes säkerligen alldeles orimligt höga och överspända förväntningar till arbetslöshetsförsäkringen. Man räknar med ett resultat, som i det långa loppet skulle bli — är jag rädd för — en allvarlig besvikelse för dem det gäller. Samhället har hittills visat sig i stort sett vilja och kunna lämna sin hjälp för att lindra nöden och ingripa med åtgärder, något som överhuvud taget vi samtliga varit med om, och det ha vi gjort i människokärlekens och ansvarets namn. Herr Spångberg fränkänner dock denna församling något sådant som ett förnuftigt tänkande. Men ute i landet, säger han, finnas människor, som tänka förnuftigt. Även förnuft är, som allt annat, ett relativt begrepp. Jag tror ej, att det skulle bli lyckligt för de arbetslösa, om det Spångbergiska förnuftet skulle bli mera allmänt, och om man skulle ansluta sig till den ståndpunkt, som representeras av dessa flygelsoldater på den kanten.

Det har nu, som så ofta, i debatten artat sig till en uppgörelse mellan socialdemokraterna och kommunisterna. Här råkade man finna vägande och kraftiga krav på genomförbara linjer, och då har herr Spångberg ansett sig ha anledning att fullständigt underkänna och förkasta det, som man från socialdemokratiskt håll ansett lämpligt att redan nu reflektera på. Redan i utskottet sade jag, att det ej verkar särskilt starkt när man inom ett så stort parti som det socialdemokratiska icke ens är på det klara med, vilken typ av försäkring man vill ha. En gammal inflytelserik representant för det socialdemokratiska partiet ville ej vara med om obligatorisk försäkring utan blott om frivillig. En annan, som sitter vid bordet, säger alldeles raka motsatsen, att för ingen del vill han vara med om frivillig försäkring. Han förordar den obligatoriska. Man brukar, när man skall bygga, först skaffa sig en ritning. Jag tycker, att det är litet häftigt att nu begära, att man skall besluta något, där man ännu saknar t. o. m. konturerna av det, vartill man vill komma.

För min del har jag principiellt sett ingen fruktan av den olyckliga och orimliga och samhällsskadliga verkan, som skulle vara förenad med försäkringsåtgärder. Men observera: jag trycker särskilt på *försäkring*, och i försäkringens begrepp ligger alltid, att de, som skola ha gagn av det som göres, skola bära sin del av bördorna och alltså från början taga ansvaret.

Herr talman! Vi ha ingen anledning att nu principiellt diskutera denna sak. Jag har endast velat svara på frågan, var vi frisinnade befinna oss. Vi befinna oss på samma linje, som jag tidigare antytt, och som finnes angiven på sidan 21 i betänkandet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets föreliggande förslag och alltså avslag å motionerna.

Herr Ström: Herr andre vice talman! När man ser på vissa delar av detta betänkande, är det ej utan, att man frågar sig: när skall denna fråga lösas i vårt land? Socialministern har erinrat om, att han för sin del ej har något principiellt emot en sådan försäkring. Men när så är förhållandet, vad är det då som gör, att man ej kan upptaga denna fråga till allvarligt övervägande? Vore det så, att de frisinna anslöte sig till den tankegång, som framförts av arbetarpartierna, vore det klart, att det funnes majoritet här i riksdagen för en lösning av frågan.

Det som gör, att man från regeringens sida ej tyckes vilja ansluta sig till en arbetslöshetsförsäkring just nu, är att tiderna äro så dåliga; den skärpning av den ekonomiska krisen som inträtt, är det, som gör, att man nu ej kan reflektera på saken.

Det är underligt att se, vilka argument man använder sig av för att söka förhindra en lösning av frågan. Först diskuterade man frågan om en lösning av problemet om arbetslöshetsförsäkring efter den frivilliga linjen. Då sade man från visst borgerligt håll, att om man löser frågan efter den linjen, blir det ett understöd åt fackföreningsrörelsen, som man ej kunde vara med om. Så diskuterade man den obligatoriska linjen, och då sades det, att en lösning efter den linjen blir så dyr, att man ej kan vara med därom, och därför vore det nödvändigt att företaga nya utredningar.

År 1929 gjorde dåvarande socialministern ett uttalande till statsrådsprotokollet, och där heter det, att eftersom tiderna voro så goda, eftersom det var uppåtgående konjunkturer och arbetslösheten var av ringa omfattning, var det ej nödvändigt att lösa frågan då, utan man kunde vänta. Man kan då fråga: när skall denna fråga lösas? Icke kan man lösa den, när det är dåliga tider. Det har man sagt ifrån, från regeringens sida. År 1929 sade man från en borgerlig regerings sida, att när det är goda tider, kan man ej lösa den, därför att då är det ej behöfligt. Skall man då passa på att lösa den vid något tillfälle mitt emellan goda och dåliga tider, eller vad är meningen med dessa deklarationer från den borgerliga sidan? Man tar säkerligen ej fel, om man säger, att den goda viljan saknas. Man söker dölja detta genom sådana deklarationer, som här anförts.

Utskottet uttalar i slutklämmen, att spørsmålet om lindrande av arbetslöshetens ekonomiska följder är förtjänt av statsmakternas synnerliga uppmärksamhet, och att detta är en av vår tids viktigaste frågor. Men samtidigt kan man fråga sig, vilka åtgärder har vidtagits och varför har man ej vidtagit mera omfattande åtgärder. Om vi se på den statistik, som utskottet anfört i sitt utlåtande, och taga siffran för november 1931, skola vi finna, att det då fanns omkring 78,000 anmälda hjälpbehövande arbetslösa. Av dessa 78,000 anmälda hjälpbehövande arbetslösa har det bringats hjälp åt 28,000, medan nära 50,000 äro ohjälpta. Kan detta vara en behandling av denna fråga, som kan anses stå i överensstämmelse med den stora vikt, som det även enligt utskottets utlåtande är för statsmakterna att hjälpa arbetslöshetens offer? Man måste säga, att det vore märkvärdigt, om det skulle vara på det sättet. Varför vidtager man då icke dessa åtgärder? Nej, orsaken är, att man på den borgerliga sidan icke synes vilja lösa denna fråga, men det vågar man samtidigt icke säga rent ut utan man försöker med denna förhållningspolitik. Det har redan tidigare här talats om huru många år denna fråga varit föremål för utredningar, och dessa utredningar ha fortgått oberoende av vilken regering som suttit, men något förslag i frågan har man icke kommit fram med och genomfört.

Vilka är det för närvarande, som få bära bördorna, därför att icke statsmakterna ägnat denna fråga tillbörlig uppmärksamhet? Ja, en del kanske resonera som så, att det är de arbetslösa, som få försöka dra sig fram bäst de kunna och vilka man sålunda tvingar till arbete, som visserligen är dåligt be-

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

talt, men som ändå är ett arbete. Så länge det fanns någon utsikt för de arbetslösa att få något slag av arbete, kanske det fanns fog för detta, men som det nu är, när det icke finns några som helst utsikter, måste man säga, att det är kommunerna, som få bära bördan därav, att icke statsmakterna fyllt sina förpliktelser i detta fall. Det är kommunerna, som få genom fattigvården betala dessa utgifter i stället; och icke är detta ett angenämare sätt att lösa denna fråga än genom en arbetslöshetsförsäkring. Detta medför i mycket stor utsträckning, att fattigvården får ett utökat klientel, som så vant sig vid att söka sig till fattigvården att de till och med vid förbättrade konjunkturer utgöra en stor belastning för kommunerna. Den erfarenhet vi ha från de större industrikommunerna visar oss detta, och redan den omständigheten borde peka på att man skulle söka att få andra former för denna hjälpverksamhet, än en direkt hänvisning till fattigvården. Ty de, som icke sökt fattigvård tidigare, äro nog rätt obenägna att göra det annat än i de allra värsta tvångssituationer. Men ha de kommit in på den vägen, känna de sig kanske icke så obenägna att i fortsättningen göra det.

Det har här sagts, att en arbetslöshetsförsäkring icke löser dessa frågor. Ja, det är alldeles riktigt, att en sådan försäkring icke löser frågan i dess helhet, men jag vill fråga, herr talman: Kan det icke anses vara riktigt och rimligt, att man under de goda tiderna avsätter medel för att hjälpa under dåliga tider? Kan det icke anses riktigt, att man, när det är goda tider, avsätter så mycket pengar, att man har möjlighet att hjälpa de arbetslösa under de dåliga tiderna? I vilken form skall detta ske? Jag kan icke finna, att det kan ske på annat sätt, än att man genomför en arbetslöshetsförsäkring, där parterna äro skyldiga att betala sitt bidrag. Som det nu är, får man under dåliga tider från kommunens och statens sida bära hela bördan, just därför att man icke, i de flesta fall åtminstone, har några medel fonderade från de goda tiderna. Kommunerna kunna icke ha sådana. Staten har större möjlighet i det fallet, men det förekommer icke heller där i någon större utsträckning. Vore det icke riktigast, att man inriktade sig på att under goda tider fondera medel för att ha dem till sitt förfogande för att hjälpa de arbetslösa under de dåliga tiderna? Och den lämpligaste formen för detta torde vara en arbetslöshetsförsäkring. Kan det icke anses riktigt, att en del av de stora vinster, som arbetsgivarna, i synnerhet inom de rationaliserade industrierna, göra sig under goda tider, avsättes för att hjälpa arbetslöshetens offer under dåliga tider? Nog borde det vara i överensstämmelse med en god samhällsanda, att man icke delade ut alltsammans till aktieägarna utan också tänkte på följderna av de konjunkturväxlingar, som finnas i det kapitalistiska samhället, och såge till, att man avsatte en del för att skydda de arbetslösa under dåliga tider. Det är ju så, att man avsätter inom företagen medel till vissa fonder, som man har att tillgripa när det blir sämre tider för att skydda vederbörande företag. Vore det icke lika riktigt, att man under goda tider avsatte medel för att hjälpa under dåliga tider även dem, som skapa dessa rikedomer, nämligen arbetarna? Jag kan icke finna någonting, som talar mot en sådan uppfattning, utan anser, att det vore fullt i sin ordning att man förfor på detta sätt.

Under debatten har herr Björnberg vittnat om att om man får en arbetslöshetsförsäkring genomförd, skulle det bli en allvarlig besvikelse, och de resultat, som man väntat sig av denna försäkring, skulle icke infinna sig. Det är rätt märkvärdigt detta uttalande. Sverige är ett av de få länder, som icke genomfört en sådan försäkring, vi ha därför mycket stor erfarenhet att bygga på, när det gäller att lösa denna fråga, nämligen den erfarenhet som vunnits i de andra länder som löst frågan. Där har man haft arbetslöshetsförsäkringar i vissa fall i åtskilliga årtionden, men ändock har icke den besvikelse, som herr Björnberg talat om, infunnit sig. Det är klart, att man lär av erfarenheten beträf-

fande vissa detaljer och att man får ändra vissa sådana, men icke har man kunnat konstatera, att det varit någon allvarlig besvikelse, att man med sådana åtgärder försökt hjälpa de arbetslösa. Man har tvärtom kunnat konstatera, att utvecklingen av arbetslöshetsförsäkringen under de senare årtiondena gått framåt mycket hastigt och att allt flera och flera länder infört densamma; och detta vittnar ju icke om att det har inneburit någon allvarlig besvikelse, utan det vittnar ju tvärtom, att det lett till tillfredsställande resultat, i de länder där man genomfört dessa åtgärder.

Vidare har herr Björnberg sagt, att eftersom socialdemokraterna icke äro eniga om typen för en försäkring, är det icke så gott att genomföra en sådan. Han tog såsom exempel, att skall man bygga ett hus skall man först skaffa sig ritningar. Nej, så går det icke till, en förständig husbyggare gör först klart för sig, innan han beställer några ritningar, vilket hus han skall ha, och han räknar också med de ekonomiska möjligheterna för detta. Det ha vi också gjort. Vi ha ansett, att den obligatoriska försäkringen är önskvärd att åstadkomma, men finns ingen möjlighet att genomföra en sådan, måste man gå på den frivilliga linjen; eftersom de borgerliga antagligen icke vilja vara med om att bestrida kostnaderna för en obligatorisk försäkring. Då måste man taga det, som är närmast detta, nämligen den frivilliga försäkringen. Redan från början har man således utgått ifrån detta, liksom en husbyggare, som innan han beställer sina ritningar kalkylerar om han skall bygga en större villa på så och så många rum och kök eller, om han icke kan detta, om han i stället måste bygga en mindre villa på 2 eller 3 rum och kök, och därefter beställer han en ritning för denna villa.

Jag tror, att om man skulle döma efter det anförande, som herr Björnberg hållit och som skulle utgöra något slags försvar för utskottet, måste man säga sig, att skola sådana skäl vara avgörande för lagutskottets utlåtande beträffande ett av vår tids största och svåraste problem, som det heter i utlåtandet, måste man verkligen undra över om det är med sådan vishet, som världen styres. Ty icke är det något större mått av vishet och sakkunskap, som herr Björnberg presterat i det anförande, som han här hållit till förmån för utskottets förslag.

Jag finner, att alla skäl tala för att man nu vidtager åtgärder för att genomföra en arbetslöshetsförsäkring. Det har sagts från socialministerns sida, att just nu i krisens svåraste läge skulle det innebära en dubbel belastning, om man nu genomförde denna försäkring. Jag är emellertid övertygad därom, att om kammaren nu beslutar i överensstämmelse med den reservation, som är framförd i lagutskottet, skulle det nog icke bli en sådan snabb lösning av denna fråga, som skulle verka betungande just nu under den svåraste krisen. Vi vänta oss nämligen icke en sådan snabb behandling utan den lösning, som skulle bli resultatet av en skrivelse till Kungl. Maj:t, kommer nog, även om vi nu besluta i överensstämmelse med reservationen, att dröja, och under sådana förhållanden kan man icke säga, att det blir en dubbel belastning.

Det är just nu, som vi behöva vidtaga åtgärder för att i en kommande kris stå bättre rustade, än staten och kommunerna gjort vid detta tillfälle, och det är med hänsyn till detta, som jag, herr andre vice talman, ber att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr *Höglund* i Göteborg instämde häruti.

Herr *Magnusson* i Kalmar: Herr talman! Jag nödgas ytterligare säga några ord, innan debatten avslutas, och detta framför allt i anledning av de anföranden, som här hållits av herrar Skoglund och Björnberg, båda ledamöter av utskottet.

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

Jag skall då först säga några ord med anledning av herr Björnbergs yttrande, då han kritiserade oss socialdemokrater därför att vi icke gjort upp några ritningar till vår arbetslöshetsförsäkring, och det skulle vi gå hem och göra, ansåg herr Björnberg. Ja, men herr Björnberg, vi ha icke en ritning, vi ha två ritningar. Vi ha den obligatoriska och den frivilliga försäkringen. Var så god och välj, mina herrar, vilken som anses passa bäst, den obligatoriska eller den frivilliga! Vi eller, rättare sagt, motionärerna ha också i sin motion avfattat detta uttryckligen så, när de säga på sidan 2 i motionen: Med hänsyn till vad vi sålunda anfört äro vi icke benägna att göra systemfrågan till en huvudpunkt. Även om vi på grund av den från början garanterade större omfattning, som den obligatoriska försäkringen enligt sakens natur får, anse denna ha ett givet företräde framför den frivilliga försäkringen med statsbidrag, skulle vi vara villiga att förorda införandet av en frivillig försäkring, därest ett för försäkringsfrågans lösning tillräckligt antal ledamöter av riksdagen skulle föredraga denna väg framför den obligatoriska försäkringens. Härav framgår klart och tydligt, herr Björnberg, att vi icke bundit oss för en bestämd ritning, om det är så, att herrarna förorda den ena framför den andra. För oss har, såvitt jag kan förstå, huvudsyftet varit att få en försäkring till stånd, och sedan få herrarna som äro i majoriteten avgöra mellan dessa två, den frivilliga och den obligatoriska försäkringen.

Sedan säger herr Björnberg, att han ju ändå uttalat sin sympati för frågan genom att ansluta sig till utskottsmajoriteten. Ja, det är ingen, som bestriider detta. Men tänk, herr Björnberg, om vi här i riksdagen skulle avfärda alla krav, som ställas på riksdagen, när det gäller hjälp i en eller annan form, med blotta sympatyttringar, huru skulle människorna då uppfatta ett sådant förhållande? Skulle de icke med all rätt reagera och anse, att man kan icke existera och leva blott på ideliga sympatiuttalanden, utan det får nog finnas litet grand realiteter också. Nu har man hållit på i så många år med att uttala sina sympatier här i riksdagen, så att jag anser det vara på tiden, att man går ifrån sympati till handling.

Sedan var det herr Skoglund, som återopade socialstyrelsens utlåtande i frågan och anförde, att det är så och så många, som icke kunna hjälpas, i händelse att denna arbetslöshetsförsäkring skulle införas. Ja, det är alldeles riktigt, och detta har också herr Möller i en tidningsartikel belyst, när han klaggjort sin ståndpunkt till socialstyrelsens utlåtande, där han talar om »hur ineffektivt förslaget skulle vara, emedan de 30,000 långtidsarbetslösa icke bli fullt hjälpta». Men han talar också om att »under år 1929 skulle minst 129,512 personer blivit fullt hjälpta, medan 30,170 skulle ha blivit åtminstone halvt hjälpta, om det socialdemokratiska försäkringsförslaget varit lag år 1929». Herrarna se bort från realiteterna och de fördelar, som obestriddligen skulle vinnas genom denna försäkringsform, och taga blott sikte på att man icke kan få ett fullkomnat förslag, som skall kunna råda bot på alla missförhållanden, och därför ställa sig herrarna avvisande.

Vidare framhöll herr Skoglund, att man icke kan förhindra arbetslöshet genom försäkringens införande. Nej, det vill väl ingen påstå något sådant. Jag är den förste att erkänna — och det framhöll jag i mitt första anförande — att vi äro fullt medvetna om att icke kunna förhindra arbetslösheten genom försäkringens införande. Men, herr Skoglund, vi ha icke kunnat förhindra olycksfall i arbete genom att införa försäkring för sådana, men icke desto mindre har riksdagen antagit en lag om försäkring för olycksfall i arbetet. Den lagen förhindrar icke ett enda olycksfall, och den är icke heller avsedd att göra det, utan den är avsedd att hjälpa vid olycker, inträffade i arbetet, lika väl som en försäkring på arbetslöshetens område skulle avse att hjälpa, när arbetslöshet inträder. Och, herr Skoglund, det brukar brinna i knutarna

och många eldsvådor uppstå; och vi ha försäkringar för dessa olyckor likaväl som för en hel del andra olyckor, som inträffa, men icke förhindra dessa försäkringar eldsvådor. Försäkringarna äro avsedda att hjälpa och råda bot för skador, som uppstå genom olycksfall i ett eller annat avseende. Så är det också, som förut framhållits, när det gäller arbetslöshetsförsäkringen.

Herr Skoglund sade, att jordbrukarna, för den händelse att arbetslöshetsförsäkringen infördes i vårt land, icke skulle i samma utsträckning som hittills ha arbetare anställda i sina företag, utan de skulle entlediga dem med hänsyn därtill, att de kunde existera på det stöd, som arbetslöshetsförsäkringen gav. Ja, även om något sådant skulle förekomma i något enstaka fall, att en arbetsgivare har i sin anställning större personal, än han nödvändigt behöver, så tror jag dock, att det inskränker sig till mycket få fall och jag tror, att det inskränker sig för närvarande till mycket få fall med hänsyn till de ekonomiska svårigheterna för jordbruket. Jag tror, herr Skoglund, att det är mycket få arbetsgivare i vårt land, som driva sina företag med för stor personal. Tvärtom skulle jag tro — och därom vittnar allt —, att de driva sina företag med mycket ringa personal med hänsyn till den högt uppdrivna arbetsintensiteten; och jag tror därför icke, att det skälet i varje fall är avgörande för att motsätta sig denna arbetslöshetsförsäkring.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Andersson i Stockholm: Herr Magnusson i Kalmar betygade, att socialministern hyser mycket stort intresse för denna fråga, och jag undrar, vem i denna kammare eller annorstädes bland landets politici, som icke har betygt, att han hyser det allra största intresse för lösandet av frågan om arbetslöshetsförsäkring. Jag har åtminstone icke hört någon, som icke är utomordentligt ivrig att genomföra en lösning av denna fråga.

Jag hörde för några månader sedan ett föredrag av en medlem av bondeförbundet, numera placerad i första kammaren, och han förklarade, att bondeförbundet hyste ett alldeles utomordentligt stort intresse för lösandet av frågan om en arbetslöshetsförsäkring, ja, han lämnade sina åhörare så vederhäftiga uppgifter, som att socialdemokraterna lagt fram förslag i riksdagen om lösande av arbetslöshetsförsäkringsfrågan, men när bondeförbundet yrkade på att förslaget skulle omfatta även bönder och jordbruksarbetare, ville icke socialdemokraterna vara med längre, utan förslaget blev avslaget. Ja, så vederhäftiga uppgifter får man omkring och lämnar till och med i frågor, som äro så viktiga som denna.

Den diskussion, som har förts här i kammaren, har, såvitt jag kunnat finna — och jag har försökt följa med den, så gott det varit möjligt — gått en smula vid sidan av det centrala. Alla ha betygt sitt intresse för frågans lösning, men något mera har det i alla fall icke blivit.

Beträffande frågan om arbetslöshetsförsäkring skulle jag vilja säga, att jag betraktar det icke som likgiltigt, hurudan försäkringen blir, bara det blir en försäkring. Om man åstadkommer en sådan arbetslöshetsförsäkringsform, att de hårdast drabbade av arbetslöshetens verkningar icke bara ställas utan understöd från försäkringen utan till och med få vara med om att betala avgifter för att åstadkomma de belopp, som de av arbetslösheten mindre pressade skola ha i understöd, så måste jag säga, att det förefaller mig icke, som om detta skulle ha något att göra med de arbetslösa, alltså med arbetarnas intressen i denna fråga.

När jag talar om saken på detta sätt, gör jag det med utgångspunkt från det förslag, som var fogat till den socialdemokratiska motionen vid förra årets riksdag, och det förslag, vilket är återoppat i reservationen i det föreliggande

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*
(Forts.)

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

utskottsutlåtandet. Jag skall icke närmare uppehålla mig vid detaljerna i detta förslag i annan mån, än att jag skall erinra om att förslaget innehåller den föreskriften, att arbetaren skall ha betalt sina avgifter under minst 26 veckor under de senaste fyra försäkringskvartalen för att vara berättigad att uppbara understöd från arbetslöshetsförsäkringen. En sådan föreskrift innebär ju i alla fall, att den, som under fyra kvartal har arbetat bara under 25 veckor — för att nu gå nära gränsen — icke blir berättigad till understöd. Är det nu så, att denne, efter att ha gått arbetslös ett halvår, får arbete på nytt under 20 eller i bästa fall 25 veckor och sedan kommer och anmäler sig för att få understöd, så får han på nytt beskedet, att han icke har arbetat och betalt avgifter i 26 veckor under de sista fyra kvartalen och att han följaktligen icke är berättigad till understöd. Detta medför alltså, att den, som får ett och annat tillfälligt arbete, får visserligen vara med att betala avgifter till arbetslöshetsförsäkringen, men han blir aldrig berättigad till något understöd från försäkringen.

Om man nöjer sig med att ställa i tvivelsmål, huruvida en sådan anordning är till någon fördel för arbetarna i allmänhet, så kan man därtill också konstatera, att för dem, som ha råkat ut för varaktig arbetslöshet, blir en sådan försäkringsform icke på något sätt till någon hjälp.

Finns det då någon möjlighet att lösa frågan om arbetslöshetsförsäkring och samtidigt undgå sådana fall, som jag här har erinrat om och som tydligen komma att bli de vanligaste bland de arbetslösa? Ja, om man löser frågan på sätt, som har föreslagits i den kommunistiska motionen, alltså att arbetarna icke betala några avgifter till försäkringen och att försäkringen omfattar varje man och kvinna i åldern mellan 16 och 67 år. Detta innebär, att var och en i dessa åldersgrupper, som för sitt livsuppehälle är beroende av inkomst av arbete och som råkar ut för arbetslöshet, blir berättigad till understöd från arbetslöshetsförsäkringen.

Då frågar man, var man skall ta pengar till att lösa frågan på detta sätt. Ja, är det så, att vi äro ense därom, att inga värden framskapas annat än genom arbete, då blir det väl ändå slutligen bara fråga om en administrativ anordning, på vilket sätt medlen skola tagas. De skola framskapas genom det produktiva arbete, som utföres — därom lära vi väl vara överens — och det blir då en administrativ fråga, hur pengarna skola tagas in, ty att de skola tagas av det produktiva arbetet läser man icke ha möjlighet att komma ifrån.

Jag skulle tro, att om man ser på frågan från den utgångspunkten, läser man få lov att erkänna, att det är ur alla synpunkter rättvisare och fördelaktigare, att man skapar en form för denna försäkring, som ger möjlighet att i första hand hjälpa dem, som hårdast pressas av arbetslöshetens verkningar.

Man har här talat om att, ifall man genomförde en försäkring sådan, som bland annat angivits i reservationen, så skulle det medföra, att kommunerna icke skulle bli så utarmade, som de för närvarande ha blivit under den kris, som råder på arbetsmarknaden. Ja, skillnaden skulle bli förfärligt liten. De, som nu äro arbetslösa ute i industrikommunerna, tusentals och åter tusentals arbetare, ha varit arbetslösa i årtal. De skulle därför icke alls bli berörda av den försäkring, som i reservationen blivit omtalad. Om man hade genomfört en sådan försäkringsform, så hade alla dessa i alla fall måst till sitt uppehälle anlita kommunerna, anlita sina arbetskamrater eller anlita sina anhöriga, såsom för närvarande sker.

När man diskuterar frågan om arbetslöshetsförsäkringen, så bör man diskutera den med utgångspunkt också från vad den ena eller andra försäkringsformen kan betyda, när det gäller frågans lösande. Är det så, att man icke vill diskutera spörsmålet med utgångspunkt därifrån, då får man lätt det intrycket, att man diskuterar frågan om arbetslöshetsförsäkringen närmast för

att utåt visa, att man är intresserad av spörsmålet i och för sig utan hänsyn så mycket till vad en lösning av frågan på ena eller andra sättet kommer att betyda för dem, som ha drabbats av arbetslöshet.

Jag skall icke uppehålla mig vid behovet av ett genomförande av en arbetslöshetsförsäkring. Det har redan under debatten givits en mängd siffror på arbetslöshetens omfattning, siffror, som, såvitt jag kunnat förstå, samtliga ligga i underkant, när det gäller antalet arbetslösa här i landet. Om man emellertid icke skulle hysa respekt för dessa siffror, om man tror, att de arbetslösa i allmänhet bli hjälpta av samhället på det ena eller andra sättet, så är det ju skäl att erinra om den nöd, som allmänt råder bland dessa arbetslösa. En enkel notis i en tidning för några dagar sedan meddelade, hurusom en man hade kastat sig ned från Katarinavägen i Stadsgården och genom denna förtvivalade handling tagit sitt liv. Som förklaring till den förtvivalade handlingen stod det i samma notis, att mannen var metallarbetare och hade gått arbetslös i något över ett år. Jag skulle tro, att alla äro på det klara med att när man griper till en så förtvivalad handling, ligger det rätt mycket av lidande bakom. Det vore nog skäl, att herrarna ett ögonblick funderade över vad som ligger bakom och vad som förekommit, innan en människa griper till ett så förtvivalat steg. Denne man är icke ensam om en sådan åtgärd. Om man går igenom tidningarnas notiser om liknande händelser här i landet bara under de senaste åren, så finner man åtskilliga fall, där arbetslösheten har tvungat människor till liknande förtvivalade steg. När vederbörande saknar medel till sitt eget och ofta också till sin familjs uppehälle, när vederbörande är hänvisad att vandra från den ena statliga institutionen till den andra och begära hjälp utan att kunna få någon, när vederbörande varje dag på arbetsförmedlingen söker få ett arbete för att få inkomst till sitt uppehälle, men detta sökande visar sig fullkomligt lönlöst, och när detta fortsätter dag efter dag och vecka efter vecka och månad efter månad, ja, då skola herrarna icke förvåna sig över om man så småningom gripes av förtvivlan och finner allting hopplöst.

Answaret för att människor råka i denna situation, det bäres i alla fall av dem, som icke här vilja vara med om att genomföra några åtgärder, som kunna hjälpa dessa människor ur deras förtvivalade läge. Det är icke bara på det sättet, när man diskuterar ett spörsmål sådant som detta, att det är fråga om huruvida man skall genomföra den och den lagparagrafen, som någon gång i framtiden kan verka på det ena eller det andra tänkta förhållandet, utan här är det nu faktiskt fråga om huruvida man skall genomföra åtgärder, vilka kunna bringa medel till livsuppehälle åt människor, som leva i svält, nöd och elände, och detta till och med i sådan omfattning, att de bringas att taga sina liv, därför att de icke se någon annan utväg ur det elände, vari de befinna sig.

Jag har sagt detta, därför att jag tror, att det vore anledning, att de, som här ständigt tala om sitt intresse för lösande av en fråga sådan som denna men också lika ständigt avvisa varje försök till frågans lösande, funderade en smula över vad det är för ett spörsmål, som de i detta sammanhang syssla med, och funderade över det på ett sådant sätt, att de såge litet mera på frågans allvarliga sida, än vad som för närvarande göres. Jag måste säga, att jag har av de debatter, som ha förts i arbetslöshetsförsäkringsfrågan och i arbetslöshetsfrågan i allmänhet här i riksdagen, fått det intrycket, att det förekommer en hel del politiska deklarationer och deklamationer, men det förekommer sannerligen mycket litet sinne för det allvar, som ligger i hela detta spörsmål och som borde präglade denna frågas behandling.

Om jag går tillbaka och tittar på vad som förekommit vid de senaste riksdagarna i denna fråga, så behöver jag icke gå till några andra urkunder än utskottets utlåtande. Utskottet har åtnöjt sig med att räkna upp vilka år

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts)

man i form av utredningar har sysslat med detta spörsmål och vilka år frågan varit föremål för riksdagens behandling. Om vi gå tillbaka och se på vad utskottet har sagt beträffande 1930 års riksdagsbehandling av denna fråga, så skola vi finna, att då väcktes det en motion av herr Spångberg om lösande av arbetslöshetsförsäkringsfrågan. Den gången var utskottet enhälligt för avslag. Endast herr Magnusson i Skövde reserverade sig beträffande motiveringen. Det fanns den gången, alltså år 1930, ingen, som yrkade på ett lösande av arbetslöshetsförsäkringsfrågan. År 1931 förekom det motioner från socialdemokratiskt håll, liksom det har gjort vid årets riksdag. Jag tror, att man om denna riksdagsbehandling har anledning säga, att år 1930 liksom de därpå följande åren fanns det anledning kräva av riksdagen, att arbetslöshetsförsäkringen skulle genomföras. Om man år 1930 eller tidigare hade gått in för lösande av arbetslöshetsförsäkringsfrågan, lösande av den på sådant sätt eller efter de principer, som ha gällt och äro bestämda, när det gäller försäkring för olycksfall i arbete, så skulle man haft möjlighet att lätta en hel del av den ekonomiska bördan, som nu vilar på de fattiga industrikommunerna ute i landet, och man skulle haft möjlighet att hjälpa en hel del av de människor, som nu pressas till förtvivlan av svält och umbäranden på grund av att de sakna arbete och därmed sakna möjlighet att få någon inkomst till sin försörjning.

Herr Skoglund sade, att arbetslöshetsförsäkring avskaffar icke arbetslösheten. Ja, att överhuvud taget resonera på detta sättet, vittnar ju ändå om att man icke har allvarligt försökt att sätta sig in i det spörsmål, som det här gäller. Om herr Skoglund tror, att man med någon försäkringsform eller med några åtgärder har möjlighet att under nuvarande produktionsordning avskaffa arbetslösheten, så borde det vara honom och hans parti angeläget att föra fram förslag om sådana åtgärder. Man har betygat sitt intresse att hjälpa de arbetslösa, men när det gäller åtgärder till deras hjälp, då kommer man i debatten med argument sådana som dem, som herr Skoglund här åberopade.

Till slut — herr Hage förklarade, att man från socialdemokratiskt håll icke hade tänkt sig, att lagen skulle komma att få det innehåll, som framgår av det förslag, som från socialdemokratiskt håll motionsvis har framförts. Om man alltså har tänkt sig, att lagen skulle få ett annat utseende, ett annat innehåll än det, som man från socialdemokratiskt håll har föreslagit, så skulle det vara intressant, om herr Hage ville meddela, på vilket sätt man tänkt sig, att dessa ändringar skola genomföras. Det är ju ändå riksdagen, som skall bestämma om hur lagen skall se ut, vilket innehåll den skall ha, och det förefaller ju, som om man icke gärna kunde tänka sig, att riksdagen skulle bestämma en lag av annat innehåll än förslagsställarna fört fram, eller att riksdagen skulle bestämma sig för längre gående förslag. Det centrala i denna fråga är naturligtvis först och främst försäkringens genomförande, men lika viktigt är — jag understryker detta — formen för denna försäkring, frågan om hur den ekonomiskt skall ordnas. Jag skulle till herr Hage såsom förespråkare för den reservation, som här föreligger, vilja ställa frågan, om herr Hage anser, att man skall genomföra en försäkring, vilken medför, att den, som har mer eller mindre tillfälliga arbetsanställningar men som icke har arbete under minst 26 veckor under de fyra försäkringskvartalen, skall vara med om att betala avgifter till en försäkring, från vilken han icke har utsikt att få något understöd. Detta är den springande punkten i det förslag, som från socialdemokratiskt håll blivit framlagt, och det skulle ju vara av intresse att få besked om den saken, ty för mitt vidkommande är det avgörande för, huruvida jag skall kunna rösta för den socialdemokratiska reservationen eller icke.

Herr talman! Jag ber att få ansluta mig till det yrkande, som tidigare har gjorts av herr Spångberg.

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

Herr **Carlström**: Herr talman! Då jag ber att få säga några ord i denna fråga, företräder jag icke alls några partipolitiska meningar. Jag vill försöka se denna sak rent personligt med det mått av »förnuft och vishet», som någon talat om och som jag möjligen kan ha.

Jag har icke deltagit i diskussionerna i denna fråga på ett par år här i riksdagen. Då vi diskuterade frågan år 1928 och 1929, hade jag emellertid ett par föranden här i kammaren. Det visade sig då, att man från försäkringsanhängarnas sida egentligen icke hade så mycket att andraga emot vad jag vid dessa tillfällen framförde såsom skäl, varför jag icke kunde gå med på en försäkring. Det rådde nämligen en ganska stor oklarhet från deras sida om hurudan försäkring man ville ha, och man tycktes icke ha så mycket begrepp om hur den skulle komma att verka. Ifrån visst håll troddes det, att försäkringen skulle lösa *hela* arbetslöshetsproblemet och sålunda skulle lösa frågan i ett sammanhang; från andra håll hade man däremot den uppfattning, som man nu äntligen tillägnat sig, att en försäkring löser på intet sätt arbetslöshetsproblemet som sådant. Socialdemokraterna ha ju också i sin motion talat om den »första stöten», som en försäkring skulle taga, och de erkänna, att den arbetslöshetsrisk som är av långvarigare karaktär icke avhjälpes genom en försäkring. Det var också ett av de huvudmotiv, som jag anförde i min reservation inom 1926 års kommitté emot försäkringen, att den icke löser problemet, att den bara hjälper dem, som äro minst hårt ställda. Vid en försäkring, som varar, låt mig säga, 90 dagar, har ju var och en, som är försäkrad, rätt att utfå hjälp, även om han icke behöver sådan, men när de 90 dagarna ha gått, om vi nu räkna med denna tid, så får i alla fall den arbetslöse gå till kommunen eller till andra organisationer och be om hjälp.

Jag kan icke riktigt förstå sammanhanget här i dag, då man å ena sidan säger, att en försäkring löser visst icke arbetslöshetsproblemet, men å andra sidan talar om de lättnader, kommunerna skulle få, och då man vidare talar om, att de arbetslösa i landet *vänta* på denna frågas lösning, alldeles som om den skulle lösa hela problemet. Det är tydligt, att det här kommer att bli en missräkning, vilken form av arbetslöshetsförsäkring vi än få genomförd, i fråga om vad försäkringen innebär.

Vill man gå den väg, som herr Andersson i Stockholm nyligen skisserat — och som kastade ett ganska klart ljus över värdet av den försäkring, man från socialdemokratiskt håll ivrar för — d. v. s. att det icke skall vara några avgifter för arbetarna och att *alla* skulle vara försäkrade, oavsett om de tillhörde den ena eller den andra arbetarkategorien samt med ersättning under *hela* arbetslöshetstiden; ja kunna vi genomföra en sådan försäkring, då löser man problemet. Men jag frågar herr Andersson: När sker det? Det har i varje fall icke skett i något land, där försäkring är genomförd.

Då herr Ström talade om att man har i andra länder infört försäkring med lyckligt resultat och att man i dessa länder är belåten med densamma, vill jag säga honom, att när man genomfört en social reform av denna omfattning, springer man icke gärna i väg från något håll och säger, att det skall man kasta bort. Det går helt enkelt icke. Har man en gång gått in för reformen, då får man bygga vidare efter en tid. Det kan vara intressant att studera, vart detta byggande vidare lett i Tyskland och England. Det har lett till, att arbetslöshetsförsäkringen är det *oväsentliga* men understöden och tilläggen det *väsentliga* i dessa länders arbetslöshetspolitik.

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*
(Forts.)

Det är givet, att om man får en försäkring här i landet, så börjar man så smått med den frivilliga men går sedan snart över till den obligatoriska. Man säger strax: den frivilliga var ingenting att ha. Så tar man den obligatoriska, enligt t. ex. det förslag, som vi skisserat i 1926 års kommitté. Men då säger man: här gå jordbruksarbetare, flottningsarbetare och skogsarbetare och svälta; vi få taga dem med också. Då få vi taga, som herr Andersson i Stockholm vill, allesammans med. Men kan någon här i kammaren säga, hur man skall försäkra en korttidsarbetare med tre månaders anställning? Herr Andersson och herr Spångberg voro inne på det problemet. Herr Andersson var ganska förargad på att man i socialdemokraternas förslag ålagt dessa korttidsarbetare, som icke ha fast arbete mer än tre månader, att erlägga försäkringsavgifter. Herr Andersson kan läsa i vårt betänkande på sidan 270. Jag har där föreslagit frikort för dessa korttidsarbetare så att de icke skulle behöva erlägga avgifter — fast jag var ensam härom i kommittén.

Hur man än ordnar med försäkringen, blir icke försäkringen det avgörande för hur arbetslöshetsproblemet löses, utan det blir de påbyggnader, som icke hava försäkringskaraktär. Jag menar, att man skall hava blicken öppen för detta, innan man går in för försäkring. Säger man: för all del, vi ta en försäkring som inkörsport för att få med hela arbetslöshetshistorien i släptåg, så skall man säga det rent och klart. Men då blir frågan, om det principiellt sett är lyckligt att lösa arbetslöshetsproblemet genom att söka giva den hjälp, man kan giva, på denna väg, i försäkringsformen. Jag menar, att i alla fall, då det gäller sådana här svåra arbetslöshetsstrider, tvingas man att från statsmaktens sida gå in för en behovsprövning. Man har försäkring i Danmark, Norge, England, Tyskland och andra stater. Man har nödgats i alla fall till syvende och sist räkna med behovsprincipen, inkopplad med försäkringen. Då menar jag, att talet om försäkringsprincipen där är ju bara egentligen ett missbruk av ord, såvitt angår de av lång arbetslöshet lidande.

Jag skulle ju kunna sluta med detta. Men då jag, som jag sade, börjat tala rent personligt, vill jag tala litet om principen också. Man talar om människor, som lida av arbetslöshet och som svälta och som begå självmord på grund av den förtvivalade belägenhet, som de kommit i. Om jag säger, att jag förstår, att en arbetslös har det svårt, behöver ni icke misstro, att jag talar sant. Men hur många självmord begås i Tyskland, där man har arbetslöshetsförsäkring, på grund av tidens svårigheter? Och hur många begås i England? Det är klart, att i en sådan svår kris som den, vi nu genomlida, kan det icke undgås, att många människor få oförskyllt lida. Jag har sagt i denna kammare vid åtskilliga tillfällen, då det gällt denna fråga, att det är icke kostnaderna, som jag fäster mig vid. Ty jag erkänner, att vi kanhända äro för njugga, då det gäller anslag till de arbetslösa. Jag erkänner, att många få lida. Men för att komma tillbaka till vad jag ville tala om, nämligen principen, är det många andra i landet, som lida, långa tider kanhända, av arbetslöshet och hava det svårt men som icke så att säga bära fram sina klagomål och sin nöd för offentligheten. Det finnes många här i landet, som nu uti bygderna villigt och gärna taga en dagsförtjänst av 3—4 kronor hellre än att gå arbetslösa. Men en försäkrad arbetare tar icke en sådan där arbetsförtjänst, ty till försäkringsprincipen hör, att en arbetslös är icke skyldig att taga ett arbete, som är betalt hur dåligt som helst. Han kan mycket väl bli erbjuden ett arbete till 5 kronor om dagen, men det heter i försäkringsbestämmelserna, att om han skall vara skyldig att taga arbetet, skall det vara betalt med den i orten »vanliga lönen». Är denna 7 kronor, tar han icke 5-kronorsarbetet utan tar i stället t. ex. 2 kronor 50 öre från försäkringen.

Det är denna sak, som är så oerhört viktig enligt min mening, ty om man har det svårt och icke kan finna någon annan utväg i världen att leva igenom

krissvårigheterna än att anpassa sig efter förhållandena, kan man icke gilla en bestämmelse, som förbjuder folk att arbeta, utan att de få så och så stor lön. Men en sådan bestämmelse skall ryckas in i en paragraf, där det gäller försäkring mot arbetslöshet! Man kommer icke ifrån, att en försäkring ger ett vapen i arbetarnas händer, som de på det sättet komma att utnyttja, då det i svåra tider gäller att taga arbeten, som äro betalda lågt men som i alla fall företagaren icke kan betala mera för. Jag är — vad man än säger om försäkring eller icke försäkring — övertygad om, att försäkringsprincipen har ändå det med sig, att en anpassning och en utjämning till det normala förhindras vid varje kris.

Nu säger man, att Amerika har ingen försäkring men stor arbetslöshet. Det har man där, ty Amerika har haft en något underbar lönepolitik. Jag tror, att arbetslösheten därute har sammanhang med detta. Men jag är övertygad om, att förhållandena där rätta till sig fortare än i de länder, där försäkring är genomförd.

Det är klart, att från det håll, där man anser det som en helig sak, att intet arbete får tagas utan för en bestämd, viss lön, håller man givetvis på att försäkringen skulle vara den bästa vägen att lösa arbetslöshetsproblemet. Men det är också den säkraste vägen att konservera och bevara arbetslösheten under skilda tider.

Jag har sagt här i denna kammare förut och annars offentligt, att då jag kom med i 1926 års arbetslöshetsutredning, hade jag, då jag började detta arbete, den tanken, att en försäkring skulle kunna vara lycklig och nyttig för landet och folket. Jag blev under tiden, som arbetet pågick, mer och mer övertygad — genom att tränga in i en fråga får man ändå alltid litet mera sakkunskap än om man ser den på avstånd — att en försäkring i detta fall är förfärligt svår att genomföra, först och främst därför, att den aldrig kan omspänna alla arbetslösa. Det går icke att försäkra korttidsarbetare, om man utgår från, att de skola erlägga avgifter. Tar man herr Anderssons i Stockholm »försäkring», bliva vi arbetslösa allihop. Men vill man hava en *försäkring* som skydd mot arbetslöshet, får man alltid de stora kategorier utanför, som hava det svårast att lägga av en slant för de hårda tiderna. Man kan resonera så, att en arbetare med regelbundet arbete och hyggelig lön bör tänka på sin framtid, på eventuell sjukdom och arbetslöshet, och bör kunna gardera sig häremot genom att spara en slant. Men en korttidsarbetare har svårt att gardera sig för sina arbetslöshetsperioder. Man kan icke lösa problemet så, att alla bli försäkrade, som behöva bli det. Dessutom är detta bara »den första stöten» som socialdemokraterna säga i motionen. Den stora arbetslösheten och arbetslöshetsproblemet i hela sin vidd är kvar.

Jag tror därför, att det är endast en illusion, då man talar om, att i andra länder har man löst denna sak och att det är lyckligt där. Hur är det i England? Mac Donald blev ratad av hela världens socialdemokrater, därför att han själv måste inse, att arbetslöshetspolitiken bidragit till svårigheterna där. Och jag tror, att vad det gäller Tyska riket många undra, hur den försäkring, som där finnes, verkligen kan fungera efter det mönster, som den hade, när den genomfördes, då den skulle uppbäras endast av arbetare och arbetsgivare. Det har gått galet. Staten har fått låna ut pengar utan hopp att få dem tillbaka. Staten har till stor del fått klara det. Jag tror sålunda, att det är lyckligast, om man kan undvika att gå den vägen.

Jag vill gärna vara med om att humanisera arbetslöshetens svårigheter så långt som möjligt. Men då man säger: varför då icke komma med ett förslag? måste jag säga, att vi nödgas arbeta tämligen långsamt här i landet i kommittéerna. Vi hava i organisationskommittén, där jag sitter, icke kunnat

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

taga itu med vårt arbete, därför att vi vänta på de andra kommittéernas arbete, som står i beröring med vårt. Vi hava eljest bl. a. det uppdraget inom nämnda kommitté att söka få till stånd någon organisation, som även skulle ompspanna arbetslöshetsunderstöden, och då tänkte man närmast på behovsprincipen.

Jag menar sålunda, att trots allt vad som sagts från motsidan här i dag, så har jag ännu icke kunnat på något sätt bliva övertygad om att försäkringsvägen egentligen är den lösning, som skulle vara att rekommendera. Och jag tror, att en försäkring, om det skulle stanna vid en sådan i en eller annan form, skulle Sveriges arbetare icke bli belättna med. Man vill hava något väsentligen vida därutöver, om man verkligen skall hava glädje av det.

På grund härav kan jag givetvis icke annat, herr talman, än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Engberg: Herr talman! Den föregående ärade talaren var i vissa delar av sitt anförande angelägen att understryka, att han gav uttryck åt rent personliga meningar. Räknade jag icke fel, återkom detta betonande åtminstone tre gånger i hans anförande. När man ställer hans anförande mot det uttalande i statsverkspropositionen, som socialministern i år gjort, så nödgas man ju konstatera, att inom det folkfrisinnade partiets bröst bo tvenne själar, som brottas med varandra: å ena sidan den non-possumus-politik, för vilken herr Carlström nu såväl som tillförene är representant, och å andra sidan en politik, som visserligen ännu icke är mogen att taga ett engagemang i frågan, men som åtminstone har i enlighet med socialministerns uttalande deklarerat sin principiella anslutning till tanken på en arbetslöshetsförsäkring. Det är ännu icke veterligt, huruvida och i vad mån man kan påräkna ens den nuvarande regeringen i dess helhet för den platoniska deklARATION, som socialministern gjort. Det är heller icke veterligt, hur långt herr Carlströms ståndpunkt har försänkningar och anslutning inom det folkfrisinnade partiet. Men så mycket är i alla händelser uppenbart, att man såväl på socialministerns linje som herr Carlströms linje mötes uti det praktiska yrkandet, att ingenting skall nu åtgöras. Frågan skall alltjämt stå öppen. Enligt min tanke är det befogat säga — såsom redan betonats av en socialdemokratisk talare i debatten för en stund sedan — att man från den borgerliga sidan resonerar så här: ha vi goda tider, ja då finnes intet behov av arbetslöshetsförsäkring; hava vi dåliga tider, då hava vi icke råd att göra en arbetslöshetsförsäkring; alltså i vartdera fallet ingen arbetslöshetsförsäkring. I grund och botten är detta den ståndpunkt, som hittills i debatten har signalerats från borgerligt håll av olika schatteringar.

Jag kan icke annat än fästa uppmärksamheten på det egendomliga, att den talare från högerpartiet, herr Skoglund, som först var i elden, gick på sidan om det utlåtande, som han själv undertecknat. Ty detta utlåtande hänvisar till socialministerns yttrande och lägger till, att vid det förhållandet — alltså med hänvisning till vad socialministern yttrat — finnes det icke skäl att nu gå med på ett förslag om införande av arbetslöshetsförsäkring. Herr Skoglund lämnar i debatten alltså resolut å sido den mera förhandlingsvilliga ståndpunkt, som herr Skoglund i utskottsutlåtandet intagit, och anmäler sig på den linje, som herr Carlström företräder, nämligen den rena och klara motståndslinjen både principiellt och praktiskt.

Emellertid är det väl också klart, att man från den siste ärade talarens sida här slår in öppna dörrar i ett avseende. Han polemiserade alldeles som om man på socialdemokratiskt håll hade i arbetslöshetsförsäkringens införande velat presentera ett patentmedel att lösa — som gång på gång hans ord föllo — arbetslöshetsproblemet. Jag känner, herr talman, ingen socialdemokrat, som

är så naiv, att han i införandet av en arbetslöshetsförsäkring ser en lösning av arbetslöshetsproblemet. Problemet om arbetslöshetens orsaker och hela sammanhang med det ekonomiska livet, det löser man icke med en arbetslöshetsförsäkring, lika litet, herr Carlström, som man med införandet av sjukförsäkring löser problemet om sjukdomarnas orsaker och sammanhang med vissa förhållanden. Jag tycker, att herr Carlström borde en gång för alla skilja på dessa ting. Vi betrakta icke och kunna icke betrakta arbetslöshetsförsäkringen som en lösning av arbetslöshetsproblemet, men väl betrakta vi den som ett värdefullt bidrag till lösningen av problemet att bringa arbetslöshetens offer en större hjälp än vad för närvarande är fallet.

Kanske må det vara tillåtet, herr talman, att i detta sammanhang också betona en annan synpunkt. I herr Carlströms anförande skymtade en uppfattning rörande vår hållning, som icke är riktig. Vi hava icke velat ersätta arbetslinjen med arbetslöshetsförsäkring; vi hava velat komplettera arbetslinjen med arbetslöshetsförsäkring. Det står oss nämligen klart, att arbetslinjen måste under alla förhållanden anlitas, när det gäller att hjälpa arbetslöshetens offer. Men det står oss lika klart, att en arbetslöshetsförsäkring erbjuder en ofantligt värdefull utfyllnad, därigenom att när arbetarna utskiljas som arbetslösa ur arbetsprocessen, det gives dem en möjlighet att, innan de kunna haka på igen och få arbete, under mellantiden, under en bestämt begränsad och fixerad tid, få hjälp. Jag betonar detta, därför att det även från andra håll funnits en tendens under debatten att slå in öppna dörrar.

Den diskussion, som vi i denna fråga nu föra, den föres i ett sällsamt sammanhang. Runt omkring i världen skriar arbetslösheten mot himlen. Det är kanske i detta ögonblick 25 miljoner arbetslösa. När herr Carlström nämnde Förenta staterna, kan det vara skäl att erinra därom, att ingen som helst ljusning ännu tycks skönjas i deras inre situation. Arbetslösheten är snarare förvärrad. I England, där den nationella samlingsministären, som det så vackert heter, åtog sig att föra landet ur svårigheterna, där visa de senaste rapporterna, hurusom arbetslösheten högst väsentligt stegrats under de sista veckorna. Och över allt möter oss samma bild. Jag skulle därför tro, herr talman, att om man vill ordna denna fråga hemma hos oss, så måste man göra det i medvetande om, att det här nu verkligen icke är någon tillfällig situation, som vi snart glida över, såsom herr Carlström tycktes anse, utan att det tvärtom tecknar sig till att bli värre och värre.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att det icke är riktigt att slå all arbetslöshet under en och samma hatt. Tag Englands arbetslöshet och jämför den med Sveriges, Tysklands och Amerikas. Vad är arbetslösheten i Tyskland, Amerika och Sverige? Jag för min del kan icke komma till annat resultat, än att den övervägande är en rationaliseringsarbetslöshet. Det gäller främst Amerika men i hög grad Tyskland och i betydande grad även Sverige. I England bottnar arbetslösheten icke i rationaliseringsprocessen, ty den engelska industrien är icke rationaliserad i den mening, vi ha den i Tyskland, Amerika och Sverige. I England bottnar arbetslösheten i sådana ting som minskad efterfrågan på engelska kol, konkurrens från länder, som förut varit Englands klienter, omdaningen inom det engelska imperiet av de handelspolitiska förhållandena, för att icke tala om att den i stor utsträckning är en konsekvens av förhållanden, som utvecklade sig under och till följd av kriget. Men i de länder, som i likhet med Tyskland, Förenta staterna och Sverige ha en rationaliseringsarbetslöshet, måste för varje tänkande människa problemet te sig på det sättet, att om produktionsapparaten producerar mera, än vad det finnes konsumtionskraft för, så måste man antingen nedbringa produktionen eller stegra konsumtionen. Hur vilja herrarna få jämvikt mellan de båda på annat sätt? Men är det någon av eder, mina herrar, som ett ögonblick drömt

I fråga om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.
(Forts.)

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

om att det kan tagas ett steg tillbaka i den rationaliseringsprocess, som inleddes? Eller är det någon, som tror, att när vi vunnit fördelar i tekniskt och organisatoriskt avseende inom industrien, man skulle uppoffra dessa fördelar och lägga sig till med mera föråldrade produktionsmetoder? Icke ens ett barn hyser en så dåraktig föreställning. Jag utesluter alltså detta alternativ. En avrationalisering är en utopi. Rationaliseringsvägen är beträdd och kommer med ödesbestämd oundviklighet att fullföljas. Återstår den andra möjligheten, att bringa upp konsumtionen, köpkraften till att täcka utbudet av produkter.

Är det med den politik, som man inom det borgerliga Sverige nu i dagarna för, man löser problemet i den riktningen? Är det genom att nedsöka lönestandarderna för stora massor av Sveriges arbetare, genom att sänka lönerna för metallindustriens arbetare, för skogarnas och sågverkens arbetare, är det med sådant, som man bidrager till att skapa den större köpkraft, den ökade konsumtionskraft, som skulle vara förutsättningen? Såvitt jag förstår, måste den politik, som bedrivs på den borgerliga sidan, logiskt och nödvändigt leda till att klyftan mellan varutillgången och köpkraften blir större i stället för mindre. Men detta innebär i sin tur ingenting annat, än att arbetslösheten ökas. Ty köpa konsumenterna mindre hos detaljisterna, så beställa detaljisterna mindre hos grossisterna, och beställa grossisterna mindre hos fabrikanterna, så inskränka fabrikanterna driften, och då ökas arbetslösheten. Denna fruktansvärda och tragiska logik i händelserna undkomma vi icke, mina herrar, och det gör, att jag icke med bästa vilja i världen kan se det nuvarande läget som en tillfällighet. Det måste förvarras, tills man förstår, att man måste gå en annan väg.

Tag nu en svensk arbetare! Vad är det, som skall täckas ur hans arbetskraft? För det första profiten till kapitalisterna; för det andra hjälpen åt arbetslösa kamrater, en hjälp, given genom fackföreningarna och dessas frivilliga arbetslöshetskassor; för det tredje utkomsten för honom själv. Är det månne rimligt, att arbetaren skall på detta sätt ur sin egen redan exploaterade arbetskraft täcka kostnaden för hjälpen till dem, som på grund av samhällets egen konstruktion blivit arbetslösa? Håller man om ryggen ett samhällssystem, som med nödvändighet skapar arbetslöshet, bör man ställas inför sitt ansvar klart och tydligt. Och det bör då sägas ifrån, att man i och med vakhållningen om en dylik samhällsordning ikläder sig den principiella skyldigheten att sörja för arbetslöshetens offer. Det är väl ändå ingen av herrarna ens på högerhåll, som längre vill upprätthålla herr Järtes herostratiskt ryktbara grundsats, att den, som icke arbetar, skall icke heller äta. Den grundsatsens förverkligande blir det praktiska resultatet av den politik, som herr Carlström har förordat. Och ändå måste jag för min del inregistrera, att herr Carlström själv tvangs i förbigående erkänna, att tyvärr, som han sade, äro vi nog för njugga med bidrag till arbetslöshetens bekämpande.

Jag måste, herr talman, säga, att den som i likhet med herr Carlström betraktar detta krav på en arbetslöshetsförsäkring som något vapen, som skall sättas, som han uttryckte sig, i arbetarens hand, den är inne på högst besynnerliga vägar. Skall det vara ett vapen i arbetarens hand, om det sörjes för att arbetslinjen kompletteras med arbetslöshetsförsäkringslinjen? Jag fattar icke, hur tankegången är beskaffad hos den ärade talaren, när han utan skynt till bevis utslungar ett sådant påstående.

När herr Carlström till sist sammanfattade sina argument, sade han, att huvudargumentet för honom var, att den föreslagna arbetslöshetsförsäkringen icke hjälper alla. Ja, herr talman, om vi ställa det kravet på alla sociala reformer, som gå ut på hjälp och stöd, att om de icke hjälpa alla, skola vi förkasta dem, så komma vi överhuvud taget icke till någon lagstiftning. Vi äro

fullkomligt medvetna om att en arbetslöshetsförsäkring hos oss måste börja i skröplighet och ofullgångenhet och att det gäller att få själva principen satt i livet för att bygga ut den vidare. Men det vore en högst dåraktig politik, att därför att den icke hjälper alla, skall man överhuvud taget icke giva sitt bifall till reformen i fråga. Har herr Carlström, när det gällt andra områden, där han är intresserad, resonerat på samma sätt? Har han, när det gällt exempelvis den nykterhetspolitik, där han är engagerad, sagt, att om han icke får rusdrycksförbudet, tager han överhuvud taget ingenting alls? Har han i övriga sociala frågor tillämpat grundsatsen »allt eller intet»? Det är något miss-tänkt, herr talman, i detta sätt att argumentera, när man står upp och säger, att man är så intresserad av att alla hjälpas, att därför att ett förslag miss-tänkes icke hjälpa alla, vill man icke gå med på det — allt medan man rent principiellt i likhet med herr Carlström polemiserar mot själva försäkrings-tanken!

Jag håller före, att just den tid, i vilken vi för ögonblicket leva, är den rik-tigaste tiden att handla i denna fråga, då i hela världen runt omkring oss för-hållandena själva hamra in i vårt medvetande vikten och nödvändigheten av att hjälpa arbetslöshetens offer. Det är i en sådan tid, det bör handlas, så att Sveriges arbetare våga tro, att den svenska riksdagen har en känsla av sitt ansvar. De se, hur riksdagen höjer priserna på livets nödtröft, hur den går med på det ena protektionistiska påhittet efter det andra, och se med oro, att ännu en rad av protektionistiska attentat icke avgjorts i kamrarna. De få ut-stå lönereduceringar, som gå in på bara benen, inom exportindustrien, och märka samtidigt, hur det enkla och rättfärdiga kravet på en arbetslöshetsför-säkring tillbakavisas under eländiga undanflykter och under återopande av de obotfärdigas förhinder. Det är slikt, som skapar ute i landet en känsla av be-svikelse, ja, en känsla av desperation.

I går mottog jag från en medarbetare, som jag sänt upp till Norrland, rap-porter om nödtillståndet inom sågverksdistrikten, så fruktansvärda, att jag nödgas säga mig, att det är ovärdigt det svenska samhället att stillatigande gå förbi sådant. Svälten, den rena, rama svälten, har gjort intåg i hemmen. Där finnes icke någonting att köpa livets nödtröft för. Och det går särskilt ut över de små barnen, över det kommande släktet. Men det fruktansvärdaste, herr talman, ligger i att det växer upp en generation, som icke vet, vad arbete är, icke känner arbetets välsignelse, en generation, som icke har tillfälle att i ungdomens år taga ett handtag och som faktiskt därför spårar ur i livet, de-moraliseras. Satsen, att fåfäng gå, lärer mycket ont, är alltför sann. Inför sådant har man rätt att kräva en något större känsla av ansvar hos den svenska folkrepresentationen men främst hos den regering, som framför alla andra bär ansvaret för landets öden i dessa hårda tider. Jag måste säga, att det är en urarvförklaring från regeringens sida i en stor social reformfråga att smita ifrån med den platoniska, till intet förbindande förklaring från socialministerns sida, som finnes återgiven i utlåtandet.

Med detta hemställer jag, herr talman, om bifall till den socialdemokratiska reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Höglund* i Stockholm, *Källman* och *Eriks-son* i Stockholm, fru *Östlund*, herrar *Ahl*, *Jonsson* i Eskilstuna, *Blomquist*, *Ericson* i Boxholm, *Ward*, *Werner*, *Johnsson* i Norrahammar, *Hermansson*, *Bergström* i Hälsingborg, *Thomson*, *Andersson* i Malmö, *Paulsen*, *Rosander*, *Sjöström*, *Karlsson* i Munkedal, *Weijne*, *Olsson* i Mellerud, *Mogård*, *Eklund*, *Norsell*, *Anderson* i Råstock, *Nilsson* i Örebro, *Jansson* i Falun, *Pettersson* i Hällbacken, *Sävström*, *Lindley*, *Johansson* i Sollefteå, *Berg*, *Högström*, *Hage* och *Lövgren*, fru *Nordgren* samt herr *Olsson* i Rödningsberg.

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

Herr **Aronson**: Herr talman! Det är icke någon överraskning, att denna diskussion svällt ut och antagit sådana dimensioner, som den gjort. Det är givetvis påtagligt, att de nuvarande svåra förhållandena på arbetsmarknaden utgöra en nog så lämplig bakgrund för framförandet av sådana krav, som man här i den socialdemokratiska motionen fört fram. Jag har emellertid icke kunnat värja mig för den uppfattningen, att diskussionen skulle ha kunnat bli ännu mer givande, om man i densamma rört sig på områden, som ha mera med arbetslöshetsförsäkringen att göra, än vad fallet i själva verket varit. Man har sålunda här gång efter gång både från socialdemokratiskt och även från kommunistiskt håll betonat, att man icke förutsätter, att arbetslöshetsförsäkringen skulle lösa de arbetslöshetsproblem, som nu så kraftigt anmäla sig. Men icke desto mindre framhåller man ideligen, om och om igen, dessa förhållanden såsom någonting, som skulle motivera, att man nu utan vidare skulle gå in för den lösning av arbetslöshetsförsäkringsfrågan, som i motionen påyrkas. Man har här talat om de svårigheter, som beredas kommunerna i anledning av den rådande depressionen, och man har med detta som bakgrund ställt sitt utredningsyrkande och sökt göra gällande, att arbetslöshetsförsäkringen skulle vara åtminstone i någon mån räddningen från detta. Den petition, som andogs av herr Berg, blottade nog så beklagansvärda förhållanden inom hans hemtrakt. Men jag ber dock att få fästa uppmärksamheten på, att där förekom ingenting, som kunde tagas som krav på att man ville hava en arbetslöshetsförsäkring genomförd. Och man var också på det klara med att de svårigheter, som man där vill komma ifrån och som påkalla statsmakternas hjälp, dem bli de icke befriade från genom att arbetslöshetsförsäkringen genomföres.

Jag har här egentligen begärt ordet för att säga något till försvar för utskottsmajoriteten, och jag skall be att få vända mig mot de anmärkningar eller tillvitelser, som från reservanternas sida gjorts mot utskottsmajoriteten. Herr Magnusson i Kalmar inledde denna debatt med ett konstaterande av, att det var den goda viljan, som fattades hos utskottsmajoriteten. Detta skulle vara den enda förklaringen, efter vad man kunde fatta av hans uttalande. Då han fällde detta yttrande, gjorde jag den reflexionen, att man lika väl kan konstatera, att det från reservanternas och med dem liktänkandes sida fattas den goda viljan att se de skäl, som dock anförts gentemot en arbetslöshetsförsäkring. Man har nämligen icke här att räkna med endast de fördelar, som en arbetslöshetsförsäkring skulle medföra. Det är visserligen obestridligt, att man skulle kunna påvisa en del fördelar av densamma, men man får väl icke heller bortse från dess nackdelar. Och det är nackdelarna med försäkringen i fråga, som gjort, att man från utskottsmajoritetens sida ställt sig betänksam emot förslaget. Det har ju erkänts, att man icke genom arbetslöshetsförsäkringen kan förekomma arbetslöshet. Men det är en annan sak, som är ännu värre, och det är, vilket också anförts av herr Carlström för en stund sedan, att, såvitt vi kunna se, komme den rent av att befämja arbetslöshet i stället för att motarbeta densamma. De nuvarande missförhållandena på arbetsmarknaden skulle sålunda — jag ber att få poängtera det så kraftigt jag förmår — kanske icke i allra ringaste mån neutraliseras av arbetslöshetsförsäkringen. Men vi skulle i stället kunna räkna med att, då vi omsider en gång komme ur den svåra period, vi nu befinna oss i, så skulle en dylik försäkrings införande påskynda, att vi snart komme in i en liknande period igen, på grund av att arbetslöshetsförsäkringen naturligtvis, såsom här även tidigare framhållits och såsom också framgår av socialstyrelsens utlåtande, skulle hindra arbetspriserna att anpassa sig efter arbetsmarknaden.

Jag har med detta velat tillkännagiva, att det icke är sant, då man vill göra gällande, att det från utskottsmajoritetens sida fattas förståelse för de nuva-

rande svårigheterna på detta område och fattas intresse för arbetslöshetsförsäkringen. Kunde man få en sådan genomförd utan att behöva befara de olägenheter, som enligt vår mening skulle följa reformen i släptåg, så vågar jag bestämt uttala, att det icke skulle möta betänkligheter vare sig från min sida eller, efter vad jag tror, från någon annan av utskottsmajoriteten att genomföra en arbetslöshetsförsäkring.

Jag har velat säga detta, herr talman, ehuru det icke är någonting nytt. Men det förhåller sig ju så, även beträffande denna församling, att man också ibland måste säga saker, som förefalla nog så självklara. Och jag tror, att det är en tämligen självklar sak, som var och en mycket väl kan förstå, att det icke, såsom man här velat göra gällande, är motvilja emot försäkringen som sådan utan fruktan för de följder, den skulle draga med sig, som gjort, att man icke i utskottet vågat gå in för mera positiva uttalanden, än man gjort.

Herr Andersson i Malmö: Herr talman! Då man tar del av här föreliggande betänkande, finner man däri en hel del hänvisningar till den mångfald av utredningar, som pågått och fortfarande pågå i denna fråga. Och när man samtidigt hör de toner, som nu höras från de borgerliga partiernas talare i dag liksom förut, när denna fråga behandlats, kan man få ett begrepp om det hårda och starka motstånd, som arbetslöshetsförsäkringsfrågan möter i denna riksdag. Det är icke utan, att man också vill konstatera, att trots de vackra ord, som sägas om att man vill hjälpa de arbetslösa, så är det ändå viljan, som saknas, då det gäller att vidtaga den effektiva åtgärd för hjälp åt de arbetslösa, som heter arbetslöshetsförsäkring.

Vad är det, man vill ha i stället? Vad är det, man vill från borgerligt håll, när man talar om att man vill hjälpa de arbetslösa? Jag tror icke, jag tar fel, om jag påstår, att det är det nuvarande systemet, som man närmast vill bibehålla, måhända med någon ändring här och där på någon enstaka punkt. Men ger detta system rättvisa åt de arbetslösa, och ger det rättvisa, då det gäller att bära bördorna för arbetslöshetens bekämpande? Det har här från andra talare i dag erinrats om de stora ekonomiska bördor, som arbetslösheten har åsamkat en mångfald av svenska kommuner. Dessa kommuner hava ingen högre önskan i detta fall, än att staten snarast måtte lyfta ifrån dem dessa stora bördor, som för många av kommunerna snart bliva omöjliga att bära.

Men det ger också en annan bild, detta system, och det är de arbetslösas olika ställning, då det gäller, huruvida hjälp skall utgå eller icke. Ty vad är det för omständigheter, som enligt detta system äro bestämmande för hjälp åt de arbetslösa? Såvitt jag kan finna, är det förnämligast två faktorer, som äro avgörande i detta avseende. Den ena är kommunernas, socknarnas, ekonomiska möjligheter. Den andra är den vilja — här kommer jag till samma vilja, som talats om förut — den vilja att hjälpa, som är förefintlig bland de kommunalt styrande inom respektive kommuner. Och när ett system skall vila på dylika grunder, kunna vi också få bevittna den mångskiftande karta över olika understödsformer, som förekomma i hela vårt långsträckta land. Vad är det för rättvisa i ett sådant system, som åt de arbetslösa i en viss kommun, en viss socken, icke ger något understöd alls eller ger ett bristfälligt understöd, medan arbetslösa i en annan kommun kunna få ett understöd, på vilket de någorlunda kunna klara sig? Genom att flytta över gränsen från en kommun till en annan kunna ju de arbetslösa på det sättet, då det gäller att få hjälp från det allmännas sida, komma i en annan situation än förut. Enligt min mening är detta system icke rättvist; det är orimligt och kan icke vara hållbart. En arbetslöshetsförsäkring komme att betyda en-

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*
(Forts.)

hetliga principer för understöd åt de arbetslösa över hela vårt land och skulle avskaffa de kaotiska förhållanden, som för närvarande råda.

Jag tror, att det var en av de första talarna i dag, herr Skoglund — och andra talare hava sedan varit inne på samma tankegång — som var rädd för att en arbetslöshetsförsäkring skulle, så att säga, konservera arbetslösheten. Herr Skoglund uttalade, såvitt jag icke minns fel, en förmodan, att de arbetslösa, när de finge understöd genom en arbetslöshetsförsäkring, icke skulle vara så villiga att söka tillgängliga arbetstillfällen. Herr Skoglund kunde göra sig underrättad om, huru förhållandena äro på stora industriorter här i landet. Jag tror, att han då skulle få det beskedet, att de arbetslösa ingenting hellre vilja än ha arbete, men dessa platser kunna icke framskapa alla de arbetstillfällen, som begäras av de arbetslösa. Jag tror, det är oriktigt att komma med dessa påståenden om konservering av arbetslösheten. För övrigt skulle jag vilja påminna den siste ärade talaren, som också underströk denna synpunkt, om att i Amerikas Förenta stater finnes ingen arbetslöshetsförsäkring, men där har ändå framvuxit en arbetslöshet, som är större, och måhända även proportionellt större, än i något annat land. Där kan det icke rimligtvis vara arbetslöshetsförsäkringen, som är orsaken till detta förhållande.

Arbetarna i vårt land hava på mångahanda sätt sökt hjälpa sig själva i dessa arbetslöshetstider. Många av de svenska fackförbunden hava skaffat sig arbetslöshetskassor. Det är långt ifrån alla, som hava gjort det; många hava icke haft möjlighet därtill. Men det är ofantliga belopp, som genom en sådan självhjälp hava utgått från de arbetslösas kamrater. Under åren 1914—1931 hava från de svenska fackförbundens sida utbetalats understöd till ett belopp icke mindre än närmare 41 miljoner kronor. För att ta en liten jämförelse utbetalade arbetslöshetskommissionen under sista halvåret 1931 i kontantunderstöd 1,087,000 kronor, men endast ett fackförbund, det största vi ha, metallindustriarbetarförbundet, har under en månad, december månad i fjol, i arbetslöshetsunderstöd till sina medlemmar utbetalt nära 432,000 kronor. Jag tycker, att sådana hjälptågar, som arbetarna själva inom sina egna leder företaga, äro värda en bättre erkänsla, än vad som synes möta här i den svenska riksdagen. Vad arbetarna här i landet önska är större ekonomisk trygghet, än de för närvarande ha. Många fackförbund söka förhjälpa dem därtill genom arbetslöshetskassor, men de kunna icke klara det ensamma, och därför komma de och begära statens hjälp. Och då bör det, enligt min mening, vara statens skyldighet att här träda till.

Jag vill, herr talman, sluta med att säga, att jag icke kan se annat, än att det vore en gärd av rättvisa, om svenska staten gäve det trygghetsmoment åt de svenska arbetarna, som en arbetslöshetsförsäkring innebär.

Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **Järte**: Herr talman! Åtskilligt av den föregående ärade talarens anförande hade väl bättre kunnat anstå, tills vi skola diskutera en ny bebådad proposition från regeringens sida om anslag till arbetslöshetskommissionens fortsatta verksamhet under nästa budgetår, ty han riktade sig i vissa hänseenden mot det nuvarande svenska systemet för att lindra nöden bland arbetslöshetens offer.

I dag ha vi däremot till uppgift att — jag vet icke för vilken gång i ordningen — skärskåda frågan om arbetslöshetsförsäkring. Och eftersom hela kammaren är medveten om att något positivt beslut i motionens riktning är uteslutet, så är det ju klart, att hela diskussionen mera får en akademisk, eller kanske snarare valpolitisk, karaktär än den avser något reellt resultat.

Det är ett genomgående drag hos de talare, som här förorda arbetslöshets-

försäkringen, att de vilja framställa den under arbetslöshetstider — jag erkänner det gärna — mycket omfattande och miljonslukande understödsverksamhet, som fackorganisationerna utöva, såsom uteslutande filantropiskt-humanitärt motiverad. Men nu skola icke herrarna här vara mindre realpolitiker, än ni äro i verkligheten, då det gäller arbetsmarknadens frågor. Ty var och en, som har någon som helst kunskap på detta område — jag tror icke, att det är fallet med herr Engberg, ty hans yttrande tyda oftast på motsatsen — vet, att när de engelska centrala fackförbunden på 1850-talet började med sina arbetslöshetskassor, berodde detta bland annat på, att man under depressionstider, då lätta och framgångrika löneoffensiver icke kunde binda medlemmarna vid organisationerna, ville ha ett annat kitt, som gjorde dem solidariska med fackorganisationen. Det är klart, att då var en understöds-kassa ägnad att under depressionstider uppamma ett självintresse för medlemmarna att tillhöra fackorganisationen. Och häremot är ingenting att erinra. Men för det andra sträva ju fackorganisationerna att få kollektivavtal, tariffer, med minimilöner och normallöner, vilket för en stark organisation går mycket bra att genomföra under goda tider med uppgående konjunkture. Då finns det ibland intet hinder för att arbetsgivarna betala t. o. m. mera än vad som stadgas i kollektivavtalet för att få arbetskraft. Men det är lika klart, att under arbetslöshetstider blir påfrestelsen på kollektivavtalen ganska stark, ty då visar det sig, vilket alltid upprepas under depressionstider, att deras stela lönebildning, deras maximering av arbetslönen, med naturnödvändighet alstrar arbetslöshet. Man kan icke få det minsta grepp på dessa problem, om man söker förneka det faktum, att det finns ett ofrånkomligt samband mellan lönehöjd och arbetslöshet.

Jag minns mycket väl från den förra krisen, åren 1921—1923, hurusom vi under vår verksamhet i arbetslöshetskommissionen gång på gång påmindes om detta förhållande. Det kom t. ex. en anmodan från en möbelfabrik i Småland, som meddelade: Vi ha haft en ganska god export till Sydafrika och kunnat konkurrera med Kanada. Men nu äro vi handikappade, ty nu bjuder Kanada under, och vi kunna icke utan en lönereducering på 30 % sänka våra produktionskostnader i nödig grad. Här voro 300 man anställda. Företaget och dess arbetare hemställde, att man hos träarbetarförbundet skulle söka utverka dispens från gällande kollektivavtal, så att man finge gå ned på lönerna. I så fall kunde verksamheten hållas i gång; varom icke, måste driften inställas och 300 man entledigas och hänvisas till det allmännas hjälp. Liknande fall förekommo vid samma tid längs Norrlands kuster vid sågverken. De voro i samma predikament, därför att kollektivavtalet med sina stela lönesatser omöjliggjorde anpassning efter de förändrade förhållandena, vilket skulle kunnat trygga driftens vidmakthållande och möjliggjort, att arbetsstyrkan fortfarande kunnat sysselsättas. Naturligtvis svarade vederbörande fackförbund nej med den motiveringen, vilken ju ur dess synpunkt var fullt naturlig: säga vi ja i Småland, få vi säga ja över hela landet, och då är hela kollektivavtalet ur kraft och gärdet upprivet. Samma svar kom beträffande sågverken längs Norrlandskusten. Där se herrarna *in concreto* ett praktiskt exempel på att kollektivavtalen ha sina skuggsidor, icke minst ur arbetarnas egen synpunkt.

Och varför, tror kammaren, äro kvinnorna i vårt land i regel förskonade från arbetslöshet? Ni kanske minnas, att den värsta arbetslöshets-siffra, som skådats hittills i vårt land — vi må hoppas, att den aldrig kommer att upprepas — förekom i januari 1922, då det anmälde sig 163,000 hjälpsökande arbetslösa, alltså en hemsökelse utan motstycke i vår ekonomiska historia. Av dessa voro endast 1,400 kvinnor. Och varför? Jo, därför att hon i regel icke kommit in i organisationsväsendet; hennes arbetslön är rörlig och böjlig, hon följer konjunkturen. Hon tar en plats för att få utkomst utan att fästa av-

I fråga om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

(Forts.)

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

görande vikt vid lönen, och därför slipper hon från arbetslöshet. Jag hoppas därför från social synpunkt innerligt, att kvinnan också i fortsättningen skall förskonas från att indragas i det labyrinthiska organisationsmaskineriet, ty det skulle leda till ökad arbetslöshet. De undersökningar, som gjordes av den tyska föreningen *Verein für Socialpolitik* för dåvarande krisen 1900—01, bekräftade samma förhållande, nämligen att kvinnan slapp undan med lindrigare arbetslöshet i jämförelse med männen, som ha högre och mindre »plastiska» löner, som en engelsk fackman uttrycker sig.

Följaktligen måste man som en ledande synpunkt fasthålla vid, att kollektivavtal och fackorganisationer — vilkas betydelse för lönenivåns utveckling och konsolidering ingen vill bestrida, och vilkas uppfostrande och kultiverande betydelse och inflytande på arbetarklassen icke heller skall bestridas — de äro icke något enbart gott. Det är tyvärr så här i livet och allra helst med de komplicerade sammanhang, som råda i vårt moderna samhälle, varje sak har minst två sidor. Detta gäller också om kollektivavtalen med deras nyss påvisade nackdelar med hänsyn till ökad arbetslöshetsrisk för lönarbetarna, vilket är lika skadligt för dem som för samhället i dess helhet.

I beaktande härav kan man säga, att en socialt ansvarsmedveten fackföreningspolitik under en svår depressionsperiod som den nuvarande skulle taga lärdom av vad som hände 1921—1922, då t. ex. metallindustriarbetarförbundet sade: vi ta icke ett nytt kollektivavtal med så starka lönesänkningar, som nu äro behöfliga, utan vi låta kollektivavtalen springa och överlåta åt företagarna att tills vidare själva bestämma lönerna. Det är en socialekonomiskt riktig fackföreningspolitik att segla med lösa skot under den världsorkan, som råder på arbetsmarknaden även i vårt land. Och återkomma bättre tider, äro ju våra fackorganisationer en sådan stormakt på arbetsmarknaden, att det blir en lätt sak för dem att draga in skoten och hålla upp i vinden samt fortsätta det segerlopp, de tillryggalagt under de sista tio åren, och som medfört, att de svenska industriarbetarnas reallöner stigit med minst 40 %. Det är ett statistiskt faktum, som icke tidigare förekommit i hela den ekonomiska historien. Men fall då undan och följ en smidigare politik under dåliga tider!

Sålunda — för att återvända till min utgångspunkt, som har att förklara de fackliga arbetslöshetskassornas uppkomst och verkliga natur —: depression och arbetslöshet äro en fara för kollektivavtalet, och därför gäller det att hålla de arbetslösa kollegerna bakom ryggen. Det gäller att ge dem understöd, så att de icke uppträda som konkurrenser på arbetsmarknaden och genom utbud under tariffen underminera densamma, framför allt så länge som ännu icke den fackliga solidaritetsmoralen blivit till den grad inhamrad i arbetarklassens medvetande, att ingen vågar riskera att uppträda som arbetsvillig. Men det var ännu på 1860- eller 1870-talet icke fallet i England, ett sådant terrorns tillstånd rådde icke, och därför fyllde dessa fackliga kassor den uppgiften, att de indirekt stödde den genom kollektivavtal ernädda lönenivån.

Den uppgiften hava dessa kassor alltfört. Men numera ha våra fackorganisationer lärt i visst avseende av syndikalisterna, så att de icke längre bara driva så att säga grosshandel med arbetskraften genom att sluta kollektivavtal, utan man har övergått till att driva minuthandel med varje enskild arbetare. Det som jag syftar på är det s. k. registersystemet. Nog känner t. ex. herr Engberg som tidningschef till, att en tryckeriofficin här i landet icke kan få en typograf anställd, som icke passerat fackförbundets egen arbetsförmedling. Om en typograf intages direkt i företaget, som icke gått igenom det vändkors, som fackorganisationen upprättat, blir han icke behandlad som kamrat utan måste sluta. Typografförbundet har nämligen ålagt varenda kollega som solidarisk plikt att endast antaga anställning genom förmedling av förbundets arbetsförmedling, varigenom man kan kontrollera varenda man inom facket.

Här ha vi det fackliga *arbetsmonopolet* i dess renhet, förstärkt hos byggnadsarbetare med skrämmässig slutenhet i facket rekrytering.

Arbetsgivaren får alltså bara den man, som fackets arbetsförmedlingsbyrå skickar honom. Detta utnyttjas under perioder mellan avtalens utlöpningsstid på det viset, att om man vill pressa upp lönen vid gynnsamma orderförhållanden på en officin, så sluta arbetarna, den ene efter den andre, och få understöd antingen från arbetslöshetskassan eller kanske från strejkkfonden, vilket kan växla. På det viset kan man utsvälta ett företag på arbetskraft, tills arbetsgivaren säger, att jag måste gå med på att höja lönen, så att jag får tillbaka mina arbetare igen, och då häves den hemliga blockaden. Vid en sådan individuell lönekamp, som ofta är långt mera effektiv än den kollektiva genom samfäll, öppen arbetsnedläggelse, vid en sådan »registerkamp», som det heter, äro dessa kassor utmärkt bra att ha. Man gör helt enkelt, som man gör på vetebörsen i Chicago, en »corner» i arbetskraft, som lagras i avvaktan på att priset skall stiga. Men tycka herrarna att det är rättvist att det allmänna, att skattedragarna skola vara med om att betala till en sådan monopolistisk cornerbildning på arbetsmarknaden? Ni kanske stöta er över, att jag använder denna terminologi, men det sker för att klargöra, att den moderna fackföreningspolitiken är högst merkantil och särdeles trustmässig. Ja, meromnämnda typografförbund har gått så långt, att det t. o. m. »dumpar» arbetskraft. Jag läste nämligen för några år sedan i ett fackorgan, att för varje kollega, som utvandrade, betalade förbundet i resebidrag 200 kronor, därför — att det minskar tillgången på typografer och bidrar i sin mån att underlätta löneförhöjningar.

Så ligger det till med den fackliga understödsverksamheten för arbetslösa. Jag förnekar ingalunda, att denna därjämte har en allmännyttig social sida, som befriar många arbetslösa medborgare från att gå till fattigvården, befriar dem från att söka arbetslöshetshjälp. Men ur *arbetsmarknadens* synpunkt, som härvidlag, med hänsyn till nödvändigheten att förebygga och minska arbetslösheten, måste vara dominerande, är huvudmotivet för dessa understöds-kassor, att de komplettera den fackliga aktionen för att vidmakthålla och höja lönerna. Detta förstod icke herr Engberg, då han vände sig mot herr Carlströms tal om att man kunde »använda arbetslöshetsförsäkringen som ett vapen i arbetarnas händer». Men studera då, herr Engberg, det grundläggande dokument, som finnes tillgängligt för alla kammarens ledamöter i denna fråga, nämligen utlåtandet från den kommitté, som herr Carlström tillhörde och talade om, nämligen 1926 års arbetslöshetsförsäkringssakkunniga, vars betänkande kom ut 1928 på våren, en ganska diger bok, men så klargörande, att jag vågar påstå, att vi kunna icke med fördel diskutera dessa ämnen utan att alla tagit del därav.

Herr talman, jag kunde inskränka mig till denna utläggning, som klargör, varför det möter principiella betänkligheter och avgörande betänkligheter att gå arbetslöshetsförsäkringsvägen. Men jag vill säga ännu ett ord, som berör Sveriges särställning i denna fråga. I andra länder, som infört denna försäkring, har man icke kommit eller rättare: kunnat komma till samma klarhet som vi i Sverige, därför att i fråga om fackorganisationer och arbetsgivareföreningar och kollektivavtal m. m. äro vi främst, jämte Danmark, i hela världen. Därför skola vi icke gå över ån efter vatten för att analysera dessa problem. Det är därför som jag vågar påstå, att en arbetslöshetsförsäkring i Sverige ur den synpunkten möter ännu större principiella betänkligheter än den gjorde på den tid den infördes i andra länder. I Danmark befinner man sig organisatoriskt på samma ståndpunkt, kanske ett strå vassare än i Sverige med hänsyn till organisationernas fullkomning. Men vad se vi i Danmark? Om herrarna ville taga del av den diskussion, som förekom i somras vid det nordiska

I fråga om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.
(Forts.)

I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

ationalekonomiska mötets förhandlingar i Stockholm, så framhöll just professor Heckscher, att ett övertygande bevis för huru mycket bättre det nuvarande svenska systemet är, vore den omständigheten att under de goda åren — vi kunna säga det nu med en saknadens suck, att under 1924 och fram till 1930 var det verkligen riktigt goda år för svenskt näringsliv och för svensk arbetsmarknad — då hade vi här i landet en mycket liten arbetslöshet, som krävde bistånd från det allmänna. Det framgår bäst av statistiken från arbetslöshetskommissionen. Den uppehöll på somrarna sin verksamhet med ett par tusen arbetare, huvudsakligen för att hålla sin beredskapsorganisation intakt och beredd att möta eventuella svårigheter. Nog fanns det arbetslöshet i Sverige, men folk byter ju plats och folk låter bli att arbeta ett tag, och det måste finnas en viss procent arbetslöshet, liksom en viss procent hyreslediga lägenheter på bostadsmarknaden, för att läget under ett system med fritt byte skall vara normalt. Alltså: vi hade i Sverige under sagda period ganska få arbetslösa, som det allmänna behövde bistå. Men i Danmark fanns det samtidigt tiotusentals understödda arbetslösa. Varför? Jo, därför att där fanns det samtidigt en arbetslöshetskassa, anknuten till fackorganisationerna med *rätt* för medlemmarna att i behovsfall få understöd, vilket man kunnat undgå med ett svenskt system.

De anklagelser, som riktats från socialdemokraternas sida mot dem, som här motsätta sig arbetslöshetsförsäkringen, ha ofta haft en underton, att man icke vill sörja för de arbetslösa. Ja, hade det varit på det viset, att svenska staten stått kvar på samma ståndpunkt som före 1914, d. v. s., att detta varit kommunens sak, då hade man kunnat säga, att herrarna dock ville hava fram den principen, att staten också skulle sörja för de arbetslösa. Men det gör ju svenska staten enligt många skattebetungade medborgares mening i mera riklig än rimlig mån. Vi ha nyligen voterat här 15 miljoner kronor för detta ändamål, till vilket också jag yrkade bifall. Men då måste herr Engberg medge att detta stämplar hans metod att här citera ett referat i mycket förkortad form, att jag icke ville hjälpa de arbetslösa, som illojal. Jag har sagt här från denna tribun under sju år, att jag är med på att Sverige följer det västerländska exemplet att bistå de arbetslösa, men det är de lämpliga formerna härför vi tvista om. När man nu har den övertygelsen, att arbetslöshetsförsäkringen icke är det bästa sättet, varken för samhället eller för de arbetslösa själva, att bistå dem, få herrarna vara vänliga att respektera vår övertygelse och anstränga er att söka förstå den. Vi begripa fullkomligt herrarnas motsatta mening, framför allt med hänsyn till fackföreningsrörelsens av mig nyss framhållna stora intressen härvidlag. Försök därför att förstå våra betänkligheter i saken, så skola vi kunna komma till klarhet beträffande de *sakliga* motsättningarna i denna diskussion.

Nu höll herr Engberg här en populärvetenskaplig föreläsning, mera populär än vetenskaplig menar jag, ty det mesta han sade ansåg jag felaktigt. Talet om att den nuvarande arbetslösheten var en frukt av rationaliseringen — ack, om det vore så väl, om det blott vore så, att det endast var teknikens gradvisa förbättring, som vållade denna stora världsolycka, då funnes icke några större bekymmer. Men herr Engberg vet mycket väl, att världen är ur led och världshushållningen med den, vilket beror på andra mycket mera djupgående orsaker än rationaliseringen på världskrigets arv och på segerfrederna, skadeståndet och det sätt varpå U. S. A. och Frankrike skött sin politik, att icke vilja ta emot från de besegrade deras prestationer i varor, utan spärra sina gränser och i stället hopa guld på guld. Det är den djupaste anledningen till den världskris, i vilken vi blivit indragna.

Vidare beklagade herr Engberg, att svenska arbetarklassen bara utsättes för lönesänkningar. Men det är tyvärr så, att de, vilkas löner först borde bli

sänkta, det är de yrkesmän, som genom starkt fackföreningsmonopol behärska hemmamarknaden, såsom byggnadsfack- och transportarbetare o. s. v. och livsmedelsarbetare icke att förglömma. Deras löner kommer man icke åt, ty de äro så starkt förskansade, där de sitta i orubbat bo. Det är beklagligt, att lönesänkningen i stället går ut över exportindustriarbetarna, som sannerligen icke hava det för fett. Men herr Engberg, vart skulle det ta vägen, om vi icke kunde konkurrera på världsmarknaden med våra exportvaror? Då ökade vi bara arbetslösheten. Det är alldeles nödvändigt att göra ett val mellan ökad arbetslöshet eller löneminskning, och det valet är lätt, ty löneminskningen möjliggör arbetets vidmakthållande, vilket är huvudsaken, såväl individuellt och samhälleligt. Därför är lönesänkningen ett medel just att bekämpa arbetslösheten. Men kunde herr Engberg förmå hemmamarknadens arbetare, kunde landsorganisationen ha en sådan vidsynt blick för sin sociala uppgift, att den förmådde dessa yrken att gå i spetsen för lönesänkningen, då kunde vi få en sänkning i levnadskostnaderna, som väl uppvägede den belastning av konsumtionen, som de nya finanstullarna nu nödvändiggjort.

Herr talman, jag yrkar sålunda bifall till utskottets hemställan.

Herr Hage: Herr talman! Jag skall be att få rikta några få ord och repliker till några föregående talare. Jag vill då först säga, att när herr Aronson yttrade sig angående ett anförande av herr Berg och påstod, att i herr Bergs framställning icke ingick något krav på arbetslöshetsförsäkring, så är det ett påstående, som icke är riktigt. Det är tvärtom på det sättet, att i den framställning till regering och riksdag, som riktats från en hel del kommunala representanter, tillhörande alla partier och samhällslager där uppe i herr Bergs trakt, ingick även ett krav på, att man skulle gå fram på arbetslöshetsförsäkringsvägen. Jag har velat säga detta för att herr Berg skall slippa begära ordet ännu en gång. Detta framhållande av arbetslöshetsförsäkringen som en av hjälpformerna beror väl också på det, att människorna ute i kommunerna, som praktiskt syssla med försörjningsfrågorna, förstå den saken, och de begripa, att en arbetslöshetsförsäkring skulle ändock, i någon mån åtminstone, kunna lätta kommunernas ekonomiska bördor. De veta åtminstone det, att, även om staten ger något till kommunerna för att uppväga de kostnader som kommunerna hava för arbetslöshetens bekämpande, så blir det ändock kvar en ganska stor anpart, som faller på kommunerna. Särskilt i de fall, då man skickar i väg en arbetslös till A. K:s arbeten, är betalningen där oftast så liten, att kommunen får taga på sig att försörja hustru och barn i hemkommunen. Det är en börda som ofta kännes ganska tung.

Sedan skulle jag vilja i detta sammanhang säga, att när man hör ett sådant påstående som det, att en arbetslöshetsförsäkring icke skulle på något sätt lätta kommunernas bördor, så finner jag det vara lika orimligt, som om någon skulle påstå, att en folkpensioneringslagstiftning icke i någon mån skulle lätta kommunernas ekonomiska belastning. Ty givetvis måste det vara så, att allt slags socialförsäkring, åtminstone i någon mån, avlastar bördor från kommunerna. Och jag tror, att den saken har man i mycket hög grad på känn särskilt inom de av arbetslöshet mest utsatta bygderna i Norrland, och säkerligen även i Dalarna, bland folk, som i sin praktiska gärning dagligen syssla med kommunala saker.

Sedan skulle jag vilja säga utöver detta även några ord till herr Andersson i Stockholm. Han riktade några frågor till oss socialdemokrater, om vi skulle vilja vara med om att justera vår uppfattning eller justera den motion, på vilken vår framställning vilar, i vissa punkter. Om det vill jag helt enkelt säga till herr Andersson i Stockholm, att det är mycket möjligt, att i den motion, som vi åberopat i vårt utskottsutlåtande, finnas kanske många detalj-

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

punkter, som behöva underställas prövning och granskning. Vi hava aldrig sagt något annat, än att, när vi utgått från ett visst kommittébetänkande, som vi återopat i motionen, så är det vår mening, att denna framställning kan läggas till grund för den utredning, som vi begära. När det gäller att sedan yttra sig i varje detaljfråga, hur vi vilja hava arbetslöshetsförsäkringen utformad, så vill jag säga till herr Andersson, att vi för vår del vilja sätta in hela vår kraft från socialdemokratiskt håll till att genomdriva på alla punkter en för arbetarna så fördelaktig arbetslöshetsförsäkring, som den politiska situationen i riksdagen medgiver. Längre kunna vi icke komma. Vilja herrar kommunister hjälpa oss i det avseendet, så må de göra det. Vilja de det icke, utan vilja de, — därför att de icke få fram sin vilja på en viss punkt — gå emot oss, må de göra det. Men jag tror, att det skulle vara värst för kommunisterna själva och för deras möjligheter att göra sig gällande bland de arbetande klasserna.

Sedan skulle jag vilja säga några ord till herr Järte. Jag vill då först göra det påståendet, att avsikten med de fackligt organiserade arbetarnas avsättande av pengar för arbetslöshetsförsäkringen må vara vilken som helst, så måste väl ändock herr Järte erkänna, att den omständigheten, att fackföreningarna hava under årens lopp avsatt 50 miljoner kronor eller däromkring för sin arbetslöshetsförsäkring, måste väl ändock nationalekonomiskt ha varit till lättnad för samhället. Från den utgångspunkten förefaller det litet egendomligt, att herr Järte på sätt och vis polemiserar mot en så samhällsnyttig verksamhet.

För övrigt ville jag säga, att i stort sett var väl innehållet uti herr Järtes anförande det, att man på den borgerliga sidan överhuvud taget icke borde vara med om någon socialförsäkring; och det är givet, att varje slag av social lagstiftning, varje socialförsäkring under vissa situationer kan vara till någon nackdel för arbetsgivarna. Ty det är alldeles givet, att i ett land, där det inte finns något slags social hjälpverksamhet och mycket dålig fattigvård etc., där kunna arbetarna lättare bringas på knä av arbetsgivarna.

Herr Järtes inställning i den här frågan är alltså rent antisocial och den måste leda till, att vi överhuvud taget ej skola ha någon socialförsäkring, därför att genom en dylik — genom att man lämnar vissa understöd och viss ekonomisk hjälp åt arbetarklassen på den ena eller andra lagstiftningens väg — stärker man arbetarklassen och det blir svårare att bringa den på knä när det gäller att nedbringa lönerna.

I det sammanhanget vill jag också säga, att man kan väl påstå, att vad som inträffat just nu i dagarna ändå är av sådan beskaffenhet, att herr Järte kunde erkänna, att det finns tillfällen, då också arbetarna förstå, att det är nödvändigt att något litet pruta av på sina lönekrav. Ty arbetarna ha dock visat sig förstå — t. o. m. inom fack, där lönerna redan förut äro mycket små — att det finns tillfällen, då det är nödvändigt för dem, även om det sker med »sammanbitna tänder» att gå med på nedsättningar av lönerna för det helas väl. Jag tycker, att inför detta måste man säga, att den svenska arbetarklassen icke är så oförstående för de tankar, som röra sig i tiden, så att de vid alla möjliga tillfällen sätta sig på tvären, när det möjligen kan anföras skäl för att det vore bättre att ge med sig på en eller annan punkt. Detta är några av de synpunkter jag velat framföra i den här saken.

För min del måste jag vidare framhålla, att om staten skulle inta en sådan ståndpunkt gentemot socialförsäkringsfrågorna som den, för vilken herr Järte propagerade, då menar jag, att detta skulle vara en *partisk* inställning. Då skulle staten frångå sin neutralitet och inta en mot arbetarna synnerligen partisk ställning, när det gäller behandling av krav, som framställas av arbetarklassen.

Slutligen några ord till herr Björnberg! Jag kan icke finna, att herr Björnberg på ett tillfredsställande sätt kan förklara, varför han och de frisinna *denna gång* icke ha avgivit en reservation mot utskottets utlåtande, under det att detta var fallet vid föregående riksdag. Jag finner nämligen, när jag läser utskottsmotiveringarna från 1931 års riksdag och från 1932 års, att de i stort sett äro desamma. Den motivering, som nu har avgivits från utskottet, är alltså icke sådan, att den för det frisinna partiet — som förra gången hade en särskild reservation — motiverar att nu underlåta att avgiva en reservation. Jag skulle genom att här läsa upp motiveringarna i bägge fallen kunna bestyrka detta. Men jag skall inte göra det, därför att det ju finnes tillfälle för var och en, som så önskar, att själv se efter, hur motiveringen är utformad i det ena eller andra fallet.

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Öhman**: Jag skall inte med något längre anförande uppehålla debatten. Det är emellertid ett par synpunkter och ett par repliker, som jag skulle vilja framföra.

När frågan om arbetslösheten och åtgärder mot densamma diskuteras här i riksdagen, är det framför allt två moment som alltid framföras från alla dem, som vilja söka någon form för betäckning av sin ovilja att vidtaga effektiva åtgärder till hjälp för de arbetslösa, nämligen dels talet om utredningarna, som ännu inte efter alla års arbete med denna sak äro slutförda, och dels talet om statens finansiella svårigheter. Men deklARATIONERNA om att man vill hjälpa de arbetslösa och att man förstår de arbetslösas svåra läge spar inte vederbörande på. T. o. m. herr Carlström förklarade, att han verkligen förstode de arbetslösas svåra belägenhet och ville ej bli misstänkt för, att han ej vore villig att hjälpa dem, utan gick t. o. m. så långt, att han erkände, att riksdagen har varit alldeles för sparsam, när det gällt att vidtaga åtgärder till hjälp för de arbetslösa. Men det är fortfarande endast deklARATIONER. Så snart det är fråga om att komma fram med några åtgärder, som verkligen skulle bringa hjälp åt de arbetslösa, ja, då vill man ingenting göra. Är det fråga om anvisande av anslag för beredande av arbeten, varmed de arbetslösa skulle kunna erhålla sysselsättning, då känna vi till av erfarenhet från den här kammaren och dessa debatter, att då vill man inte vara med om dessa åtgärder heller. Det blir samma deklARATIONER om vilja till hjälp och förståelse för de arbetslösas svåra läge men samma bristfällighet, när det gäller att låta denna deklARATION om förståelse utlösa sig i någon som helst handling till förmån för de arbetslösa. Så länge ord och handlingar inte korrespondera med varandra är talet om vilja till hjälpåtgärder för de arbetslösa *renat hyckleriet*.

Nu när det är fråga om arbetslöshetsförsäkring, skyller man på, att frågan inte är utredd. Man vågar inte på alla håll säga, att man är principiell motståndare till arbetslöshetsförsäkringar, man vågar inte gå så långt som herr Järte. Men man är ense på en punkt och det är, att man inte skall vidtaga några åtgärder. Det är emellertid inte bara de borgerliga partiernas representanter här i kammaren som intaga denna dubbelställning, utan detsamma är även förhållandet med socialdemokraterna. Även bland dem är avståndet mellan ord och handling i denna fråga långt.

Herr Engberg, som ju företräder det socialdemokratiska partiet och dess uppfattning i den här frågan, förklarade riktigt, att det finns en generation av unga arbetare, som ännu inte ens ha kunnat komma in på en arbetsplats och som följaktligen också ha oerhört svårt att kunna existera, och han riktar en anklagelse mot regeringen för dess bristande vilja att företaga några åtgärder till skydd för dessa ungdomar. Jag skall instämma i *anklagelsen mot*

I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

regeringen, men måste å andra sidan säga, att denna *anklagelse* också till hundra procent drabbar herr Engberg och hans egna partivänner. Inte vill väl herr Engberg göra gällande, att de förslag till lösande av arbetslöshetsförsäkringsfrågan, som här föreligga till behandling i dag och som äro framförda av den socialdemokratiska gruppen, på något sätt skulle bidra att ge dessa ungdomar utkomstmöjligheter? — Den anklagelse alltså, som här riktas fullt sakligt och befogat mot regeringen, drabbar också i lika stor utsträckning herr Engberg och hans eget parti och alla dem, som instämde i den deklaration, han avgav.

Min bänkkamrat, herr Berg, talade om arbetslöshetens omfattning uti de norrländska bygderna och de svårigheter, som arbetarna och kommunerna där ha att kämpa med. Han erinrade om, att i den kommun, i vilken han själv är skriven, har antalet arbetslösa sedan föregående år vid den här tiden ökat med i runt tal 40—45 %, och han erinrar härvid om, att när i fjol vid denna tid utav femton arbetsplatser det fann sex, där arbetet fortgick, finns det i dag av dessa femton arbetsplatser bara en, där något arbetstillfälle gives. Detta är fullt riktigt! Nu frågas: Tror då herr Berg och hans partikamrater, att en arbetslöshetsförsäkring, som han här gör sig till förespråkare för, skulle på något sätt, om den genomfördes, bidra att hjälpa dessa människor, som nu stå utestängda från arbetsplatserna? Vi äro allesamman medvetna om, att det stora flertalet av dessa arbetare, som gå arbetslösa under nuvarande förhållanden och under rådande produktionsordning, icke kunna erhålla arbete i tjugusex veckor under loppet av fyra kvartal och följaktligen komma i tillfälle att åtnjuta någon arbetslöshetsförsäkring. Läget skulle tvärtom försämrats för dem i det fall, att de fingo arbete två, tre eller fyra månader under ett år, därför att de då få den obligatoriska skyldigheten att bidra med försäkringsavgifter av sin inkomst till försäkringskassa — utan att ha någon som helst obligatorisk rätt att också vid arbetslöshetstillfälle kunna erhålla arbetslöshetsunderstöd. Det är sålunda fullständigt omöjligt, att det kan ligga i linje med de arbetslösas intressen att lösa arbetslöshetsförsäkringsfrågan på det sättet och efter de principiella linjer, som här utav de socialdemokratiska motionärerna och det socialdemokratiska partiet ha skisserat. Man kan icke komma förbi detta faktum med ett försök att använda den sortens metoder, att man tolkar motionen, som herr Hage från Luleå gör. Han säger: Vi ha visserligen aldrig sagt, att det lagförslag, som vi hänvisat till, i detalj skall antagas utan det kan justeras. Herr Hage är ju fullt medveten om den omständigheten, att om riksdagen här ger direktiv för ett beslut om framläggande av en arbetslöshetsförsäkring, så kan ju icke vederbörande regering då gå utöver ramen för dessa direktiv och vidga omfattningen beträffande vilka som skola bli försäkrade. Grundprincipen om att rätten till erhållandet av arbetslöshetsunderstöd är förbunden med 26 veckoavgifter kvarstår. Herr Hage säger, att motiveringen för att man vill gå fram på den linjen är den, att man vill bryta ned motståndet, man vill få så stor anslutning som möjligt till principen om en arbetslöshetsförsäkring här i riksdagen. Ja, herr Hage, om herr Hages partivänner rösta för den kommunistiska motionen, så försäkras jag, att det skulle bli större antal röster i den här kammaren i dag för principen om arbetslöshetsförsäkring än om herr Hage vidhåller sitt yrkande om bifall till den socialdemokratiska motionen, ty jag för min del kan inte ge min röst för en viss princip — om en arbetslöshetsförsäkring, som utestänger lejonparten av dem, som skulle vara i behov av arbetslöshetsförsäkringshjälp. Vi kommunister kunna inte medverka till en sådan lösning av arbetslöshetsförsäkringsfrågan, som faktiskt skulle göra läget för den stora massan av de arbetslösa ännu sämre än i dag, på grund av att, om de fingo en tre eller fyra månaders arbete under året, de då också skulle ha obligatorisk skyldighet att

bidraga med avgifter till en försäkringskassa, som de inte ha någon möjlighet att få någon hjälp utav.

Det är endast dessa synpunkter, herr talman, som jag har velat anföra och jag ber att få instämma i de yrkanden, som under debatten ställts av min partikamrat herr Spångberg.

Fru Nordgren: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Järtes yttrande om den ringa arbetslöshet, som är rådande bland kvinnorna och orsakerna därtill.

Herr Järte gick ut ifrån, att detta lyckliga förhållande skulle vara beroende på, att kvinnorna ännu inte ha kommit in under fackföreningsrörelsens grepp och han uttalade också en förhoppning om att i fortsättningen så icke heller skulle komma att ske. Jag tror inte, att denna herr Järtes syn på saken är den riktiga. Enligt min mening är en av anledningarna till att arbetslösheten bland kvinnorna inte är så stor som bland männen, den större anpassningsförmåga, som kvinnorna ha, de äro mera mångsidiga, om jag så får säga.

När en kvinna blir entledigad från en fabrik t. ex. har hon flera möjligheter att undgå arbetslösheten. Hon har bl. a. som reträttplats hembiträdessysslan, som ju tyvärr har så ringa anseende i samhället, att en person med ambition och frihetskänsla icke gärna söker sig till detta arbetsområde förrän i sista hand. Hon har vidare möjlighet att slå sig på sömnadsarbeten, tvätt, städning och en hel del andra arbeten, som, det vågar jag säga, mannen även i de fall han skulle kunna utföra sådant arbete skulle anse det vara under sin värdighet att sysselsätta sig med. Jag tror dock icke, att detta är främsta anledningen till, att kvinnorna äro mindre arbetslösa, ty herr Järte syftade väl närmast på de kvinnor, som äro sysselsatta inom handel och industri. Man kan då konstatera, att när det råder arbetsbrist inom en industri, så är det i regel männen, som bli arbetslösa, medan kvinnorna få stanna kvar i arbetet. Att detta sammanhänger med lönefrågan har nog herr Järte rätt uti sätillvida, att det är i sin egenskap av lägre avlönad arbetskraft som kvinnorna sist avskedas.

När kvinnorna ha en lägre lön — i genomsnitt inte mindre än 40 % lägre än männen ha, många gånger för samma arbete — och när det nuvarande produktionssystemet är inriktat, icke på att tillfredsställa mänsklighetens behov av varor utan på profit, då är det naturligt och förstaeligt, att arbetsgivarna i första hand sysselsätta den billigare arbetskraften. Detta är också en av orsakerna till, att utvecklingen allt mer och mer tenderar till att försörjningsbördan lägges över på kvinnorna — de gifta kvinnorna t. o. m. — medan männen få gå sysslolösa. Jag undrar, herr Järte, om detta ur samhällets, ur hemsens och släktets synpunkt är något eftersträvansvärt? Jag kan i varje fall icke anse det så.

Därtill kommer att det ligger en annan fara i denna underbetalning av kvinnoarbetet, och jag är icke säker på, att de fördelar som ligga uti att kvinnorna få ha arbete, uppvägas av de nackdelar denna underbetalning medför. Vad jag syftar på är, att dessa låga kvinnolöner, framför allt i storstäderna, medföra att massor av kvinnor icke kunna existera på sin arbetsförtjänst utan måste sälja sig och hemfalla åt prostitutionen. Det är också en samhällsföreteelse, som inte är så önskvärd, herr Järte. Det finns alltså flera synpunkter än de, herr Järte lagt på denna fråga. Ser man den ur samhällets synpunkt, tror jag det skulle vara lyckligare, att kvinnorna komme in under fackföreningsrörelsen, och om männen i sitt eget och samhällets intresse kunde lära sig inse, att den kvinnliga arbetskraften, när den fyller sitt värv, är lika mycket värd i ekonomiskt hänseende som den manliga. Då tror jag, att vi skulle komma till ett bättre sakernas tillstånd än det, vi nu befinna oss i.

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

Till sist ber jag få säga några ord om försäkringstanken.

Det har länge fyllt mig med förvåning, att frågan om en arbetslöshetsförsäkring stöter på ett så kompakt motstånd från borgerligt håll. Jag har frågat mig själv, hur det kan komma sig, att man anser det vara förnuftigt och rent av en människas plikt att brandförsäkra sig, för den händelse hans hus skulle brinna ned, att livförsäkra sig för att skydda sina efterlevande om han faller ifrån, att olycksfalls-, sjuk- och invaliditetsförsäkra sig för att trygga sig och sin familj — att överhuvud taget försäkra sig på alla områden. Men en av de största olyckor, som kunna drabba såväl individen, familjen som samhället — arbetslösheten — hur ställer man sig gentemot den? Arbetsmöjligheten anser man icke vara någonting, som behöver skyddas. Att genom försäkring skydda sig mot oförskylld arbetslöshet anser man inte vara någonting, som är värt statens understöd. Jag undrar i alla fall, om vi här i Sverige hade löst vår arbetslöshetsfråga, låt mig säga för ett 20-tal år sedan, innan vi kommit in i denna kristid, vi nu befinna oss i och de vi genomgått, om inte detta skulle ha betytt ofantligt mycket för såväl den enskilde som samhället och ha sparat åtskilliga miljoner kronor för både staten och kommunerna? Ty då hade ju de försäkrade själva inbetalat en hel del av de summor som samhället nu måste anslå till hjälp åt dem, som bli utan arbete. Och dessa hade icke, så snart de råkat bli arbetslösa, behövt vända sig till samhället för att begära hjälp och understöd. Naturligtvis hade inte hela arbetslöshetsproblemet därmed varit löst och det är heller icke, vad det nu föreliggande förslaget åsyftar att åstadkomma. Men vad man skulle ha åstadkommit hade varit, att en stor del skulle åtminstone för kortare arbetslöshetsperioder, med statens bistånd och genom egna insatser, ha tryggat sig, så att de icke behövt vända sig till samhället och icke hade behövt — som de nu så ofta måste göra — vända sig till fattigvården för att bli hulpna. Och däruti, mina damer och herrar, ligger en stor fara, nämligen den, att stora mängder av den svenska arbetarklassen riskera att förlora sin självkänsla och bli understödstagare.

Jag skall icke uppehålla tiden längre. Här har sagts så mycket i dag, att det räcker, men jag vädjar i alla fall till dem, som äro motståndare till en arbetslöshetsförsäkring, att inom sig överväga, om vi verkligen i längden kunna hålla på med en sådan politik, och om icke denna skadar samhället självt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Norman m. fl.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag skulle kanske icke, herr talman, när det gäller en enskild motion, som blivit avstyrkt av ett utskott, haft anledning att direkt uppträda. Och detta så mycket mindre som regeringens ståndpunkt, sådan frågan ter sig i nuvarande läge, blivit angiven i statsverkspropositionen. Men då man dels på vissa håll frågat, vad detta regeringens uttalande innebär, och dels velat underkänna de skäl, som där blivit anförda för regeringens ståndpunkt, har jag funnit anledning, herr talman, att härom yttra några ord.

Jag vill då först säga, att jag icke förstår — som på något håll gjorts gällande — hur man om det uttalande, som under fullständigt enig anslutning från regeringen, gjorts av socialministern, kan säga, att det är otydligt och dunkelt. Rörande principfrågan föreligger ett klart besked, som fullständigt sammanfaller med det jag flera gånger tidigare, när detta spörsmål varit uppe, för egen del lämnat, och som även mina meningsfränder i regel anslutit sig till.

Vad ärendets behandling vid denna riksdag beträffar, så påpekas ju i propositionen de särskilda skäl, som föranleda att frågan denna gång icke upptages. Spörsmålet nummer två blir då huruvida det huvudskäl, som därför an-

förts, är hållbart eller icke. Det skälet är ju, att vi under tiden från föregående år, som ändå hade stark känning av en konjunkturförsämring, kommit i ett sådant läge, att man från regeringens sida måste för den närmaste tiden avstå från varje utgift och varje åtagande, som icke vore oundgängligen nödvändig.

Nu har exempelvis av herr Berg anförts, att särskilt de svårigheter, som för närvarande förefinnas ute bland kommunerna och den pågående utarmningen av de där boende människorna, hade bort framkalla omedelbara åtgärder för startandet av en arbetslöshetsförsäkring redan nu. Men vad innebär det första steget till införandet av en arbetslöshetsförsäkring, i vilken man räknar med att företagen, arbetarna och samhället skulle tillskjuta de erforderliga medlen? Jo, den första åtgärden hade blivit att debitera företagen och arbetarna i dessa svårt ställda kommuner, liksom också samhället i övrigt nya avgifter för grundläggandet av arbetslöshetsförsäkringen. Men när man samtidigt konstaterar, att förhållandena i dessa kommuner nu äro oerhört svåra, då kan jag icke se annat än att det är ologiskt att draga den slutsatsen, att en samhällslik anordning, som måste inledas med att påkalla tillskott från deras sida, som just nu befinna sig i detta synnerligen svåra läge, skulle vara en lämplig och rekommendabel åtgärd. Det förefaller mig, som om det funnes starkare och riktigare motiv för det förfaringsättet, som går ut på att i ett sådant läge, och när det gäller en anordning, som i första hand hade nyss nämnd verkan, *ett uppskov bör ske*, så länge vi befinna oss i denna vågdal. Jag för min del tror som sagt, att detta är ett mera hållbart och oangripligt resonemang.

Nu har här anmärkts att i ett tidigare skede uttalats från borgerligt håll att »när det är rätt så goda tider och konjunkturerna äro gynnsamma och det för ögonblicket förefaller som om det icke skulle råda så stor arbetslöshet, borde detta kunna vara en anledning till uppskov med försäkringsfrågans handläggning». Ja, men inte kan man väl mot det resonemang, som nu föres i regeringspropositionen, ställa ett uttalande av en *annan* part, som från sina utgångspunkter tidigare bedömt denna fråga! Hur går det, därest man förfar på det sättet med argumentationen? Jag kan ta några exempel från dagens debatt. Från socialdemokratiskt håll har man här påpekat, att man är villig att gå in för, om det så blott gällde några första steg på detta område, för att man i alla fall skulle kunna få påbörja en dylik försäkringsverksamhet. Och man har därvid hänvisat till tidigare förslag, som varit under övervägande på detta håll. Men från en annan del av arbetarklassen svarar man: »Gud bevare oss för en arbetslöshetsförsäkring av den beskaffenheten.» Skulle jag resonera på det sätt, som herrarna gjort, när ni bedöma uttalandet i regeringens proposition, så skulle jag kunna invända: Här säger den ene från arbetarhåll, att vi skola ha en, om också begränsad försäkring, under det den andre åter förklarar, att en sådan försäkring vilja vi alls inte godkänna; alltså är varje form av arbetslöshetsförsäkring av arbetarna själva underkänd. Det går icke, såvitt jag kan förstå, att föra ett dylikt resonemang. Utan man får väl försöka — om man nu skall tala om tvetydighet och inkonsekventa ståndpunkter — mot var och en som hävdar någon särskild inställning till denna fråga anföras, vad *samma* part själv anför eller tidigare har anført.

Jag vill i det sammanhanget ytterligare säga, att svårigheterna att driva och särskilt att skapa en arbetslöshetsförsäkring under en sådan tid som den närvarande torde väl ändå vara klart belysta och verifierade från olika håll i världen. Det har visat sig under dessa svåra tider, att de tidigare upprättade kalkylerna liksom också försäkringen i sin helhet i regel ha brustit på de avgörande punkterna. Ser man på Tysklands och Englands erfarenheter i arbetslöshetsförsäkringsfrågan nu under den här senaste svåra tiden, finner man, att samhällsmakten där måst ingripa begränsande och försvagande på denna

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

försäkringsverksamhets hjälpkraft. Man har sett, hurusom man i Tyskland flera gånger fått öka avgifterna från arbetarnas sida till denna försäkring, samtidigt som samma arbetare gång på gång fått underkasta sig lönenedsättningar. I England har man också minskat det statliga understödet, och man har dessutom, för att begränsa kostnaderna just nu, när det gäller på, sovrat bort vissa grupper av de förut av försäkringsverksamheten omfattade, vilka nu alltså ställts utan statligt stöd. När denna verksamhets funktioner under den speciella arbetslöshetsperioden på det sättet bli underkastade hårda begränsningar och förete påvisbara brister, är det väl också uppenbart, att nystartandet vid samma tid av en dylik verksamhet skulle medföra svårigheter i olika riktningar, svårigheter som säkerligen visat sig vara av nästan oöverstiglig natur. Jag vägar sålunda göra gällande, att de skäl, som regeringen anfört för sitt ståndpunktstagande i denna fråga, äro hållbara och ur olika synpunkter bindande.

Man har i detta sammanhang gång på gång — nästan varje talare har varit inne därpå — fört upp frågan om de oerhörda svårigheter, som just nu ur allmän arbetslöshetssynpunkt existera. Man har därvid alldeles särskilt pekat på den demoraliserande inverkan, som bristen på arbete medför särskilt för ungdomen. Ja, mina damer och herrar, men i det läge vari vi nu befinna oss, förhåller det sig väl så, att man knappast skapar ökade möjligheter att omedelbart hjälpa dessa bara genom uppställandet utav ökade understödskrav, utan det är endast genom att i ökad omfattning möjliggöra produktionens fortgång och utveckling, som man nu omedelbart kan ingripa hjälpende på det området. Det gäller därför, att när man här rekommenderar den ena eller andra åtgärden eller kommer med det ena eller andra kravet att fråga sig, huruvida denna åtgärd skulle medverka till att framkalla, stimulera och stödja produktionens upptagande eller utvidgande under nu rådande förhållanden. Läger man den synvinkeln på vad som föreslås vid denna riksdag, då förstår jag verkligen icke, att exempelvis herr Engberg kan säga, att man från regeringshåll och från riksdagens sida ställts inför dessa svårigheter utan att närmare bekymra sig därom. Det är, såvitt jag kan förstå, en orättvis bedömning av vad som här skett och sker, när man gör sådana uttalanden. Jag tror icke att man med dylika oberättigade omdömen hjälper upp läget vare sig ur den enskilde individens eller ur samhällets synpunkt.

Jag vill endast tillägga ett par tre ord. Herr Hage gjorde mig i någon mån förskräckt, när han talade om socialdemokraternas avsikter på arbetslöshetsförsäkringsområdet. Han förklarade nämligen, att man på det hållet var i färd med och i fortsättningen vore sinnad att i varje situation frampressa och medverka till en för arbetarklassen så förmånlig försäkring, som det politiska läget tillåte. Någon hänsyn till det ekonomiska läget, de ekonomiska möjligheterna, eller huruvida man möjligen skulle gå till sådan överdrift, att man skadar i stället för gagnar det hela, skulle alltså icke finnas hos det stora parti, som herr Hage representerar. Jag vägrar tro, att man på alla håll inom samma parti vill godkänna det resonemanget. I varje fall tycker jag, att herr Hage skulle i någon mån kunnat begränsa sin förklaring gentemot de kommunistiska angreppen på den punkten.

Herr Järte påpekade åtskilliga förmodade, ofördelaktiga verkningar av en arbetslöshetsförsäkring. Han drog därav den slutsatsen, att dessa verkningar voro av den art, att man borde kasta tanken på hela arbetslöshetsförsäkringsverksamheten över bord. Jag vill icke bestrida, att de anmärkningar, han gjorde, ha betydelse, och att dessa svårigheter, när det gäller att skapa en arbetslöshetsförsäkring, icke få förbises. Men jag kan icke liksom han av dessa svårigheter draga den slutsatsen, att de äro av en sådan betydelse, att de omöj-

liggöra hela försäkringsidén eller uppvisa att ett framgående i stort sett på försäkringstankens linjer måste anses vara otänkbart, omöjligt eller skadligt. Jag tror visserligen, att man ur olika synpunkter har anledning att gå varsamt fram, och att man från början bör observera de ur olika synpunkter ogynnsamma biverkningar, som en dylik försäkringsverksamhet kan medföra. Men man bör därför icke — lika litet här, som fallet varit vid prövningen av denna fråga hos nästan alla andra folk — kasta försäkringstanken över bord. Jag tror tvärtom, att denna tanke på ett för det hela lyckligt sätt kan inpassas i det sociala vårdssystem, som ett modernt samhälle måste ägna sina medlemmar på olika områden.

Med vad jag nu har yttrat, herr talman, har jag velat framhålla, att jag anser, att regeringen bjudit goda skäl för den ståndpunkt, som den intagit i frågan vid årets riksdag. Jag hävdar sålunda att de anmärkningar, som i det avseendet blivit framställda — och som för övrigt, när vissa talare fått hetsa upp sig en stund, i regel utmynnat i insinuationer om bristande god vilja — icke äro riktiga och icke äro uttryck för en objektiv prövning.

Herr Engberg: Herr talman! Jag skall be att först få taga fasta på den deklARATION, som gjordes av statsministern, vilken i så måtto är värdefullare än hans tidigare deklARATIONER, att den synes mig vara ett mera bestämt och positivt engagement i själva försäkringstanken, än vad han tidigare tagit. Det betraktar jag som i och för sig glädjande, liksom jag också tager fasta på, att han, när det gäller socialministerns i statsverkspropositionen givna deklARATION var angelägen att betona, att bakom den deklARATIONEN står hela regeringen utan undantag samlad. De två skäl, som hans excellens anförde till försvar för att regeringen icke handlat i överensstämmelse med sin principiella anslutning till försäkringskravet, voro pro primo det statsfinansiella läget och pro secundo det onormala läget. Enligt hans mening tillåter icke budgeten nu den belastning, som skulle följa av ett införande av arbetslöshetsförsäkringen. Vidare skulle arbetslöshetsförhållandena nu vara så onormala, att, som han uttryckte sig, alla kalkyler brustit, och att denna tid därför erbjöde ett olämpligt startläge för reformen. Vad det första skälet beträffar, är det väl ingen som på socialdemokratisk sida ett ögonblick underskattat de statsfinansiella svårigheterna. Men vi anse, att statsutgifterna få vägas mot varandra. Det finnes mindre nödiga och det finnes mer nödiga sådana, och alla de åtgärder, som avse att i socialt och liknande hänseende dugliggöra vårt folk och hålla det uppe, måste ha företräde framför rent improduktiva utgifter. Jag nödgas därvidlag som exempel på sistnämnda utgifter åberopa utgifterna under fjärde huvudtiteln.

För det andra är det att märka, att vår motion hemställer om ett förslag till 1933 års riksdag. Regeringen har själv uti en tidigare proposition om anslag till arbetslöshetens bekämpande uppenbarligen utgått ifrån en uppfattning, som jag visserligen finner falsk, men som dock synes vara regeringens uppfattning, nämligen att denna kris blir relativt kortvarig och snart kan övervinnas. Hyser regeringen en sådan uppfattning, ja, då vill det synas mig, som om ett förslag från vår sida, som går ut på framläggandet av en proposition till 1933 års riksdag, ur statsfinansiella synpunkter icke skulle kunna te sig så skrämmande som hans excellens här lät förstå.

Vad det andra skälet beträffar synes det mig icke vara välgrundat, ty såvitt jag kan förstå bör ett startande av en dylik försäkring i en tid, då alla de nackdelar och svårigheter, som man här påpekat, göra sig gällande, garantera att man får ett utomordentligt erfarenhetsmaterial, så att man redan från början kan undvika de svagheter, som tilläventyrs kunde vålla, att försäkringen icke bleve tillfredsställande. Detta var, såvitt jag förstår, de två

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

huvudmotiven i statsministerns anförande. Å ena sidan antecknar jag alltså den glädjande anslutningen till försäkringsprincipen — nu förbehållslösare än tidigare — men å andra sidan en viss lust att i nuvarande läge kasta sin stora tyngd i vågskålen — jag menar andliga tyngd — för deras mening, som i likhet med herr Carlström och representanterna för högern gå på avslagslinjen. Jag skulle tro, att denna strid inom statsministerns eget bröst måste väl ändå någon gång få ett slut, och jag tillåter mig därför att till hans excellens ställa direkt följande preciserade fråga i anledning av hans deklARATION: Kommer herr statsministern, vare sig han sitter i regeringsställning eller skulle flyttas över på oppositionsbänken, att därest det statsfinansiella läget förbättras, träda i bräschen för en arbetslöshetsförsäkring?

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr Engberg sade, om jag uppfattade honom rätt, att regeringen skulle vid något tillfälle ha uttalat den meningen, att den nu rådande krisen skulle vara en snart övergående sådan. Jag kan icke påminna mig, att regeringen har uttalat någon sådan mening, då den naturligtvis icke kan ha någon bestämd mening om längden av denna kris. Vad regeringen däremot vid olika tillfällen givit uttryck åt, det är, att den budget, som kommer att få utarbetas nästa höst, måhända blir ur olika synpunkter än svårare att uppgöra än den, som fått uppgöras sistlidna höst. Om så är fallet, då ligger redan däri svaret på frågan, hur man skall ställa sig till ett förslag, som innebär ett föreläggande, en o villkorlig uppfordran åt regeringen att redan för nästa riksdag framlägga förslag till försäkringsfrågans lösande. Det förefaller mig, som om de socialdemokratiska reservanterna hade bortsett från den möjligheten, att de skäl, som nu föreligga för att icke vid årets riksdag upptaga eller kräva framläggandet för nästa års riksdag av ett förslag i försäkringsfrågan, i höst måhända kunna bli än mer vägande. Man bör ju ej bortse från den möjligheten, att våra ekonomiska förhållanden kunna försämrats och bli än svårare.

Herr Engberg yttrade vidare, att vad jag sagt i dag och den anslutning, som jag givit till socialministerns uttalande i statsverkspropositionen skulle innebära, att jag gått längre än tidigare, när jag gjort uttalanden på detta område. Dessa uttalanden av mig ha dock allesammans gått ut därpå, att jag ansett, att arbetslöshetsförsäkringen bör realiseras, så snart tillräcklig utredning föreligger och omständigheterna i övrigt äro sådana, att man verkliga kan knäsaätta denna stora reform. Detta och varken mer eller mindre har jag uttalat vid tidigare tillfällen, och den uppfattningen hävdar jag allt fortfarande.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr Engberg lär väl finna det lika fruktlöst som jag att ställa frågor till dem, som befinna sig på bänken där borta i andra hörnet av kammaren. Herr Engberg frågade ju alldeles nyss statsministern, och jag tidigare herr Hage som representant för det socialdemokratiska partiet, och jag måste säga, att vad beträffar förmågan att kunna krångla sig undan en fråga, så förefaller det, som om den vore lika stor, vare sig man tillhör regeringspartiet och sitter på statsministerplatsen eller om man som herr Hage sitter på norrlandsbänken. På min fråga vilken avsikt socialdemokraterna hade med en bestämmelse om, att personer med korttidsarbete, d. v. s. folk som icke hade arbete i sex månader om året, skulle vara tvungna att betala avgift till en försäkring, från vilken de saknade varje möjlighet att få understöd, svarade herr Hage — om detta nu får betraktas som ett svar — att socialdemokraterna ha för avsikt att genomföra så mycket, som de politiska förhållandena medgiva. Ett sådant svar skulle man ju kunna säga är detsamma som »goddag — yxskaft», ungefär.

Herr Hage nöjde sig emellertid icke med detta. Han sade därjämte, att om kommunisterna icke vilja vara med och hjälpa socialdemokraterna att genomföra detta, blir det sämst för dem själva. Ja, herr Hage, jag tillåter mig ge det beskedet, att vi icke ta ståndpunkt till en fråga med hänsyn till sådana omständigheter, som herr Hage här hotade med, utan att vi ta ståndpunkt till en fråga med hänsyn till de sakskalet, som kunna förebringas. Befinns det, att ett förslag enligt vår mening och princip är till skada för arbetarna, anse vi oss icke kunna ge vår anslutning till detsamma, även om herr Hage skulle hota. Detta är alltså vad jag skulle vilja säga med hänsyn till detta speciella förhållande.

Vad som gav mig anledning att begära ordet var emellertid herr Järtes och herr Carlströms uttalanden i debatten. Herrar Järte och Carlström befinna sig ungefär på samma linje, eller rättare sagt precis på samma linje. Herr Järte förklarade vad som var orsaken till de borgerligas motstånd mot en arbetslöshetsförsäkring. Han började nämligen tala om kollektivavtalet och dess verkningar. Han talade vidare om minimilöner och normallöner och maximilöner och gjorde gällande, att kollektivavtalet och de däri föreskrivna lönevillkoren äro den egentliga orsaken till den arbetslöshet, som utgör anledningen till diskussionerna om arbetslöshetsförsäkringen här. Ja, det är ju så, att man inte får ta herr Järte precis på de ord han faller, utan att man i stället får försöka läsa ut meningen med hela hans resonemang. Om jag då försöker läsa ut meningen i herr Järtes och herr Carlströms resonemang konstaterar jag, att båda ha den uppfattningen, att arbetslöshetsförsäkringen skulle kunna utgöra ett hinder för spekulation i det nödläge, som arbetslösheten medför. Herr Carlström gjorde gällande, att om det bjuds ett arbetstillfälle med tre kronor i timmen, så tar man icke detta, för den händelse fackföreningstariffen föreskriver sju kronor för samma arbete — ja, fem kronor, ja, det är möjligt att herr Carlström höll sig till siffran fem, men det är i det här sammanhanget ungefär samma sak. Den omständigheten, att arbetarna vilja ha en lön, på vilken de kunna försörja sig — en lön som för övrigt är garanterad enligt de former, som riksdagen i lag stadfäst och till vilka former herr Carlström också, skulle jag tro, i och med sin anslutning till kollektivavtalslagen givit sin bestämda anslutning — och den omständigheten, att arbetarna hävda, att de skola ha lön efter de former, som äro fastställda, ger herr Carlström anledning säga, att om det skulle vara på det sättet, kan han icke vara med om att genomföra en arbetslöshetsförsäkring.

När man i det sammanhanget talar om, att en arbetslöshetsförsäkring skulle medföra, såsom herr Carlström nu och för några år sedan också uttryckte det, att alla människor skulle bli arbetslösa — ja, för samhällets fortbestånd är det ju möjligt, att i den verksamhet herr Carlström och jag i dag befinna oss, det icke skulle märkas så förfärligt mycket, om vi bleve arbetslösa i stället för att vi sysslade med den verksamhet, som bedrivs här — så menar väl icke herr Carlström på allvar, att de, som utföra produktivt arbete, skulle bli arbetslösa, därför att en arbetslöshetsförsäkring genomfördes. Om herr Carlström menar allvar med detta sitt påstående, tillåter jag mig göra gällande, herr Carlström, alldeles bortsett ifrån vad det finns för sammanhang mellan behovet av konsumtionsartiklar å ena sidan och tillgången på arbetstillfällen å den andra sidan, att det väl ändå är så, att finns det köpkraft, och finns det alltså möjlighet att tillfredsställa behovet av olika nödvändighetsvaror, skapar detta arbetstillfällen, och att om köpkraften inskränkes och minskas, inverkar detta menligt på arbetstillfällena. Jag skulle därför tro, att en arbetslöshetsförsäkring icke skulle kunna ha de verkningar, som herr Carlström föreställer sig. Herr Carlströms resonemang skulle närmast innebära, att folk i allmänhet här i landet skulle vara av den läggningen, att finge de bara sin

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

*I fråga om
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

försörjning utan att göra någon nytta och alltså finge tillfälle att parasitera på andra, skulle de låta sig därmed nöja. Det stora flertalet människor här i landet och i andra länder utför dock produktivt arbete för att skaffa medel till sitt livsuppehälle, och det antal, som profiterar på andras arbete, är visserligen beklagligt nog stort, men det utgör i alla fall mindretalet i samhället, och detta kan ju vara skäl att lägga på minnet, då man diskuterar denna fråga.

Jag vill emellertid konstatera, herr talman, att herr Järtes och herr Carlströms förklaringar i denna fråga, då man har lett över debatten till att gälla arbetslöner och kollektivavtal, ge besked om att man på det hållet som argument för sin ståndpunkt, även om man inte alltid öppet velat erkänna det, dock har det skälet emot en arbetslöshetsförsäkring, att man tror sig inte ha samma möjlighet att utnyttja arbetslösheten för nedpressning av arbetslönerna, som man har för den hänförelse arbetslöshetsförsäkring inte finnes. Det förefaller mig av de gjorda uttalandena, som om det vore det verkliga skälet, ty när herr Järte säger såsom ett exempel, att inom typografyrket går det inte an att få en arbetare med mindre han passerat, såsom herr Järte uttryckte sig, det vändkors, som fackföreningen utgör, och där har man föreskrivit den lön, som han skall ha — ja, om det nu är på det sättet, tror herr Järte, att om man kunde få folk för en femma eller två kronor mindre i veckan än vad som är föreskrivet, när de vandra genom fackföreningens vändkors, det skulle tryckas mera här i landet och bli mera arbete för typograferna? Det lär väl snarare ligga till på det sättet, att om man minskar lönen för flertalet människor här i landet, har man därmed minskat möjligheten för dessa att skaffa sig de tryckalster, som typograferna framställa, och ser man på det hela, som herr Järte ville, verkar det på det sättet, att det blir minskade arbetstillfällen och minskad penningomsättning. Herr Järtes resonemang vittnar endast om att hans avsikter äro de, som han gav till känna på mötet i Konserthuset, om vilket herr Järte i dag icke säger detsamma, som han gjorde gällande i Svenska Dagbladet, att det var ett felaktigt referat, som återgav uttryck, som herr Järte inte hade fällt, nämligen det som herr Engberg citerade alldeles nyss, att den som inte arbetar skall heller inte äta. I dag säger herr Järte officiellt, att det var ett kortfattat referat, som herr Engberg citerade ur. Herr Järte har alltså i riksdagen inte vågat bestrida, vad han sade på högermötet i Konserthuset, men herr Järtes mod är tydligen inte så stort, att han här vågar säga detsamma som då han kommer tillsammans med generaler och andra partivänner på ett högermöte.

Herr Engberg: Herr talman! Herr statsministern svarade på den framställda frågan, att sedan nödiga utredningar verkställts i framtiden, skulle han för sin del vara benägen att förorda frågans återupptagande.

Det är en smula förvånande att finna, att herr statsministern anser ytterligare utredning nödvändig. Det är så mycket mera förvånande, som det strider mot det uttalande, som socialministern gjort i statsverkspropositionen, där han yttrar, att, sedan erforderliga utlåtanden över det av 1926 års arbetslöshetsakkunniga avgivna betänkandet i arbetslöshetsfrågan numera inkommit samt den s. k. arbetslöshetsutredningen avlämnat första delen av sitt betänkande — innefattande redogörelse för arbetslöshetens omfattning, karaktär och orsaker — utredningen i frågan fortskridit så långt, att avgörande hinder av denna anledning icke längre torde föreligga mot att upptaga problemet till ett närmare skärskådande.

Jag ber om ursäkt, herr talman, att jag är nyfiken att få veta, vilken ny utredning, som herr statsministern avsåg.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Till de utredningar, som tidigare förebragts, finner jag för ögonblicket ingen annan vara aktuell än frågan om, huru den i England och Tyskland förefintliga arbetslöshetsförsäkringen verkat under nuvarande svåra period.

I fråga om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande punkten A), nämligen dels på bifall till utskottets i nämnda punkt gjorda hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II:7; och blev utskottets hemställan i berörda punkt av kammaren bifallen.

Vidare framställde herr talmannen i fråga om punkten B) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i sagda punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Engberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i punkten B av utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej; har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

§ 15.

Vid nu skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion med förslag till lag om offentliga arbetsförmedlingsanstalter biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 16.

På förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att onsdagen den 24 innevarande februari företaga val dels av tjugufyra valmän att, gemensamt med ett lika antal valmän från första kammaren, utse riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare, dels ock av sex suppleanter för de av kammaren utsedda valmännen.

§ 17.

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp, avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 426, om ändrad lydelse av § 16 riksdagsordningen *m. m.*

Denna motion bordlades.

§ 18.

Interpellation.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **Weijne**, som anförde: Herr talman! För någon tid sedan offentliggjordes en del stickprov ur en stort lagd undersökning angående bildningsnivån hos svenska värnpliktiga. Arbetet har verkställts av läroverksadjunkten Carl Cederblad i Uppsala och väckt stor uppmärksamhet i folkbildningsintresserade kretsar.

Undersökningen har konstaterat, att ungdomarna i värnpliktsåldern i stor utsträckning glömt bort de i folkskolan inhämtade minneskunskaperna. Man kan måhända ta detta med jämnmod. Ett prov bland f. d. elever i högre skolor skulle säkerligen ge ungefär liknande resultat. Och det man verkligen behöver erinra sig är det lätt att slå upp och lära på nytt — om man bara lärt sig hitta i böckerna. Betydligt allvarigare är det, att undersökningen dessutom visat, att beväringarna glömt mycket av de formella färdigheterna i skrivning och räkning.

Naturligtvis måste man räkna med att beväringstiden med dess fysiska uttröttnings och ofta bristande andliga vakenhet inte är den gynnsammaste tidpunkten för ett intellektuellt prov. Det bör vidare erinras, att alla de beväringar, som under mellantiden bättrat på sina folkskolekunskaper — alltså just de mest intellektuella och studieintresserade — lämnats utanför. Anmärkas kan också, att de nu prövade till största delen inhämtat sitt skolvetaende i en tid, då folkskolan icke nått sin nuvarande utveckling. Men även om man beaktar dessa invändningar och felkällor, måste undersökningen ge anledning till en allvarlig självvrannsakning angående den svenska folkbildningens brister och möjligheter.

Säkerligen kommer man då till det resultatet, att de största bristerna äro att finna *utanför* folkskolan. Den uppväxande ungdomen låter i sorgligt stor utsträckning tiden efter slutad folkskola förflyta utan intellektuellt arbete. Den ungdom åter, som deltar i föreningslivet och folkbildningsarbetet, står i andligt avseende på ett helt annat plan än genomsnittet av de prövade beväringarna.

Men folkskolan skall lägga *grunden* till de fortsatta frivilliga studierna. Är denna grund icke tillfredsställande, möter det stora svårigheter att senare bättra på den. Litet var, som har beröring med bildningsintresserad arbetare- och bondeungdom, får nog göra den erfarenheten, att man klagar över klen formell underbyggnad. Man känner särskilt den bristande färdigheten i svenska språket som ett klassmärke. D:r Torsten Fogelqvist, som har en omfattande erfarenhet på det fria folkbildningsarbetets område, understryker i några anmärkningar till den Cederbladiska undersökningen dessa synpunkter och ser för sin del felet i folkskolans mångläseri. Han skriver bl. a.: »Men vad hjälper det människan, om hon förvärvar en liten hum om hela världen och en suddig dimsyn på dess företeelser, om hon icke kan läsa och skriva sitt eget modersmål eller göra de enkla räkneoperationer, som livet ofta nödgår henne att göra? Så skulle man faktiskt i starkt förenklad och förkortad form vilja uttrycka det vaknande pedagogiska medvetande, som nu griper omkring sig.»

Säkerligen bleve resultatet av folkskolans arbete bättre, om anspråken på kvantitet i undervisningen finge maka åt sig till förmån för starkare koncentration kring det väsentliga. Det har påståtts, att man därigenom skulle göra folkskolan till en »fattigskola». Anmärkningen saknar allt berättigande. Ty, som lektor Ivan Pauli uttryckt saken, »detta behöver inte alls innebära något krav på själlös formell exercis; skriv- och läsövningar låta utmärkt förena sig med inhämtandet och befästandet av värdefulla och intressanta realkunskaper. Vad man kan och måste begära av skolan är, att den sätter goda verk-

tyg för vidare studier i barnens händer och att den hos dem väcker ett intresse som kan sporra dem att efter skoltidens slut använda dessa verktyg — att i boken se en vän, inte ett pinoreddskap.» D:r Fogelqvist säger om samma invändning: »Naturligtvis kan det icke med parollen 'läsa, skriva och räkna' vara lämpligt att förvandla folkskolan till en fattigskola, som inte skänker någonting annat än vissa nödortfuga färdigheter. Undervisningen i skrivning och framför allt läsning bör kunna kombineras med t. ex. undervisning i historia och biologi. I en sådan växelverkan mellan ämnen, framför allt mellan undervisningen i svenska språket och andra ämnen, måste man söka lösningen av skolproblemet.»

Då jag anser denna sak vara så viktig, att jag vill påkalla herr statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet uppmärksamhet, är det ingalunda enbart på grund av den Cederbladiska undersökningens resultat. Det har inte heller tidigare saknats röster som talat för en annan avvägning av folkskolans lärostoff. Sålunda visade det sig, när skolöverstyrelsen för några år sedan inhämtade yttranden angående erfarenheterna av 1919 års undervisningsplan, att krav på mera tid för modersmålet och räkning framkommo i stor omfattning. Praktiskt taget samtliga domkapitel uttalade sig i denna riktning. Inte mindre än 674 skolråd och skolstyrelser krävde mera tid för modersmålet, under det 680 ansågo att tiden för räkneundervisningen borde utökas. I regel stodo samma myndigheter bakom båda yrkandena. Även lärarepersonalen i ett stort antal skoldistrikt och åtskilliga folkskoleinspektörer yttrade sig i enahanda riktning. Om man tar hänsyn till att man på många håll vid tiden för skolöverstyrelsens remiss ansåg, att den nya undervisningsplanen icke prövats nog länge, för att man med säkerhet skulle kunna uttala sig, ligger det ingen överdrift i att påstå, att kravet på en beskärning av mångläseriet i folkskolan till fromma för de viktigaste ämnena uppbäres av en stark opinion såväl i pedagogiska kretsar som ock bland lekmännen på området.

Frågan har varit föremål för riksdagens behandling åren 1928 och 1931. Båda gångerna har andra kammaren med anledning av motioner uttalat, att modersmålet och räkning borde beredas en starkt ställning i folkskolans undervisningsplan. Någon riksdagsskrivelse har dock icke kommit till stånd på grund av första kammarens avvisande hållning. Men att majoriteten av andra kammarens ledamöter vid två olika tillfällen reagerat mot mångläseriet bör tillmätas stor betydelse. Ty i denna kammare finnes ett betydande antal ledamöter som i egenskap av skolrådsmedlemmar etc. haft tillfälle att närmare följa folkskolans arbete.

Jag tror för min del, att tiden nu är mogen för en revision av 1919 års undervisningsplan i här ovan antydd riktning och tillåter mig därför anhålla om kammarens medgivande att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till en revision av den för rikets folkskolor gällande undervisningsplanen i syfte att minska lärostoffet och ernå en starkare koncentration kring det för livet betydelsefulla?

Ifrågavarande anhållan bifölles.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.39 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 17 februari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Om ändringar i förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen.

Till behandling upptogs bevillningsutskottets betänkande, nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket ävensom i ämnet väckta motioner.

I en den 8 januari 1932 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 32, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Härigenom förordnas, att 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

18 §.

1 mom. I varje tobaksvaras priskurantpris skall skatt ingå dels med ett belopp, vilket motsvarar nedanstående procent av priskurantpriset eller i fall, som avses i 22 § 2 mom. fjärde stycket, av varans värde, dels ock med nedan angivna, i förhållande till varans myckenhet bestämda belopp, nämligen:

	För inom riket tillverkad vara			För till riket införd vara		
	procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för		procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för	
		1 st.	1 kg		1 st.	1 kg
Cigarrer	24	öre	kr.	28	öre	kr.
Cigarreigarretter	36	0.8	—	37	4	—
Cigarretter med fast pappersmunstycke	53	0.4	—	44	2	—
Cigarretter utan fast pappersmunstycke	53	0.2	—	44	1.8	—
Röktobak	54	0.2	—	45	1.8	—
Tuggtobak	46	—	1.50	46	—	1.50
Snus	31	—	1	41	—	1.50
Snus	37	—	0.75	39	—	1.50

I skattehänseende — — — gram.

22 §.

2 mom. För tobaksvara, importerad till tullinlandet enligt denna paragraf, skall erläggas en licensavgift, som utgöres av den å varan enligt 18 § belöpande skatt ävensom av ett belopp, motsvarande vad monopolets utöware för täckande av sina omkostnader samt vinst pålägger tobaksvara med samma priskurantpris eller i fall, som avses i fjärde stycket av detta moment, med samma värde. Nämnda belopp må ej överstiga 7.50 procent av varans priskurantpris eller värde.

Till — — — fastställande av avgift.

Denna förordning träder i kraft å dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Till utskottets behandling hade jämväl hänvisats följande motioner rörande tobaksbeskattningen och handeln med tobaksvaror, nämligen:

motionen nr 90 i första kammaren av herrar *Holmgren* och *Bergman*, i vilken hemställts, att riksdagen ville besluta att för finansiering av åtgärder till arbetslöshetens bekämpande skulle uttagas en extra konsumtionsskatt under ett års tid från den dag Kungl. Maj:t beslutade

a) i form av 1 öre per försåld cigarrett eller genom beskattning av tobakshandlingen i annan form, som kunde beräknas tillföra statskassan motsvarande inkomst; och

b) i form av en tullförhöjning av 25 öre per kilogram kaffe;

motionen nr 247 i andra kammaren av herr *Lithander*, i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta

a) att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att genom ändring av gällande bestämmelser rörande tobaksbeskattningen återställa det jämviktsförhållande mellan tobaksmonopolets försäljningar och tobakshandlarnas import, som avsåges vid tobaksmonopolets införande; samt

b) att i avvaktan på att en av sådan utredning föranledd reglering av förhållandet mellan tobaksmonopolets utöware och tobakshandlarna bleve genomförd, 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skulle i nedan angivna delar erhålla följande förändrade lydelse:

§ 22.

2 mom. För tobaksvara, importerad till tullinlandet enligt denna paragraf, skall erläggas en licensavgift, som utgöres av den å varan enligt 18 § belöpande skatt.

Priskurantpriset — — — fastställande av avgift.; samt

de likalydande motionerna nr 272 i första kammaren av herrar *Åkerberg* och *Strömberg* samt nr 400 i andra kammaren av herrar *Uddenberg* och *Nilsson* i Örebro, i vilka föreslagits, att riksdagen i anledning av förevarande proposition måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning dels rörande skapande av en effektiv kontroll över importen av tobaksvaror, eventuellt genom monopolets övertagande av själva importen, dels rörande en för alla parter acceptabel reglering av förhållandet mellan monopolet och dess återförsäljare under tillgodoseendet av särskilt yrkestobakshandlarnas berättigade önskemål samt, om så ansåges erforderligt, för riksdagen framlägga förslag i berörda ämnen.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med avslag å ej mindre motionen I: 90 i vad densamma avsåge to-

Om ändringar
i förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen.
(Forts.)

Om ändringar i förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, antaga följande

(Forts.)

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Häri genom förordnas, att 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

18 §.

1 mom. I varje tobaksvaras priskurantpris skall skatt ingå dels med ett belopp, vilket motsvarar nedanstående procent av priskurantpriset eller i fall, som avses i 22 § 2 mom. fjärde stycket, av varans värde, dels ock med nedan angivna, i förhållande till varans myckenhet bestämda belopp, nämligen:

	För inom riket tillverkad vara			För till riket införd vara		
	procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för		procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för	
		1 st.	1 kg		1 st.	1 kg
		öre	kr.		öre	kr.
Cigarrer	24	0.8	—	28	4	—
Cigarrcigarretter	36	0.4	—	37	2	—
Cigarretter med fast pappersmunstycke	53	0.2	—	44	1.3	—
Cigarretter utan fast pappersmunstycke	54	0.2	—	45	1.3	—
Röktobak	46	—	1.50	46	—	1.50
Tuggtobak	31	—	1	41	—	1.50
Snus	37	—	0.75	39	—	1.50

I skattehänseende — — — gram.

Denna förordning träder i kraft å dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

2) att motionen II:247, i vad den avsåge begäran om en utredning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att de likalydande motionerna I:272 samt II:400 icke heller måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade likväl avgivits:

vid punkten 1)

av herr *Bergman*, som hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat oförändrad antagas samt med bifall till motionen I:90, i vad den avsåge tobaksbeskattningen, antaga det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, med den ändringen att skatten å cigarretter bestämdes enligt följande grunder:

	För inom riket tillverkad vara			För till riket införd vara		
	procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för		procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för	
		1 st.	1 kg		1 st.	1 kg
		öre	kr.		öre	kr.
Cigarretter med fast pappersmunstycke .	53	1.2	—	44	2.3	—
Cigarretter utan fast pappersmunstycke .	54	1.2	—	45	2.3	—

Om ändringar i förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen.
(Forts.)

av herrar *Örne, Olsson* i Ramsta och *Lithander*, som ansett, att utskottet bort förorda bifall till Kungl. Maj:ts proposition även i vad den avsåge 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, innebärande att aktiebolaget Svenska tobaksmonopolets andel av den vid import utgående licensavgiften skulle sänkas från 8 till 7.5 procent av varans priskurantpris eller värde; samt

vid punkten 2) av herr *Lithander*, som i anledning av motionen II:247 hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att genom ändring av gällande bestämmelser rörande tobaksbeskattningen återställa det jämviktsförhållande mellan tobaksmonopolets försäljningar och tobakshandlarnas import, som avsåges vid monoopolets införande.

Vid betänkandet var därjämte fogat ett av herr *Bärg* avgivet särskilt yttrande i fråga om detaljhandeln med tobaksvaror.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Lithander**: Herr talman! Kungl. Maj:t har i anslutning till vad som tillkännagavs i trontalet framlagt en proposition, i vilken föreslås en ökad tobaksbeskattning. Och man förstår ju mycket väl, att under dessa tider få olika vägar sökas för att få fram de medel, staten behöver. Därom torde alltså icke vara mycket att säga, och inom utskottet har inte heller på den punkten någon meningsskiljaktighet yppats. Men i ett annat avseende har en motion blivit väckt i syfte att under en ifrågasatt utredning trygga den näring, som förutsattes skola kunna äga bestånd i enlighet med det beslut som riksdagen fattade 1914. Man har i det yrkandet gått litet längre än Kungl. Maj:t gjort, då Kungl. Maj:t föreslagit en sänkning av licensavgiften från 8 till 7.5 procent. Men icke ens detta har utskottet velat vara med på. Jag har i min motion yrkat, att man i avvaktan på den utredning, som skulle erfordras för att komma fram till full rättvisa eller så nära rättvisan som möjligt, skulle avstå från licensavgift helt och hållet. Det hade ju sedan legat i regeringens och vederbörande myndigheters skön att påskynda utredningen, så att det inte behövt dröja över hövan länge, innan man kunnat förvissa sig om vad som härvidlag vore riktigt. Jag har i motionen tillåtit mig fästa uppmärksamheten på att det som var förutsatt vid monoopolets inrättande, nämligen att det skulle finnas en möjlighet till import, icke blivit i sak respekterat. Man har nämligen undan för undan stramat åt det så att denna lovliga näring, denna lovliga rörelse i verkligheten blivit så illa hanterad, att den ene efter den andre har fått ge tappt och de anställda ha fått avskedas eller ställas inför avskedande eller i bästa fall kunnat bibehållas med avsevärt sänkta löner. Jag skulle vilja säga, att riksdagen har gått in för, att det skall finnas någonting, med vilket monoopolet skulle kunna jämföras, och det har tagit den formen, att det skulle vara möjlighet för viss import att äga rum. Ty

*Om ändringar
i förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen.
(Forts.)*

man vet, hur det går på alla områden, där ett monopol får handskas fritt med saker och ting. I början skötes det kanske all right, men sedan någon tid gått blir det allmänheten som får sitta emellan. Här har man som sagt velat gå in för att det skall finnas ett korrektiv, men det har så försvårats, att detta korrektiv, även om det icke ännu upphört, dock kommer att tvingas till att i stort sett upphöra, om inte statsmakterna vilja trygga det som 1914 bestämdes. Nu är att märka, att när monoopolet instiftades, när man övergick från fri näring till att staten skulle ha hand om detta, så inlöstes fabriker och fabrikanterna fingo ersättning. En del av engroshandeln fick också ersättning. Det var de, som handlade med svenska tillverkningar, vilka nu skulle monopoliseras. Men en grupp lämnades utanför: det var detaljhandeln och det var möjligheten till import. Den har icke blivit utlöst. I vissa fall ha vissa grupper fått ersättning. Monoopolet har tydligen strävat efter att bli allena-rådande på marknaden och inte velat ha ens denna jämförelsepunkt, trots att monoopolet är i hög grad skyddat i jämförelse med importen.

Det skulle kunna sägas och har också sagts, att man bör gynna den inhemska tillverkningen. Ja, jag kan inte neka till att det låg litet sanning i vad en ärad ledamot av första kammaren yttrade i det avseendet. Det förhåller sig ju så, att så gott som hela råvarutillförseln är utländsk. Jag bortser från den obetydliga tillverkning, som äger rum i trakten av Kristianstad, men jag har för övrigt ingenting emot att den i möjligaste mån utvecklas. Emellertid, ifrågavarande ledamot av första kammaren sade, att när all råvara importeras, så kunde han inte se, att det var så förfärligt stor skillnad på arbetsprestation, om den färdiga varan, låt oss säga cigarretter, sysselsätter ett visst antal personer vid förtullningen eller om det sysselsättes ett visst antal personer, som stå och titta på, när maskinerna spruta ut cigarretterna. Det är inte en fabrikation i vanlig mening eller som ger någon avsevärd sysselsättning. Beträffande cigarrfabrikationen ligger det givetvis litet anorlunda till.

Man har som sagt inte velat gå in för att möjliggöra för denna importhandel att existera. Det är ju så att det bland mängden av motioner och utskotts-betänkanden, som komma, inte alltid är sagt att detaljerna bli så beaktade. Jag har tillåtit mig att i min motion åberopa en kalkyl. Det förhåller sig så, att i de billigare prislägena — och till dem har så småningom förbrukningen gått över — är denna tilltänkta rätt för den grupp, vars talan jag här för, så gott som helt och hållet beskuren. Först när man kommer upp i högre prislägen finns det en möjlighet för dem att existera. Men monoopolet har målmedvetet drivit in försäljningen i prislägen, där det är fullkomligt uteslutet för importörerna att existera med de bestämmelser som ha fått råda. Dessa bestämmelser ha kommit till under en tid, nämligen efter kristiden, då den svenska kronan hade en mycket god köpkraft, d. v. s. då den i utlandet stod i hög kurs. Då tog importen ett uppsving, som var generande för monoopolet, och därför sattes skattesatser, som skulle vara tillfälliga men som blevo förnyade året därpå av statsfinansiella skäl, och sedan ha vid omarbetning av skattesatserna dessa skattesatser fått stå kvar med påföljd att de faktiskt utgöra en hämsko för den grupp, vars talan jag nu för, en hämsko, som inte fanns 1914, då bestämmelserna först utfärdades. Nu har ett annat läge inträtt. Nu är den svenska kronans köpkraft förminskad, så att vad man tar in får man betala mycket högt. Men regeringen har vid utarbetandet av sitt förslag inte beaktat den saken, och på den grund upprätthålles en alldeles påtaglig orättvisa gentemot dessa yrkesgrupper.

Jag vill, herr talman, också framhålla, att det gäller här endast en liten del av försäljningen av tobaksvaror. Det har hållit sig tämligen konstant vid ungefär 10 procent av den årliga förbrukningen. Under de försvårande

bestämmelser, som för närvarande råda, har det ständigt gått ned. De kunna inte tävla med monopolet. Det är, herr talman, rättvisa på denna punkt jag begärt, och jag får lov att säga, att jag tycker det var en ansats till att försöka åtminstone lätta litet för dem, när regeringen i sin proposition föreslagit en sänkning av licensavgiften från 8 till 7.5 procent. Såsom förhållandena i övrigt utvecklats sig kunna vederbörande importörer inte existera. Det finns ingen möjlighet för dem att konkurrera i de billigare prislägena. Här har jag tagit in i min motion en kalkyl, som visar att exempelvis i prisläget 2.5—5 öre eller närmare bestämt beträffande en sak som kostar 4 öre, alltså 40 kronor per 1,000 stycken, återstår det för monopolet 10 kronor 20 öre för att anskaffa råvaran, medan däremot ingenting återstår för importören, när han betalat licensavgift med 52.5 procent eller 21 kronor, styckeskatt med 13 kronor — för monopolet utgör denna endast 2 kronor — stämpelar, detaljhandelsrabatt m. m. Och importörerna äro sannerligen inte i det lyckliga läge, som tobaksmonopolet var i under kristiden. Jag har talat om detta här i kammaren förut. Det var ett tobakslager i Göteborg som brann och vid undersökningen efter branden fann man, att det var humle som brunnit. Sådan var alltså råvaran. Det gick på den tiden. Men det går inte nu. Importörerna måste leverera tobak. När de komma fram till slutsumman 40 kronor 70 öre, så har allt detta gått åt till licensavgift, styckeskatt, stämpelar, detaljhandelsrabatt — densamma som för monopolet — frakt, assurans o. s. v. Det finns ingenting kvar för själva varan. Går man upp till ett prisläge av 6 öre, d. v. s. 60 kronor per tusen stycken, så ställer det sig något bättre. Men det är fortfarande en avsevärd skillnad. Monopolet har möjlighet att med 16 kronor 80 öre skaffa råvara, under det att partihandlaren är begränsad till ett belopp av 6 kronor 20 öre. Jag menar, att det finns ingen likställighet här, de båda parterna äro icke på något sätt jämspelta; det råder ingen rättvisa. Jag skulle hålla före, att när riksdagen får klart för sig, att här verkligen gjorts ett avsteg från vad riksdagen beslöt och förutsatte 1914, så skulle riksdagen vara så rättvis, att riksdagen försökte ställa det till rätta. Nu är det mycket svårt att på rak arm bestämma, att så och så skall det vara, därför att det är ett så invecklat och komplicerat problem. Därför går motionens ena yrkande ut på att en undersökning skulle ske, så att man komme fram till vad i denna punkt vore rättvisa, för att återföra förhållandena till vad riksdagen en gång år 1914 beslöt att de skulle vara och så att detta icke på bakvägar finge bortelimineras. Ty än så länge är det ju dock så, att det skall råda rättvisa här i landet för alla olika grupper. Man kan ha olika mening om vad som är den absolut riktiga och raka vägen i olika fall. Men när man ser ett påtagligt bevis för att här en avvikelse skett från vad som en gång bestämts, att alltså vad som 1914 beslöts icke upprätthålles, så tycker jag att det rimligaste är, att det göres en undersökning i saken.

Det är alltså mitt ena yrkande. Det andra yrkandet, herr talman, går ut på bifall till Kungl. Maj:ts proposition i vad gäller sänkning av procentsatsen för licensavgiften, ty det är i alla fall ett steg i rätt riktning, och det måste onekligen ligga ett erkännande av att det är något galet med vad jag anmärkt på, när t. o. m. Kungl. Maj:t — ja, missförstå mig nu inte — går in för detta. Det måste, menar jag, däri ligga ett erkännande av att kravet på undersökning har något fog för sig. Det nuvarande skattesystemet har, framhålls det i motionen, en så ödeläggande inverkan på importen, i synnerhet beträffande de billigare sakerna, att all möjlighet till konkurrens där utslutes. Man kan med fog säga, att kravet är berättigat, ty i den kungl. propositionen nr 254 vid 1914 års B-riksdag sid. 80 står det, att det nya systemet visserligen torde komma att medföra en fördyring av importörernas varor

Om ändringar i förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen.

(Forts.)

*Om ändringar
i förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen.*

(Forts.)

men däremot icke skulle förorsaka något intrång i deras näringsverksamhet. Det har, såsom jag sade, faktiskt visat sig, att flera importörer måst helt nedläggas eller avsevärt inskränka sin verksamhet samt avskeda sina anställda eller nedsätta deras löner i avsevärd grad. Och vad som har vållat detta är förhållanden som tillkommit efter det tobaksmonopolet upprättades.

Jag skall också be, herr talman, att till kammarens protokoll få fästa uppmärksamheten på hur olika det ställer sig för tobaksmonopolet och för dessa yrkesgrupper. Det finnes på sid. 5 i motionen nr 247 en tablå som visar bl. a. merbelastningen å handlandenas import. Denna utgör för cigarrer i ett prisläge av 20 öre 27 procent till nackdel för dem som importera. Går man upp till ett prisläge av 50 öre, kvarstår fortfarande denna nackdel, men den har då gått ned till 17 procent. Importörerna få i övrigt erlägga samma stämpelavgift, samma pålagor, samma avgifter till det allmänna som monopolet. Hela tobaksmonopolet är ju ett slags skatteinstrument. Och vare sig det går via monopolet självt eller det går via denna tiondel av omsättningen, så träffas den av skatt till staten och det allmänna. Och detta med full rätt. Men det är inte rätt att monopolet så över hövan skyddar sig självt, att det i vissa fall helt och hållet utesluter möjligheten av att ha denna regulator. Jag minns mycket väl, när på sin tid en högt aktad ledamot av denna kammare var finansminister. Han var frihandlare, och han hade därför väldigt svårt, när han å ämbetets vägnar skulle ytterligare skydda tobaksmonopolet och för den skull fick lov att pålägga en tull, för att monopolet skulle kunna klara sig gentemot den import, som i alla fall redan då var mycket hårdare träffad. Då kallade han det inte för tull, utan han kallade det för importavgift. Det lät litet trevligare. Vi komma litet längre fram till en annan fråga, där också ett mycket ömtåligt ord har kringgåtts i propositionen, och det är ett verkligt nöje att se med vilken skicklighet och formuleringskonst, man där har undvikit detta farliga ord. Emellertid, monopolet fick alltså ytterligare skydd genom importavgifter. Och jag kan mycket väl förstå att det behövs. Jag har alltid framhållit, att monopol kunna aldrig klara sig, om de inte få vara alldeles fria herrar på täppan. Det är dithän tobaksmonopolet vill komma. Det vill inte ha några medtävlare, det vill inte ha några jämförelsepunkter. Men trots att det är så över hövan skyddat och premierat, har det ändå svårt att klara sig. Jag har alltid sagt, att så är det och så skall det bli. Nu tillhör jag för min del det moderata partiet, och jag tycker att skall det vara orättvisa, så skall även den vara moderat. Man skall inte gå för långt i att taga död på sina medtävlare eller motståndare. På alla områden är det nyttigt, att en viss tävlan får göra sig gällande. Men det är naturligtvis förfärligt svårt att säga, att parterna äro jämspelta, när den ena är skyddad 27 procent mer än den andra eller, såsom fallet är beträffande cigarrer, 24 procent i lägre prisläge och 16 procent i högre prisläge. Det är först när man kommer till rökto-baken, som skyddet procentuellt inte är så förfärligt stort; det är där bara 7 procent. Men som vi veta, röks det inte så förfärligt mycket tobak, utan det är mest de andra sakerna som förbrukas. Hade det varit mycket stor förbrukning av rökto-bak, så hade väl orättvisan vuxit i proportion till förbrukningen.

Här finns på sid. 7 i motionen en annan ganska intressant kalkyl, som visar, hur tobaksmonopolet är skyddat gentemot importörerna i procent av pris-kurantpriset. Det är i 12-öres prisläge inte mindre än 39 procent. På sid. 9 står en annan kalkyl, varav framgår, att vid tillverkning av cigarrer i 6-öres prisläge har monopolet 10 kronor 80 öre att köpa råvara för, medan importen har endast 20 öre för detta ändamål. Det går naturligtvis inte att konkurrera i det prisläget.

Det är dessa orättvisor, herr talman, som jag vill att riksdagen skulle för-

klara att den är villig att låta undersöka, så att man kan komma fram till rättvisa och till att gardera den rätt, som riksdagen en gång har velat ge dessa näringsutövare. Det är för övrigt inte endast dessa grupper, som jag i dag talat om, vilkas näring har blivit beskuren, utan litet var, som haft sin utkomst av denna näring, har fått sitta hårt emellan, när staten skolat övertaga detta. Och jag har också tidigare försökt att på detta område få bättre förhållanden till stånd.

*Om ändringar
i förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen.
(Forts.)*

Nu säger bevillningsutskottet i sin motivering i första stycket på sid. 14, att utskottet hyser den förvisningen, att monopolbolaget utan statsmakternas ingripande vidtager de åtgärder, som påkallas för vinnande av ett gott samarbete mellan bolaget och dess återförsäljare, i den mån därigenom statens och allmänhetens intressen eller andra berättigade hänsyn icke trädas för nära. Gentemot detta vill jag säga, att jag har en helt annan erfarenhet av vad detta tillmötesgående vill säga. Vi ha ett eklatant bevis för vart det slutligen bär hän, när vi se, hur det för dessa yrkesgrupper blivit omöjliggjort att existera. Jag kan därför, herr talman, icke sätta mycken tro till att detta blir efterlevt, även om vi skriva det. Utan jag tycker det är bättre, att riksdagen tar saken i egen hand och försöker utreda vad som är rättvisa och vad som är sanning. När vi sedan fått en sådan utredning, då har ju riksdagen frihet att bestämma. Men vi skola inte kasta en grupp av näringsidkare ut i det ovissa bara genom att hänvisa till någonting, som vi veta inte blir följt. Det är just den omständigheten, att det icke blivit handhaft i den andan, som gjort, att det nu är som det är.

Jag skulle, herr talman, inte så mycket upptagit kammarens tid, om jag inte vore så besjälad av den uppfattningen, att här har icke rättvisa blivit skipad. Jag hyllar den uppfattningen, att man skall leva och låta leva. Och jag tycker, att det skulle även tobaksmonopolet kunna göra. Jag förstår mycket väl att monopolet har till uppgift att vara ett skatteinstrument. Men monopolet skall som sagt inte ta döden på sina konkurrenter och det skall inte låta dem halvdö heller, utan det bör handla på annat sätt än hittills. Det är därför, herr talman, som jag även måste vända mig mot ett uttalande av utskottet på sid. 13 i betänkandet, där det heter så här: »Utskottet vill särskilt framhålla, att genom den år 1926 mellan monopolbolaget och vissa återförsäljare träffade överenskommelsen bolaget måste anses hava helt fullgjort de särskilda förpliktelser mot tobakshandlarna, varå riksdagen år 1924 liksom år 1914 häntytt.» Jag kan inte låta detta stå oemotsagt vid frågans behandling i kammaren, utan jag måste inlägga en bestämd gensaga mot att så skulle vara förhållandet. Ty de grupper, herr talman, jag här talar för, ha icke inkluderats i detta. De ha icke fått en ersättning, som svarar mot dessa ordalag. Andra grupper ha fått ersättning, men dessa, som jag talar för, ha icke fått det. För att slita vår tvist i denna punkt tror jag, att kammaren gjorde klokt i att medgiva, att den utredning, varom här hemställts, finge äga rum. Och jag föreställer mig, att majoriteten av kammaren kan vara med om att utredningen skulle komma att ligga i goda händer, om regeringen ville taga den om hand och fullfölja densamma.

Jag ber alltså, herr talman, att på den punkten, alltså i punkten 2), få yrka bifall till min reservation, som går ut på, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i syfte att genom ändring av gällande bestämmelser rörande tobaksbeskattningen återställa det jämviktsförhållande mellan tobaksmonopolets försäljningar och tobakshandlarnas import, som avsågs vid monopolets införande. Det är det ena yrkandet. Det andra yrkandet är om bifall till Kungl. Maj:ts förslag beträffande 22 § 2 mom. i den kungl. förordningen, där Kungl. Maj:t hemställt, att licensavgiften ej må överstiga 7.5 procent av varans priskurant, pris eller värde.

*Om ändringar
i förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen.*

(Forts.)

Herr Jönsson i Fridhill: Herr talman! Herr Lithander har i anslutning till den kungl. propositionen omnämnt vissa siffror och uppgifter, som där finnas. Jag har fäst mig vid andra siffror, som äro intagna i propositionen, siffror, som enligt min uppfattning tala sitt alldeles särskilt tydliga språk just nu. Jag avser den statistik, som åskådliggör tobaksförbrukningens storlek här i landet och då alldeles särskilt den del därav, som gäller cigarrettförbrukningen. Om kammarens ledamöter se efter, så skola ni finna, att det förbrukas här i landet tobaksvaror för ungefär 133 miljoner kronor och att därav ungefär hälften eller 67.5 miljoner kronor belöper på cigarrettförbrukningen. Det är enligt min mening värden, som äro ägnade att väcka den allra största uppmärksamhet i dessa tider. Man måste ovillkorligen fråga sig, om det är rimligt, att i en tid, då det råder oerhörd nöd i stora befolkning-lager, då penningknappheten är ytterst stor, då många människor i det tysta kämpa en rent av förtvivlad kamp för brödet för dagen, bara cigarrettförbrukningen i detta land har ungefär samma värde som landets hela rågskörd. Det måste sägas, att även om cigarrettförbrukningen till övervägande del, antar jag, sker av tanklös ungdom, så är därmed inte bättre ställt. Ty den ungdomen har i våra skolor säkerligen fått inpräntad många gånger cigarrettrökningens hälsovådlighet. Men den borde kanske också fått inpräntad nödvändigheten att handla litet bättre med nationalekonomiska ting. Det är en tendens, som enligt min mening är fullständigt upprörande, att under dessa sista år, då vårt allmänna läge så försvagats, har cigarrettförbrukningen ökat med i runt tal 5 miljoner kronor. Jag kan under sådana förhållanden inte annat än uttala min sympati för den reservation, som vid utskottets betänkande anförts av herr Bergman. Jag kan inte finna annat än att denna förbrukning borde kunna göras till föremål för en betydligt kraftigare beskattning, än hittills skett. Det kan ju tänkas att om, såsom herr Bergman ifrågasatt, priset på cigarretter skulle höjas med 1 öre per styck, så skulle cigarrettförbrukningen gå tillbaka. Den möjligheten föreligger alldeles uppenbart. Å andra sidan kan jag för min del inte finna, att detta skulle vara så utomordentligt tråkigt. Tvärtom anser jag en sådan utveckling både nyttig och nödvändig och i dessa tider alldeles särskilt önskvärd. Därtill kommer, att tobaken för cigarretterna utgöres uteslutande av importerad vara. Det är en typisk och klar lyximport, och jag föreställer mig, att våra handelstraktater inte skulle behöva lägga några hinder i vägen för att företaga en sådan förhöjning. Det kan naturligtvis sägas, att förbrukningen kan övergå på billigare varor. Det har Kungl. Maj:t uttalat i propositionen, och det göres gällande från monopolstyrelsens sida också. Men dessa farhågor tror jag inte behöva överdrivas. Det skulle också enligt min mening vara en nog så önskvärd utveckling, om förbrukningen kunde flyttas över på varor, som odlas inom landet. Nu är allom känt, att det pågått en rätt omfattande tobaksodling inom landet men att denna odling har under årens lopp alltmer trängts tillbaka. Emellertid är denna odling ännu för stora delar av våra småbrukare, särskilt inom det län jag representerar, en näring av högst väsentlig betydelse. Och jag kan för min del inte finna annat än att om en sådan förskjutning av förbrukningen kunde ske, att råvaran i större utsträckning odlades inom landet, så vore ingen skada skedd. Det skulle alldeles säkert utgöra en rätt god ljusning i det nuvarande svåra läget för en stor del av våra småbrukare och alldeles särskilt för dem, som odla den allra sämsta sandjorden i södra delarna av landet.

Herr talman, jag har med detta endast velat påpeka, att den oerhörda förbrukningen av cigarretter bör på ett eller annat sätt hämmas, och jag kan inte finna annat än att detta på lämpligaste och bästa sätt sker genom en ökad

och verkligt effektiv beskattning. Från denna utgångspunkt ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Bergmans reservation.

*Om ändringar
i förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen.*

(Forts.)

Herr Olsson i Ramsta: Herr talman, mina herrar! Då tobaksmonopolet infördes vid 1914 års senare riksdag, bibehölls möjligheten till import av färdiga tobaksvaror genom ett slags licensförfarande. De grossörer, som funnos, kunde alltså fortsätta med sin verksamhet, men de blevo ålagda att betala en viss avgift, den s. k. licensavgiften, som bestämdes så, att den skulle förutom skatten, täcka tobaksmonopolets tillverkningskostnad för motsvarande varor tillika med den vinst tobaksmonopolet beräknade på sin tillverkning. Licensavgiften sattes då till 13 % av priskurantpriset. Denna licensavgift har sedan varit föremål för ändringar under årens lopp. En tid uppgick den till 18 %, men sänktes sedan först till 14 %, därefter till 10 % och nu senast — det var i föl — till 8 %, som är den nu gällande procentsatsen.

I den proposition, som Kungl. Maj:t framlagt i år och som vi i dag behandla, har finansministern föreslagit, att licensavgiften skulle sänkas till 7.5 %, och han har motiverat detta bland annat därmed, att importörerna gjort framställningar till regeringen om sänkning — det lär för närvarande ligga en massa framställningar hos finansministern från importörerna med begäran om viss lättnad i denna avgift.

När jag i bevillningsutskottet biträtt Kungl. Maj:ts förslag i denna proposition om sänkning av licensavgiften från 8 % till 7.5 %, så har jag gjort detta, emedan jag funnit, att det finnes ett visst fog för detta förslag. Det ligger nämligen så till, att vi enligt förslaget här skulle höja skatten på färdiga och importerade tobaksvaror med 3 % för cigarretter med munstycke, med 4 % för cigarretter utan munstycke och med 5 % för röktobak. Det är klart, att importörerna i sitt priskurantpris måste inräkna den höjda skatten, och de få alltså räkna licensavgiften på det härigenom höjda priskurantpriset. Licensavgiften blir alltså faktiskt högre genom denna höjda skatt. Jag får därför säga att från mina liberala synpunkter, om jag nu skall jämföra dem med herr Lithanders moderata, så förefaller det mig skäligen att biträda Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt.

När det däremot gäller herr Lithanders motion, så har jag icke kunnat biträda hans framställning om utredning i syfte att underlätta tobakshandlarnas import. Vid 1927 års riksdag var den frågan föremål för behandling, men bevillningsutskottet fann då ingen anledning att tillstyrka den framställning i detta syfte, som då förelåg. Det befanns nämligen, när vi sågo efter hur importen för tobakshandlarnas vidkommande gestaltat sig under de tre första månaderna 1927 jämförd med motsvarande tid 1926, att denna import hade avsevärt stegrats under den tiden.

Nu jämrar sig herr Lithander över att tobakshandlarna äro så starkt beskurna i sin verksamhet, särskilt när det gäller vissa märken, så att de icke kunna konkurrera med tobaksmonopolet. För min del anser jag det icke vara så förfärligt riksvådligt, om dessa handlande icke kunna på alla punkter konkurrera med tobaksmonopolet. När riksdagen medgav rätten till import, var det väl meningen, att denna rättighet att importera skulle utgöra en slags regulator på detta halvstatliga monopol, så att detta skulle hålla sina fabrikat på en hög standard, och det har ju också visat sig att åtgärden verkat i den riktningen. Jag vågar visserligen förutsätta, att tobaksmonopolet, även om denna enskilda importrätt icke funnits, skulle hållit standarden uppe, men nu har tobaksmonopolet i varje fall gjort det och det är verkligen berömvärdt. I det avseendet står monopolet över all kritik. Jag kan emellertid icke finna, att tobakshandlarnas importmöjligheter äro så beskurna, att de icke fortfarande kunna utgöra denna regulator på monopolets verksamhet, som jag nyss nämnde.

*Om ändringar
förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen.*

(Forts.)

Vi ha på sid. 9 i utskottets utlåtande en sammanställning, som utvisar dels monolets försäljning och dels handlandenas import från 1925 och fram till 1931. Se vi på denna sammanställning, finna vi, att visserligen har handlandenas import av cigarrer sjunkit under dessa år, men även monolets försäljning av cigarrer har sjunkit under samma tid. Beträffande cigarreigarretter har handlandenas import icke sjunkit så förskräckligt avsevärt, att det kan vara något att jämlra sig över; under 1931 utgjorde dock värdet av deras import av denna artikel 1,164,000 kronor. Handlandenas import av cigarretter uppgick under år 1931 till nära 7 miljoner kronor, och importen av röktohak hade icke sjunkit alls, utan visade tvärtom en ökning från föregående år. Jag får därför säga, att jag icke kan finna, att det är någon synd om dessa grossörer. Nu ligger det också till på det sättet, att en sakkunnig i bevillningsutskottet upplyst, att det icke lär finnas mer än tre importörer, som äro grosshandlare utan att samtidigt vara detaljhandlare. Alla de övriga äro också detaljister, något som bevillningsutskottet för övrigt också påpekade i sitt utlåtande över den år 1927 väckta motionen i denna fråga.

Under sådana förhållanden kan jag, herr talman, icke finna, att vi nu ha någon anledning att gå med på bifall till herr Lithanders reservation med begäran om utredning rörande tobaksbeskattningen. Vad åter angår den reservation, som avgivits av herr Örne och som jämväl undertecknats av herr Lithander och mig, så skall jag be att få yrka bifall till densamma.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Man kan naturligtvis ge herr Jönsson i Fridhill rätt, när han säger att cigarrettrökningen, särskilt bland ungdomen, har tagit en omfattning, som kan komma en att mer än en gång tvivla på om den utvecklingen är lämplig och riktig. Jag vill emellertid framhålla, att hur riktigt det än kan vara att diskutera saken ur dessa synpunkter, så få vi dock komma ihåg, att då Kungl. Maj:t i år har förelagt riksdagen detta förslag till ändring med avseende på tobaksbeskattningen och handeln med tobaksvaror, så har detta icke skett utifrån de synpunkter jag nyss berörde, utan ur rent statsfinansiella synpunkter. Det gäller att skaffa pengar för att fylla hålet i budgeten, och då kan det naturligtvis icke hjälpas, att en sådan synpunkt — den må för övrigt vara aldrig så riktig — som den som framhållits av herrar Bergman och Jönsson i Fridhill, få skjutas en smula åt sidan. Man bör komma ihåg i detta sammanhang, att det är nödvändigt att icke släppa ur sikte detta statsfinansiella syfte, och som det icke är likgiltigt, hur mycket som flyter in i statskassan från denna hantering, så måste man gå en smula aktsamt fram.

Saken är icke så enkel, att man bara kan säga utan någon som helst undersökning, att nu lägga vi t. ex. en ökad skatt av 1 öre på varje cigarrett, ty då kan man komma till ett resultat, som ingen i det ögonblick beslutet fattades kunde förutse. Jag vill erinra om att tobaksmonolets ledning liksom Kungl. Maj:t varit så försiktiga, att de, när det gällde att företaga denna lilla höjning, som det nu är fråga om och vilken, om man skulle räkna med oförändrad konsumtion, skulle ha givit 7 miljoner i ökad skatteinkomster, funno det lämpligt att räkna ned den beräknade inkomsten till 5 miljoner kronor med hänsyn till att denna höjning kunde komma att verka konsumtionsminskande.

Nu framhöll herr Jönsson i Fridhill, att han icke hyste några farhågor i den vägen. Det gjordes emellertid för några år sedan en undersökning av tobaksmonolets dåvarande jourhavande direktör, ingenjör Nordenfelt, en undersökning, som sträckte sig från tidpunkten för monolets tillkomst och fram till efterkrigstiden. Av denna undersökning framgår, att det faktiskt finnes skäl till farhågor av antydd art. Undersökningen ger nämligen vid handen, att det svenska folkets utgifter för tobakskonsumtion äro tämligen

konstanta. Varje ökning i priset medför en sjunkande konsumtion eller en övergång till billigare märken, under det att varje sänkning medför antingen en ökning av konsumtionen eller en övergång till dyrare märken. Jag tror således, att det är alla skäl att taga på denna sak med den försiktighet, som Kungl. Maj:t har visat. Jag vill därmed icke ha sagt — och jag tror icke heller att bevillningsutskottet sagt detta — att alla möjligheter äro uttömda att på denna väg skaffa staten ökade inkomster, men man bör gå en smula försiktigt fram.

Jag skulle därefter, herr talman, vilja säga ett par ord om de licensavgifter, som ha kommit att bli den stora tvistefrågan vid kammarens behandling av detta ärende. Jag vill erinra om, att så sent som i följande fastställdes riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag licensavgiften till 8 % av varans priskurantpris, och detta skedde utan någon som helst meningsskiljaktighet, inte en gång herr Lithander hade någonting att erinra vid det tillfälle, när denna skattesats fastställdes. Men knappt hade detta skett, förrän importörerna gjorde framställning om en nedsättning av licensavgiften till 6 %, och nu ha de med herr Lithander som språkrör kommit till det resultatet, att tidpunkten är inne att avskaffa licensavgiften i dess helhet. Jag måste verkligen säga, att det ser ut, som om aptiten vore god. Vad herr Lithander här i sin motion föreslagit, det betyder ingenting mer och ingenting mindre än att staten, med en beräkning import för innevarande år av 10 miljoner kronor skulle skänka bort 800,000 kronor till dessa tobaksimportörer. Det skulle således inte endast vara fråga om att taga ut de 5 miljoner, som vi vilja ha i ökade inkomster, vi skulle också kräva av tobaksmonopolet, att det skulle taga ut ytterligare 800,000 kronor, som vi på det sättet skulle skänka bort till tobaksimportörerna. Nu har ju visserligen herr Lithander, när det kom till kritan, ögonblickligen minskat sina krav till en sextondel av vad han begärt i den motion han burit fram, men jag skulle dock vilja säga, att nog förefaller det mig i hög grad konstigt, att man från deras håll, som vid alla andra tillfällen äro eld och lågor, när det gäller att hindra importen, nu tager på denna fråga med så lätt hand. Men när det gäller ett statens eget skatteinstrument, då är det tydligen icke så noga, om konkurrensen får lov att breda ut sig.

Med den säregna trosvisshet, som herr Lithander är i besittning av, har han här förklarad, att hans syfte är att återställa någonting som han kallar för »det jämviktsförhållande mellan tobaksmonopolets försäljningar och tobakshandlarnas import, som avsågs vid monolets införande». Jag måste säga, att jag tror, att herr Lithander har missuppfattat vad denna sak egentligen gäller, ty riksdagen har aldrig någonsin garanterat, att den skulle ställa sig bakom och uppehålla ett grosshandlarstånd för ordnande av tobaksimporten till riket. Riksdagen har förklarad, att importen skall vara fri, men den har aldrig förklarad, att den på något sätt skall garantera, att denna import skall utövas av ett grosshandlarstånd. Nu har ju importen minskat en liten smula, men mig förefaller det, som om den vore stor nog ändå, och jag tror icke, att risken att monolet, såsom herr Lithander sade, håller på att låta importörerna halvdö, är så stor som han ville göra gällande. Men om det skulle förhålla sig så, så tycker jag herr Lithander skulle vara belåten, ty om jag icke missuppfattat honom, så förklarade han, att han ville vara »moderat även i dödande», och då kan jag icke förstå annat än att herr Lithander bör vara mycket belåten med den taktik, som han förebrår tobaksmonopolet för att vilja använda. Jag skulle för övrigt vilja säga, att det tjänar icke så mycket till att vi nu ta upp en längre debatt om herr Lithanders utredningskrav. Genom första kammarens beslut är ju saken ändå bragt ur världen, och även om herr Lithander i denna fråga uttalat ett »särskilt förtroende för regeringen».

Om ändringar i förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen.

(Forts.)

Om ändringar
i förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen.
(Forts.)

så antar jag, att det icke gäller särskilt finansministern, ty herr Lithanders glädjeyttring och förtroende vilade ju på att jordbruksministern i sockerpropositionen hade lyckats på ett så utemordentligt sätt undvika ordet *monopol*, som ju är något av det värsta, som överhuvud taget existerar för herr Lithander. Men jordbruksministern kommer ju inte att ombesörja den av herr Lithander begärda utredningen.

Jag förnekar icke, att det finnes åtskilliga importörer, som ha att dragas med svårigheter, men det torde framför allt vara beroende på de förändringar i valutaförhållandena, som ägt rum, och mindre på tobaksmonopolets åtgärder. Denna förändring i valutaförhållandena har tvingat dem till en förändrad rabattsättning. För den, som har möjlighet att lämna 20—25 % rabatt till återförsäljare, erkänner jag, att det är svårt att nödgas gå ned till de rabattsatser, som monopolet tillämpar, ty i och med detsamma blir naturligtvis importgrossisternas möjligheter i konkurrensen med monopolet väsentligt mindre. Men när herr Lithander säger, att det är rättvisa han begär och ingenting annat, tycker jag, att han skulle fundera en liten smula på, vad det är för rättvisa, som ligger däri, att han vill förmå riksdagen att garantera att importörerna skola kunna giva 20—25 % rabatt till återförsäljarna, när statens eget instrument på detta område kan klara sig med 13—15 %.

Jag tror, herr talman, att i ett läge sådant som det, i vilket vi nu befinna oss, skall denna fråga framför allt ses ur statsfinansiella synpunkter, och då vi ur denna synpunkt låtit tobaken få en ökad belastning, finnes det inget som helst skäl att förändra den licensavgift, som riksdagen fullkomligt enhälligt fastställt 1931. För övrigt ber jag att få säga att de kalkyler ifrån tobaksimportörernas sida, som herr Lithander här framlagt för kammaren, fullständigt underkänts från tobaksmonopolets sida vid den behandling de hittills rönt och i de uttalanden, som avgivits. De kalkyler, som föreligga därifrån, ådagalägga klart, att det skulle vara berättigat att räkna med en licensavgift av 9 %, ehuru man satt denna avgift till högst 8 %.

Ja, vad sedan angår detaljhandlarna, så är ju den frågan en gammal bekant. Den frågan ha vi diskuterat här i kammaren upprepade gånger. Vi ha lämnat ersättning vid flera tillfällen, något som här framhållits av bl. a. Olsson i Ramsta. Jag tror icke att tiden är mogen för att skrida till de åtgärder, som föreslagits i motioner av, om jag icke minnes fel, herr Nilsson i Örebro m. fl. i denna kammare och av herr Åkerberg i första kammaren. Personligen har jag stora sympatier för en begränsning av antalet detaljhandlare, men med de uttalanden om samarbete emellan tobakshandelns utövare och tobaksmonopolet, som bevillningsutskottet här gör i sitt betänkande, tror jag, att man skall kunna komma ett gott stycke på väg till lösning av denna fråga.

Jag hemställer, herr talman, med anförande av dessa synpunkter, om bifall i de olika punkterna till utskottets hemställan.

Under detta yttrande hade herr talmannen inträtt och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr statsrådet **Gyllenswärd**: Herr talman! Det är ju så, som redan framhållits i den föregående ärade talarens anförande, att det i den proposition, som nu behandlas i kammaren, är fråga om ändring i två hänseenden i förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket. Det är då först och främst fråga om ökad beskattning av vissa tobaksvaror, nämligen cigarr-cigarretter, cigarretter och rökto bak. Syftet är ju, som framgår av propositionen, att man skall öka avkastningen av skatten så, att man i nästkommande budget kan ta upp 70 miljoner kronor i stället för de 65 miljoner kronor, som riksräkenskapsverket har beräknat, att man skall få in, om man inte ändrar

på skattesatserna. Detta är ju den huvudsakliga delen av den kungl. propositionen, och i den delen har utskottet helt gått in för bifall till propositionen. Jag begagnar nu tillfället att å finansministerns vägnar uttala ett tack för den välvilliga behandling, som sålunda kommit propositionen till del.

Sedan kommer jag över till den andra ändringen, som jag nämnde om och som också föreslås i propositionen. Det gäller en ur regeringens synpunkt mera underordnad detalj och rör den förut här omdebatterade sänkningen från 8 till $7\frac{1}{2}$ % av tobaksmonopolets andel i den s. k. licensavgiften, som de enskilda tobaksimportörerna få erlægga, när de föra in tobak från utlandet. Ur statsfinansiell synpunkt är den delen av Kungl. Maj:ts förslag, som sagt, av ringa vikt. Det rör sig inte om mer än 60 tusen kronor om året. De skäl, som förmått finansministern att föreslå denna jämkning av licensavgiftens storlek, hänföra sig därtill, att om man går in för den föreslagna skatteförhöjningen, åstadkommes det — på grund av det sätt, varpå licensavgiften beräknas — utan vidare en för tobaksimportörerna ogynnsam förskjutning i förhållande till tobaksmonopolet, en förskjutning, vilken, som redan förut i dag betonats, inte i och för sig varit avsedd vid den här skatteförhöjningen. Jag skall inte närmare gå in på orsakerna till att det förhåller sig så; jag bara konstaterar faktum. Den ärade representanten för utskottet har ju redan förut berört dessa orsaker, och jag får i övrigt hänvisa till den utveckling, som ingående lämnats i propositionen.

Ifråga om den sålunda föreslagna jämkningen av licensavgiften har majoriteten i utskottet ställt sig avvisande till propositionen, men som vi hörde är det tre reservanter i utskottet, en från första kammaren och två från andra kammaren, som tillstyrkt propositionen också i denna del. Ja, denna automatiska försämring av importörernas läge i förhållande till monopolet, som blir följden, om man går in för skatteförhöjning utan att jämka på licensavgiften, gör, att man från regeringens sida fortfarande vill vidhålla, att det är rimligt och naturligt, att man i samband med skatteförhöjningen också vidtager denna lilla sänkning av licensavgiften. Jag ber få erinra om, att när tobaksmonopolet tillkom, så var det så, att man fäste stor vikt vid importens bibehållande såsom en reglerande faktor vid sidan av monolets utövare. Det har också förut framhållits, att importen de senare åren varit stadigt sjunkande. Det har därför inom finansdepartementet synts, som om försiktigheten bjuder, att man nu ser till att icke skatteförhöjningen kommer att verka som ett ytterligare betungande moment. Jag vill emellertid gärna medge, att den förskjutning, som jag nu talat om, inte kan spela någon större roll eller ha någon större betydelse; det är också bara fråga om en sänkning med $\frac{6}{10}$ %. Jag skall därför till slut inskränka mig till att erinra om det, som herr Olsson i Ramsta tidigare omnämnt, nämligen att det i departementet finns en mängd framställningar från importörer, framställningar som vänta på att bli behandlade. Det är fråga om krav på åtgärder i olika avseenden från importörernas sida. Jag ber nu få konstatera, att om riksdagen här följer utskottsmajoriteten ifråga om licensavgiften och således inte vidtager någon jämkning av dess storlek, så måste ett sådant beslut uppfattas som ett uttalande från riksdagens sida, att riksdagen inte finner, att statsmakterna för närvarande ha anledning att visa någon ytterligare hänsyn till de önskemål, som framkommit från importörernas sida.

Herr **Lithander**: Ja, herr talman, herr Olsson i Gävle och jag ha olika uppfattningar om vad som är rätt och orätt i denna sak och då det är så vitt skilda uppfattningar — herr Olsson i Gävle företräder en uppfattning, som jag förmodar sammanfaller med tobaksmonopolets uppfattning, och jag har en uppfattning, som överensstämmer med vad den andra berörda parten har att

*Om ändringar
i förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen.*
(Forts.)

Om ändringar i förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen. säga — förefaller det mig som det enklaste vore, att man undersökte vad som är rätt i detta fall.

Nu fäste herr Olsson i Gävle uppmärksamheten på att första kammaren avslagit den här saken, och han ansåg, att frågan därmed vore förfallen. Men jag skall be att få fästa kammarens och regeringens uppmärksamhet på, att en föregående Ekmansregering på sin tid tog upp förslag, som också berörde en utredning, som vi kämpade förgäves för att få fram här i riksdagen. Vi förlorade också i voteringen i kammaren tack vare det motstånd, som restes mot vårt krav just från samma håll, varifrån vi nu röna motstånd. Men slutresultatet av den utredning, som då blev ett faktum, därför att den Ekmanska regeringen i alla fall tog upp frågan, därför att den hade klart för sig, att undersökningen var någonting, som var rätt och riktigt, och resultatet föreligger i monopolkontrollutredningens betänkande, som rör såväl Vin- och spritcentralen som tobaksmonopolet. Jag frågar, om det finnes någon ledamot av kammaren, som nu anser att det varit önskvärt att den utredningen vore ogjord. De bladen tala för sig själva. Nu gäller det en mindre sak, men den är icke mindre viktig för de yrkesgrupper, det gäller.

Jag vill vädja till regeringen att med den makt och befogenhet, som den i detta fall har till förfogande, den ville låta undersöka vad som är rätt och riktigt. Då komma vi nog även i detta fallet fram till vad man bör åtgöra i saken. Vi fatta i alla händelser icke något beslut om dessa saker, förrän papperen ligga på bordet. Det gläder mig i övrigt att finna att det från olika håll och nu sist från regeringshåll dock strukits under önskvärdheten av att i avseende å den här halva procenten, alltså sänkningen från 8 % till 7½ % ifråga om licensavgiften, vi följa regeringens förslag.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande i den punkten.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner beträffande punkten 1), nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i berörda punkt 2:o) bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet samt 3:o) bifall till den av herr Bergman avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig ense svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Lithander begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1) av utskottets förevarande betänkande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Lithander, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 84 ja och 55 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Vidare gav herr talmannen beträffande punkten 2) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i berörda punkt, dels ock på bifall till den av herr Lithander avgivna, vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan i förevarande punkt.

Slutligen blev på herr talmannens därå givna proposition utskottets hemställan i punkten 3) av kammaren bifallen.

*Om ändringar
i förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verknigen.
(Forts.)*

§ 2.

Å föredragningslistan var härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast kantrubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7, angående anslag till stuteriväsendet.

I förslaget till riksstat för budgetåret 1932/1933 hade Kungl. Maj:t upptagit ordinarie förslagsanslaget till stuteriväsendet med oförändrat belopp, 800.000 kronor.

Därjämte hade Kungl. Maj:t under punkten 35 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen a) besluta, att det i 5 § 1 mom. av gällande avlöningsreglemente för statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, upptagna arvudet för chefen för Strömsholms hingstdepå skulle för tiden från och med den 1 juli 1932 nedsättas till 7,500 kronor; b) medgiva, att till den nuvarande innehavaren av befattningen såsom chef för Flyinge hingstdepå och stuteri, depåchefen Oscar Samuelson, finge, utöver den med befattningen förenade avlöningen, från och med den 1 juli 1932 utgå ett personligt arvodestillägg av 1,500 kronor; samt c) vid bifall till vad under a) och b) föreslagits godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade förslag till ordinarie avlöningsstater för dels Flyinge hingstdepå och stuteri, dels ock Strömsholms hingstdepå, att tillämpas från och med budgetåret 1932/1933.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt motion, nr 28, av herr *Andersson* i Stockholm, som föreslagit, att riksdagen måtte uttala, att de stallbetjänter vid Flyinge hingstdepå, som nu benämndes extra och på grund därav åtnjöte lägre lön, borde avlönas enligt den löneplan, som gällde för de övriga stallbetjänterna vid samma hingstdepå.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen ville i så måtto bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning att riksdagen måtte

a) besluta, att det i 5 § 1 mom. av gällande avlöningsreglemente för statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, upptagna arvudet för chefen för Strömsholms hingstdepå skulle för tiden från och med den 1 juli 1932 nedsättas till 7,500 kronor;

b) vid bifall till vad under a) föreslagits godkänna av utskottet förordade förslag till ordinarie avlöningsstater för dels Flyinge hingstdepå och stuteri,

*Ang.
anslag till
stuteri-
väsendet.*

Ang.
anslag till
stuteri-
väsendet.
(Forts.)

dels ock Strömsholms hingstdepå, att tillämpas från och med budgetåret 1932/1933; och

c) för budgetåret 1932/1933 uppföra ordinarie förslagsanslaget till stuteri-
väsendet med oförändrat belopp 800,000 kronor; samt

2) att motionen II: 28 ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Jag har på denna punkt till-
låtit mig väcka en motion om att den extra stallpersonalen vid Flyinge hingst-
depå skulle avlönas efter samma grunder som den s. k. ordinarie stallpersona-
len. Jag väckte samma motion i fjol och ställde då yrkandet, att riksdagen
skulle ordna om att lönerna skulle utgå efter samma grund. Utskottet hän-
visade då till att samma ärende på grund av framställning från försvarsver-
kens civila personals förbund låg under Kungl. Maj:ts prövning, och för den
skull borde motionen icke föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Se-
dan har regeringen fattat beslut i samma fråga och därvid avslagit den fram-
ställning, som gjorts om ett lönetillägg för denna personal. När jag tittar i
statsverkspropositionen och sedan i utskottets utlåtande, så finner jag ju, att
Kungl. Maj:t har föreslagit, att lönen till depåchefen på Flyinge hingstdepå
skulle ökas med 1,500 kronor. Utskottet har visserligen icke biträtt denna
Kungl. Maj:ts framställning, men det må vara mig tillåtet att ändå säga ett
par ord om förslaget från Kungl. Maj:ts sida.

De stallbetjänter, som jag föreslagit skulle avlönas på sätt som sker för den
övrige stallpersonalen, ha en lön av 100 kronor i månaden. Man har i ut-
skottets utlåtande sagt, att det är i regel personer mellan 22 och 26 års ålder.
Det förhåller sig så, att det i regel är personer, som tidigare varit fast an-
ställda vid truppförband eller som slutat där, därför att de icke kunnat be-
redas anställning i fortsättningen, som fått anställning vid hingstdepån. De
ha uppnått 22 års ålder i regel när de vinna sådan anställning som extra.
Men för deras vidkommande fordras det i regel fyra års anställning för att
kunna uppflyttas till s. k. ordinarie befattning, som icke skiljer sig i annat
avseende från extra anställningen än i avseende å löner och övriga förmåner.
I fråga om tjänsten är det samma göromål de ha att utföra, men de vinna
uppflyttning endast i den mån avgång sker av äldre befattningshavare vid
depån. Då man betänker, att stallbetjänternas antal uppgår till endast något
över tjugu, är det icke så stor personalstyrka, att det kan äga rum en sådan
omsättning på fyra år, att de nya få s. k. ordinarie anställning på den tiden.
Flera av de personer det här gäller äro gifta och ha familj. De ha i fråga om
utgifter för sig och familjen samma ställning som den övriga personalen. De
ha samma sysselsättning, och man ställer samma fordringar i fråga om arbete
på dem. Likväl anser man det vara skäligt att de skola ha 150 kronor i kon-
tant lön och dessutom en del naturaförmåner mindre än den övriga persona-
len vid Flyinge hingstdepå.

När Kungl. Maj:t avslagit det anspråk, som från vårt förbunds sida ställts
på likställighet, har Kungl. Maj:t bestämt, att skillnaden i lön mellan dessa
extra befattningshavare och ordinarie skulle vara 300 kronor. Det gäller från
den 1 juli 1930. Då beviljade nämligen riksdagen höjning för de ordinarie
med 300 kronor, men man lämnade de extra utanför. Det berodde, såvitt jag
kan förstå, på stuteriöverstyrelsens och Kungl. Maj:ts tolkning av bestäm-
melserna om beräkningen, ty i beslutet fanns icke något sagt om att det icke
omfattade all den personal, som riksdagen då fattade beslut om.

Det skulle vara intressant att höra vad regeringen har för grund att stödja
sig på, när man anser det befogat med så mycket större skillnad i lön för

dessa befattningshavare nu än före den 1 juli 1930. Vidare vore det intressant att höra vad man haft för skäl att intaga en sådan ståndpunkt i dessa frågor, att åt befattningshavare, som ha 1,200 kronor om året, kan man icke bevilja höjning med 150 kronor, men åt den, som har 9,500 kronor jämte fri bostad — och det är icke en sådan bostad, som beredes stallbetjänarna — föreslår man höjning av lönen med 1,500 kronor, d. v. s. 300 kronor mera i förhöjning än en stallbetjänt har för hela året.

Det är en litet underlig syn på lönefrågor från Kungl. Maj:ts sida. I tider, då all sparsamhet skall iakttagas, är det underligt, att regeringen kommer med ett sådant förslag. Jag skall här beträffande lönen till depåchefen säga ytterligare ett par ord, eftersom dessa spörsmål komma på tal, då det gäller sänkning av lönen för chefen vid Strömsholm och höjning av lönen för chefen vid Flyinge. Att vara chef för depån vid Strömsholm skulle ur statens synpunkt mycket väl kunna förenas med den syssla en annan person har, som är chef för ridskolan vid Strömsholm. Att se efter statens hästar vid depån och se efter statens hästar vid ridskolan borde ur statens synpunkt mycket väl kunna förenas, då befattningarna icke äro mera krävande än att de kunna utföras för en av de löner, som nu utgå. Om man ordnade det så, kunde man spara så mycket, att man kunde ge en ordentlig avlöning åt den personal, som utför arbetet på dessa platser, och icke behöva säga nej till ett sådant anspråk som att de, som utföra det ganska krävande arbetet att sköta och dressera dessa hingstar, ett arbete där det fordras både flit och vakenhet, bleve avlönade med 1,350 kronor om året, som mitt förslag innebär. Det tycker jag är så rimligt, att man borde kunnat ge sin anslutning till detsamma från utskottets sida, och jag tycker f. ö. att Kungl. Maj:t redan kunnat gå in för att genomföra detta förslag, vilket är betydligt mera motiverat än förslaget om höjning i avlöningen för depåchefen, som Kungl. Maj:t kommit med.

När det gäller höjningen av lönen för depåchefen vid Flyinge, finner utskottet visserligen goda skäl tala för Kungl. Maj:ts förslag, men avstyrker dock förslaget. När det gäller höjningen av lönen till de extra befattningshavarna, vill jag säga, att det förvånar mig, att ett enhälligt jordbruksutskott yrkat avslag på motionen. I fjol var det en reservant, som föreslog höjning av anslaget med 500 kronor för att det skulle kunna genomföras vad jag yrkat. I år har reservanten försvunnit; jag kan åtminstone inte hitta någon reservant under jordbruksutskottets utlåtande, och jag frågar mig, vad det kunde vara för skäl att vara med om att yrka på höjning i fjol, när det icke ansetts erforderligt att göra det i år. Det är ytterligare ett mysterium vid behandlingen av frågan, som det skulle intressera mig att få klarlagt. Framför allt skulle det intressera dem, som arbeta på depån vid Flyinge och som arbeta i statens tjänst för 1,200 kronor om året, att få veta, varför han icke vill vara med om att medverka till en höjning av lönen, då det väckes ett så befogat yrkande som det jag framställt.

Herr talman! Jag skall icke upptaga kammarens tid med att resonera ytterligare om saken. Jag vet väl, att det ligger i allmänhet till så i kammaren, att även de mest välmotiverade krav ur behovssynpunkt sakna kammarens intresse. Och när det gäller Kungl. Maj:ts behandling av dessa spörsmål, förefaller det mig, som om regeringen saknade intresse för vad som är rättvist och rimligt. Ty nog borde väl herrarna, som finna det rättvist att höja lönen för depåchefen med 1,500 kronor, finna det lika rättvist att höja lönen för stallbetjänarna, som ha 1,200 kronor om året. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Det förefaller mig, som om den siste ärade talaren förbisett, att det

Ang.
anslag till
stuteri-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
anslag till
stuteri-
väsendet.
(Forts.)

icke är Kungl. Maj:t, som bestämmer lönerna för stallbetjänarna, utan att det är riksdagen, och att det vid 1930 års riksdag av min företrädare framlades förslag om viss löne reglering för personalen vid Flyinge, ett förslag som gick ut på att dessa extra stallbetjänter skulle erhålla 100 kronor i månaden. Förslaget bifölls av riksdagen 1930. Jag vet inte, om herr Andersson var med om det, men jag antar det. Då det sedan kom en framställning från försvarsverkens civila personals förbund, kunde icke Kungl. Maj:t utan vidare bifalla den, då riksdagen kort förut hade fastställt de löner, som skulle utgå. Det är anledningen till att bifall då icke kunde lämnas. Nu har genom denna motion ärendet dragits inför riksdagen, och första kammaren har redan tagit ställning till saken. Man har därvid icke bifallit motionen. Jag kan inte veta, hur det går här, men jag har endast velat framhålla, att Kungl. Maj:t icke har kunnat avgöra denna sak på egen hand. Jag fick den uppfattningen att herr Andersson tycktes anse att så kunde hava skett.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Ja, det är så som herr Andersson sade, att det väckts fråga från Kungl. Maj:ts sida om höjning av lönen för chefen vid Flyinge med 1,500 kronor. Samtidigt ha vi haft en motion av herr Andersson om höjning av de extra stallbetjänarnas löner. Utskottet har avstyrkt båda förslagen. Utskottet har ansett, att i de tider, som vi nu leva i, går det icke gärna för sig, att staten höjer lönerna. Vi ha avstyrkt både Kungl. Maj:ts förslag och herr Anderssons motion med den motiveringen, att vi ansett, att det icke är en lämplig tidpunkt att höja lönerna nu.

Herr Andersson påpekade, att vi skrivit välvilligt, då det gällde Flyinge. Det är klart, att här har varit en kompromiss, som gjort sig gällande i utskottet. Det yrkades från visst håll höjning av lönen för chefen vid Flyinge. Det yrkades från annat håll höjning av lönen för de extra stallbetjänarna. men sedan enade sig utskottet, och det var ingen reservant om att vi skulle gå på den linjen att avstyrka båda framställningarna. Jag har den uppfattningen, att om man har en tjänst nu och får behålla den lön man har, kan man vara tacksam, ty det är så på arbetsmarknaden, att det är stora svårigheter att få sysselsättning och framför allt att kunna behålla den lön man har. Det har icke skett någon löneminskning för någon, utan de få behålla den nuvarande lönen och avvakta bättre tider för framställande av anspråk på löneökning. Det motivet har utskottet haft, och vi ha enats om det, och betänkan- det har blivit reservationsfritt. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Stockholm: Gent emot herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ber jag att få säga, att det ligger till så, att det är Kungl. Maj:t, som bestämmer lönerna, men anslaget beviljas av riksdagen, visserligen med angivande av den grund, efter vilken anslaget beräknats, men i övrigt bestämmas den fixa lönesiffran av Kungl. Maj:t. Men även om jag mot förmodan misstagit mig på den punkten, ligger det så till, att lönefrågan för den extra personalen har varit under Kungl. Maj:ts prövning efter 1930, och Kungl. Maj:t har avvisat ett anspråk på likställighet mellan den extra och den ordinarie personalen, som förut varit gällande mellan dessa personalgrupper vid Flyinge.

När det gäller chefen för Flyinge hingstdepå, har jordbruksministern funnit sig ha anledning att taga initiativ till förslag om höjning av lönen för chefen, som har 9,500 kronor om året, men när det gäller dem, som ha ett grovt arbete att utföra och ett hårt sådant, har det icke varit anledning för jordbruksministern att föreslå någon höjning, fastän de bara ha 1,200 kronor om året. Det är anmärkningsvärt, och jag undrar vilka principer som gälla för

regeringen, när det är fråga om att taga ställning till lönespörsmål. Det formella för övrigt i saken skall jag icke yttra mig om.

Beträffande herr Johanssons i Uppmälby uttalande om vad som förekommit i utskottet måste jag säga, att det är en kompromiss, som icke gläder mig så värst mycket. För chefen har det föreslagits en höjning av lönen med 1,500 kronor. Då det föreslagits en höjning av lönen för de extra stallbetjänterna med 150 kronor, varmed deras lön skiljer sig från den ordinarie personalens löner, skulle det betyda 750 kronor om året i ökade kostnader för staten, om man bifallit den framställning jag gjort. Nu har jordbruksutskottet kompromissat så, att om man å den ena sidan ströke chefens 1,500, så ströke man å den andra sidan de 750 kronorna, och därmed finge alla vara utan.

Nu säger herr Johansson, att det är gott och väl i dessa tider, om man har en tjänst och får behålla den. Det är sant, att det ej är roligt att bli utan tjänst. Det är klart. Men man får taga hänsyn till, att det är fråga om tjänster, vilka äro så dåligt avlönade som extra personalen vid Flyinge, där lönen för de extra stallbetjänterna utgör 1,200 kronor, medan chefen har 9,500.

Herr Johansson säger, att det ej förekommit någon löneförsämring, men det är faktiskt att en sådan har förekommit. När riksdagen genomförde löne-reglering vid Flyinge och Strömsholms hingstdepåer, gjorde riksdagen så, att man höjde grundlönerna, men riksdagen bestämde, att dyrtidstillägg skulle utgå såsom vid löner reglerade verk i stället för efter samma grunder som vid oregrerade. Därmed uppkom för personalen en försämring av lönerna, medan man trodde, att riksdagen genomfört en förbättring. Läget blev sådant, att herr Johan Nilsson i Malmö, då han i sällskap med övriga statsrevisorer besökt Flyinge, skrev en artikel i Arbetet, däri han förklarade, att personalen var så dåligt avlönad, att den ej kunde kläda sig ordentligt. Därför måste, hette det, när någon utlänning komme på besök, stallpersonalen hålla sig inomhus för att ej förstöra det i övrigt gynnsamma intrycket av vårt land. Så avlönade staten sin personal. Vad riksdagen gjorde i första omgången var att förändra förmånerna så, att befattningshavarna fingo beklädnad in natura. Den beräknades till 140 kronor om året. Men innan riksdagen fattade det beslutet, vågade depåchefen ej utbetala hela lönen utan innehöll så mycket, att de skulle kunna underhålla sina kläder, för att dessa icke skulle falla i trasor, utan man skulle kunna skicka ut personalen på tjänstgöring. Sedan fingo de ordinarie stallbetjänterna 300 kronor i förhöjning, men de extra befinna sig allt fortfarande lika lågt nere. Jag kan med stöd av herr Johan Nilssons artikel säga, att det är ett trasproletariat trots den löner reglering, riksdagen företagit. Jag vet icke, om jordbruksutskottet satt sig in i saken. Men det förhåller sig så som sagts, och det är mot en sådan behandling av befattningshavare i stats-tjänst som jag tillåtit mig reagera. Det gäller 4 eller 5 stycken personer, och icke skall väl riksdagen besvära sig med att tala om, hur 5 personer i stats-tjänst ha det ordnat. Jag tillåter mig emellertid att taga riksdagens tid i anspråk, även om det gäller en enda människa, mot vilken riksdagen begått en orättvisa. Det är ingenting annat jag gjort, och jag har naturligtvis ej blivit glad över, att jordbruksutskottet kompromissat bort det anspråk, som ställts från min sida.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Jag vidhåller min uppfattning, att om riksdagen anvisar en viss lön, och den blir upptagen i en lönestat, som godkännes av riksdagen, kan väl ändå ej Kungl. Maj:t fastställa ett högre belopp. Det förefaller, som om herr Andersson ville förebrå regeringen för att den ej fastställt högre lön än riksdagen bestämt. År 1930 godkände man en viss lönestat. Sedan kommer det formella fastställandet av Kungl. Maj:t. Då menar herr Andersson, att rege-

Ang.
anslag till
stuleri-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
anslag till
stuteri-
väsendet.
(Forts.)

ringen skulle ha fastställt en högre siffra. Jag kan ej förstå, hur det skulle ha varit möjligt.

Herr Sköld: Herr talman! Herr Andersson i Stockholm har här framställt erinringar i åtskilliga avseenden. Bland annat påpekade han, att förra året var det en reservation, men att den på ett oförklarligt sätt försvunnit i år. Då jag i fjol var den reservant, som herr Andersson nu efterlyste, är det min plikt att förklara saken. Om herr Andersson undersökt den del av utlåntandet, som anger, vilka som deltagit i utskottsbehandlingen av detta ärende, skulle han funnit, att jag ej finnes bland dem och därför ej kunnat reservera mig. Såvitt jag kan se, har herr Andersson f. ö. genom formuleringen av sin motion gjort det omöjligt att anknyta en reservation till densamma, eftersom motionen ej innefattar något yrkande om förhöjt anslag. I själva sakfrågan vill jag deklarerera, att det är påtagligt, att dessa extra stallbetjänter äro mycket dåligt avlönade. Sådant läget nu är, kunna vi ej göra något åt saken, men det är ej tal om annat, än att herr Andersson har rätt i, att här borde ske en löneökning.

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! Jag vill säga, att om det funnits möjlighet att i riksdagen framlägga förslag om höjning av lönen för depåchefen, så borde det hava funnits samma möjlighet att föreslå höjning av stallbetjänternas avlöning. Jag vill ej, att regeringen skall gå utöver sin befogenhet, men jag menar, att regeringen skulle ha framlagt förslag till riksdagen. Vi ha gjort framställning, men den har ej föranlett åtgärd.

När det gäller herr Skölds uttalande, så känner jag till, att han har partivänner i utskottet, och jag trodde, att han kunde ha intresserat sin ersättare i utskottet för saken, så att man kunnat påräkna en reservation. När herr Sköld säger, att det är omöjligt på grund av den formulering som motionen har, vill jag rikta uppmärksamheten på, att det gäller ett förslagsanslag, så att det ej spelar någon roll, om anslagssumman förändras eller ej. Det finnes möjlighet att ordna saken. Jag har, när det gäller andra sådana saker, såsom semester åt vissa arbetare, fått igenom en förändring av beräkningsgrunderna, som skulle medföra dubbla utgifter. Det är ett förslagsanslag, och det finnes möjlighet att på dessa grunder bestämma, att själva avlöningen skall utgå med högre belopp. Man överskrider kanske anslaget, men det är ett förslagsanslag, och då är det tillåtet.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen till en början framställd proposition på bifall till utskottets hemställan i mom. 1) fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

Vidare gav herr talmannen propositioner beträffande mom. 2), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i sagda moment, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II:28, och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Andersson i Stockholm, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 7 mom. 2) av utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit motionen II: 28.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande moment.

Ang.
anslag till
stuteri-
väsendet.
(Forts.)

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9, angående understöd åt kontrollföreningsverksamhet.

I förslaget till riksstat för budgetåret 1932/1933 hade Kungl. Maj:t upptagit ordinarie reservationsanslaget till understöd åt kontrollföreningsverksamhet med oförändrat belopp, 90,000 kronor.

Ang.
understöd åt
kontroll-
förenings-
verksamhet.

Vidare hade Kungl. Maj:t under punkten 37 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda ändrade bestämmelser angående utlämnande av statsbidrag till främjande av kontrollföreningsverksamheten i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt förslag.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren väckt motion, nr 36, av herr *C. Bengtsson m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte såsom ordinarie reservationsanslag för budgetåret 1932/1933, utöver av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, ytterligare anvisa 10,000 kronor till understöd åt kontrollföreningsverksamheten.

Utskottet, som icke ansåge sig kunna förorda den i ovanberörda motion föreslagna höjningen av ifrågavarande anslag, hemställde, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 36 i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppföra ordinarie reservationsanslaget till understöd åt kontrollföreningsverksamhet med oförändrat belopp 90,000 kronor; och

2) medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda ändrade bestämmelser angående utlämnande av statsbidrag till främjande av kontrollföreningsverksamheten i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt förslag.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Gabrielsson* och *J. Fri-tiof Gustafson*, vilka yrkat, att förevarande anslag måtte höjas med 10,000 kronor till 100,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Heiding**: Herr talman! Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen medgiva, att Kungl. Maj:t må utfärda ändrade bestämmelser angående utlämnande av statsbidrag till främjande av kontrollföreningsverksamheten. F. n. utgår anslaget därtill så, att det lämnas organisationsbidrag med högst 400 kronor. Dessutom utgår det anslag till kontrollföreningars medlemmar, som äga högst 25 kor, med högst 1 krona 50 öre per ko. Detta bidrag om 1 krona 50 öre erhålles endast under ett eller flera av de 4 första åren. Nu ha bestämmelserna i Kungl. Maj:ts förslag ändrats därhän, att det skulle bli ett organisationsbidrag liksom hittills av 400 kronor, men sedan skulle det årliga bidraget, beräknat efter det antal föreningsmedlemmar, som ägde högst 5, 10 eller 15 kor, utgå med i fråga om besättningar, inom vilka bestämning av mjölkens

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 14.

Ang.
understöd åt
kontroll-
förenings-
verksamhet.
(Forts.)

fetthalt verkställdes minst 17 gånger årligen, högst respektive 15, 10 och 5 kronor för varje besättning, samt i fråga om övriga besättningar högst respektive 10, 7 och 3 kronor för varje besättning.

Det är den fördelen med anslaget, att det ej skulle vara begränsat till vissa år utan kunde lämnas även i fortsättningen. Annars är det klart, att en person, som har en besättning på 10 kor och således kan påräkna ett anslag av 10 kronor om året, icke kan vara hjälpt med ett så ringa belopp. Liksom förut beviljas statsbidrag under villkor att lika stort anslag skall lämnas av hushållningssällskap eller landsting. Det anslag, som kommer sökande till del, blir därigenom större.

Det är svårt att sammanhålla kontrollföreningarna. De mindre jordbrukarna anse, att medlemskap blir för dyrbart, och särskilt för sådana jordbrukare, som bo på stora avstånd i skogsbygderna. De få större kostnader för skjutsar, som man ej behöver räkna så mycket med i jordbruksbygderna. Därför är det behöfligt, att denna föreningsverksamhet uppmuntras. Det skulle vara mycket att vinna genom en förbättrad kontroll. Kontrollen har en oerhört stor betydelse, större, tror jag, än vad premieringsverksamheten har, i all synnerhet under tider som de nu rådande. Jag vill ej därmed ha sagt, att man skall sträva efter att få fram rekordsiffror. Det tror jag ej är önskligt. Men man bör försöka anordna kontrollen så, att man vet, vilka kor som betala sitt foder. Alla kor som äro mindervärdiga böra utgallras med det första. Nu kan det framhållas, att det ej är tider som passa för sådana åtgärder. då köttpriserna äro så låga, men vi få väl tro, att det framdeles skall gå att sälja sådana djur, och man får väl tänka, att dessa priser i fortsättningen ej skola komma att gälla. För övrigt bör en kontroll finnas, så att varje jordbrukare kan känna sin besättning, när det gäller att efter de bästa korna kunna få pålägg.

Lantbruksstyrelsen har föreslagit, att det skulle begäras ett anslag av 100,000 kronor, men departementschefen har ansett, att det skulle räcka med ett anslag på 90,000 kronor, eller samma anslag som utgår för innevarande år. Jag antar i alla fall, att Kungl. Maj:t genom den föreslagna åtgärden har syftat till, att det skulle bli en uppryckning av kontrollverksamheten, och att det skulle bli ett större intresse, om det beviljade anslaget finge användas på föreslaget sätt. Om en jordbrukare är med blott ett eller två år och sedan utgår ur föreningen, är ej mycket vunnet med det arbete, som blivit nedlagt. Han borde hålla på i längden för att det åsyftade resultatet skall ernås. Därför anser jag, att det vore skäl uti att gå med på det av lantbruksstyrelsen föreslagna beloppet. Det har i motionen nr 36 i första kammaren föreslagits ett anslag på 100,000 kronor i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag. men densamma har av jordbruksutskottet blivit avstyrkt. Herrar Gabrielsson och Gustafson i Domö ha i en reservation — om man kan kalla det en reservation, därför att de endast tala om, vad de yrkat inom utskottet — yrkat, att anslaget måtte höjas med 10,000 till 100,000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka, att ifrågavarande anslag måtte höjas till 100,000 kronor i stället för, som här föreslagits av jordbruksutskottet, till 90,000 kronor.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Utskottet har här följt Kungl. Maj:ts förslag. Kungl. Maj:t har sagt i propositionen, att Kungl. Maj:t tror, att förändringen skall kunna genomföras utan ökning av anslaget. Det kan hända, att detta ej håller streck, utan att man ett kommande år får öka anslaget, men f. n. har det syntts utskottet, att skäl ej föreligga att öka anslaget, som förut utgått med 90,000 kronor. Det har varit orsaken till, att utskottet följt Kungl. Maj:ts förslag. Jag är livligt övertygad, liksom föregå-

ende ärade talare, att den omläggning, som förordats av lantbruksstyrelsen, blir till stor nytta för kontrollverksamheten, och jag tror, att det skall visa sig, att det är ett gott grepp, som lantbruksstyrelsen gjort, då den föreslagit denna ändring i organisationen. Men hur den kommer att påverka anslaget, där om kan f. n. ej sägas något. Departementschefen har den uppfattningen, att den egentligen ej kommer att påverka anslaget. Han säger, att förändringen kan genomföras inom ramen av nuvarande anslag, och det har gjort, att Kungl. Maj:t ansett, att man ej f. n. behöver höja anslaget, och därför ej biträtt lantbruksstyrelsens förslag om en höjning på 10,000 kronor. Jag tycker, att man kan låta ett år gå, innan man går in för en anslagsökning. Som saken nu ligger, kan ingen säga, hur denna förändring kommer att påverka anslaget.

Ang.
undersökning af
kontroll-
förenings-
verksamhet.
(Forts.)

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring däri, som under överläggningen föreslagits av herr Heiding, biföll kammaren utskottets hemställan i berörda punkt.

Punkterna 10—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43, angående statsbidrag till byggande av nybyggesvägar.

Under punkten 109 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom statsbidrag till byggande av nybyggesvägar anvisa för budgetåret 1932/1933 ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

Ang.
statsbidrag till
byggande av
nybygges-
vägar.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt motion, nr 92, av herr *Selberg m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning besluta att såsom statsbidrag till byggande av nybyggesvägar för budgetåret 1932/1933 i stället för äskade 40,000 kronor anvisa ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Gabrielsson*, vilken yrkat på anvisande av samma belopp, som förordats av egnahemsstyrelsen, eller 50,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Selberg**: Som jag tillåtit mig avlämna en motion på denna punkt, skall jag också be att få ta kammarens uppmärksamhet i anspråk några minuter för att säga ett par ord.

Det förefaller, som om minskningen i fråga om anslag på denna punkt skulle åtminstone delvis bero därpå, att statens egnahemsstyrelse i sitt utlåtande här anförts någonting, som inte riktigt överensstämmer med vad länsstyrelserna i sina yttranden ha sagt i saken.

Egnahemsstyrelsen säger nämligen, efter att ha betonat behovet av nybyggesvägar: »— — — Då styrelsen ej vore övertygad om, att dessa förarbeten (d. v. s. förarbetena för uppgörandet av planer till nybyggesvägar) hunne utföras i större utsträckning under närmaste tiden, hade styrelsen ansett sig böra stanna för att föreslå, att anslaget för budgetåret 1932/1933 upptoges med

Ang.
statsbidrag till
byggande av
nybygges-
vägar.
(Forts.)

samma belopp som för innevarande år eller 50,000 kronor.» Härpå har också departementschefen stött sig i sitt förslag, ehuru han minskat beloppet till 40,000 under hänvisning till att 10,000 funnos kvar från innevarande år.

Denna egnahemsstyrelsens uppfattning synes mig vara litet felaktig. Om man läser länsstyrelsens i Västerbottens län yttrande, som inkommit till Kungl. Maj:t föregående höst, står det där, att »Länsstyrelsen meddelar, att vid tiden för skrivelsens ingivande hos länsstyrelsen inneläge framställning om bidrag till 30 nya nybyggesvägar, vilkas utförande enligt upprättade förslag beräknats draga en kostnad av 146,000 kronor». Länsstyrelsen i Norrbottens län meddelar, att »vid tiden för skrivelsens avlåtande inneläge ansökningar om bidrag till nybyggesvägar omfattande en väglängd av i runt tal 140 km till en beräknad anläggningskostnad av ungefär 600,000 kronor. Dessutom vore enligt uppgifter från förrättningsmännen under handläggning ytterligare dylika vägförslag, för vilka anläggningskostnaderna uppskattats till c:a 200,000 kronor.»

Utav detta kan man icke få någon annan uppfattning, än att för de 600,000 kronorna vore förslag upprättade, och det kan sålunda inte vara något tvivel om, som egnahemsstyrelsen gör troligt, att det icke skulle medhinnas att upprätta förslag för mer än 50,000 kronor. Härpå synes herr jordbruksministern ha stött sig vid sitt anslagskrav och häruti har också utskottet stöd för sin ståndpunkt, vilken jag emellertid anser vara tämligen felaktig. Att det nu föreligger en tillgång på 10,000 kronor här, som skulle kunna reserveras över till budgetåret 1932/33, beror ju uteslutande därpå, att Kungl. Maj:t innevarande år icke utdelat mer än 40,000 kronor. Detta kan nu inte bero på, att det icke var ansökningar inne från de olika länen, som motsvarade 50,000 kronor. Tvärtom voro nog ansökningar inne för betydligt högre belopp, eftersom man har så stort överskott både i Norr- och Västerbottens län. Men man har delat upp anslagen på de olika länen, och eftersom exempelvis icke i Väster- norrlands län har förbrukats något belopp, har man ansett sig kunna spara dessa 10,000 kronor. Det kan väl ifrågasättas, huruvida det kan vara så lämpligt, att, när så stort behov förefinnes i ett par av de norrländska länen, då underlåta att utdela de 50,000 kronor, som riksdagen har anslagit, på den grund att vissa län icke ansett sig vara i behov av anslag till nybyggesvägar. Det kanske icke ens heller beror därpå, att icke behov föreligger. Denna uppfattning får man, om man läser länsstyrelsens i Västernorrlands län yttrande till Kungl. Maj:t i år, där det säges, att man visserligen icke har förbrukat de 22,000 kronor, som man redan fått, men att det f. n. föreligger ansökningar om bidrag till nybyggesvägar, för vilka anläggningskostnaden beräknats till sammanlagt omkring 50,000 kronor. — Även där förefinnes alltså behov och anslaget skulle således snarare behöva ökas än minskas. Jag kan alltså inte komma ifrån, att hela grunden för denna anslagsminskning, hela grunden för sparandet av dessa 10,000 kronor ligger i, att egnahemsstyrelsen har läst utlåtandena från länsstyrelserna på det sätt man gjort.

Vid tiden från upprättandet av detta förslag förelåg ju dock begäran om anslag ifrån fem län på sammanlagt 105,000 kronor. Det var nämligen länsstyrelserna i Kopparbergs och Gävleborgs län, som begärde vardera 5,000 kronor. Länsstyrelsen i Västernorrlands län begärde 15,000, länsstyrelsen i Jämtlands län 5,000 och länsstyrelsen i Västerbottens län 75,000 kronor. I Norrbottens län har man icke uppgivit något bestämt belopp men har angivit, att behov av vägar förefanns för 600,000 kronor vid tiden för skrivelsens ingivande, och man har vidare framhållit, att ytterligare behov förelåg och att det kommer att upprättas ett förslag på c:a 200,000 kronor — alltså ett vägbehov av ifrågakvarande art till en kostnad av sammanlagt 905,000 kronor. Att då under sådana förhållanden minska anslaget synes ganska märkvärdigt, detta i synnerhet om man tar i betraktande, att, för att anslag skall utgå, arbete

måste nedläggas på dessa vägbyggnader, som i kostnad motsvarar ungefär 3 gånger det anslagsbelopp, som riksdagen beviljar.

Om riksdagen sålunda skulle bevilja de av mig föreslagna 75,000 kronorna, skulle därmed åstadkommas arbete för 225,000 kronor. Räknar man ut detta i dagsverken med en kostnad per dagsverke av 5 kronor — och man torde knappast vara berättigad att räkna med högre dagspenning för utförande av dessa vägar — får man dock en arbetsprestation, ett antal dagsverken på 45,000. Det är alltså ett relativt stort antal dagsverken man får för det lilla anslag riksdagen skulle lämna, varför ett anslag å 75,000 kronor måste anses motiverat.

Man kan väl knappast räkna med, att något annat anslag, som riksdagen lämnar för att bekämpa arbetslösheten eller för att hjälpa till på annat sätt, kan ge större resultat i fråga om antalet dagsverken eller kan vara mera befogat än just detta, även om så skulle vara, att dessa anslag endast ginge till ett par eller tre utav de nordligaste länen. Därför att man kanske inte hunnit komma in med färdiga förslag från andra län, vore det väl ändå inte så förskräckligt farligt, om dessa småbrukare i de nordliga länen finge denna lilla hjälp på 75,000 kronor. Summan fördelas ju ändå på en hel mängd jordbrukare, och det blir säkerligen ingen av dem, som blir för förmögen, därför att han får detta bidrag till vägar för att komma till sina utskiften.

Norrbottnens läns landsting, som ju årligen har lämnat anslag till detta ändamål, sedan riksdagen började bevilja anslag, har också starkt strukit under nyttan och nödvändigheten av detta anslag och ansett, att det är synnerligen av behovet påkallat. Jag skall icke trötta med att föredraga, vad landstinget här anfört. Man har emellertid på det livligaste understrukit nödvändigheten och behovet av att detta anslag utgår och att det lämnas till största möjliga belopp.

Då jag är av den bestämda övertygelsen, att riksdagen icke lämnar några andra anslag, som bättre fylla behovet eller som ge större avkastning i form av antal dagsverken vid utförandet av de arbeten, som här skulle komma i fråga, anser jag mig böra yrka bifall till den motion, som jag här avlämnat. Jag tror inte, att det tar så stort håll på statskassan, att det inverkar något nämnvärt, om detta anslag höjes med de 35,000 kronor, varom här är fråga.

Med herr *Selberg* förenade sig herrar *Hage* och *Grapenson*.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Jag hade i fjol den uppfattningen — och jag tror, att jag ytterligare blivit styrkt i densamma i år — att man räknar detta anslag som ett anslag för byggande av odlingsvägar, åtminstone att döma av det stora antal ansökningar, som inkommit till Västerbottens och Norrbottens län.

Jag vill då först erinra om detta anslags tillkomst. Det var ju 1925, som det väcktes en motion om, att man skulle ändra anslagstiteln till utfartsvägar och ändra anslaget till utfarts- och odlingsvägar. Det begärdes för detta ändamål ett ökat anslag på 100,000 kronor. Statsutskottet avstyrkte detta och sade, att när det gällde dessa odlingsvägar, det vore fråga om ett jordbrukarinnesse, som borde ligga på nionde huvudtiteln.

Jordbruksutskottet fick först en motion, där det föreslogs en skrivelse, och jordbruksutskottet tillstyrkte en skrivelse angående de s. k. nybyggesvägarna. Kungl. Maj:t anmodade då egnahemsstyrelsen att avgiva yttrande. Detta yttrande avgavs 1928 den 22 september och det anfördes däri bl. a., att tillgodoseendet av vägbehovet för nyodlingar, avsedda att utnyttjas endast för sambruk med bygdens gamla jord, torde allt fortfarande få vara det enskildas sak, och statens understöd av dylika tilläggsodlingar borde begränsas till det betydande bidrag, som staten ger till utdikning och odling. Då begränsades frågan att

*Ang.
statsbidrag till
byggande av
nybygges-
vägar.
(Forth.)*

Ang.
statsbidrag till
hyggande av
nybygges-
vägar.
(Forts.)

gälla dessa s. k. nybyggesvägar, till vilka — om det fanns mark, som var avsedd att upplåtas till egnahemsbebyggelser i någon större omfattning — man då skulle kunna få bidrag, även om platsen inte för tillfället var bebyggd, i vilket sistnämnda fall frågan hänfördes på annat anslag, nämligen på »utfartsvägar».

Då ifrågasatte egnahemsstyrelsen, att man skulle skapa garantier för, att också bebyggelse kom till stånd. Emellertid ansåg statsrådet, att det var en självskriven sak, att man mycket noga skulle granska, så att det inte skulle vara alldeles nödvändigt att intaga detta i författningen, på sätt som egnahemsstyrelsen föreslagit. Vad först och främst det anslag beträffar, som för innevarande budgetår 1931/32 har utgått, så har det varit 40,000 kronor. Enligt de upplysningar jag fått, har Kungl. Maj:t givit vederbörande vad de begärt, och följaktligen blev det 40,000 kronor — kanske med någon skillnad i fråga om Jämtlands län. Men varken i Gävleborgs eller Västernorrlands län har man utnyttjat detta och följaktligen kan man väl säga, att det icke är någon idé att anslå medel, som ligga hos respektive länsstyrelser och vänta ett, två och tre år och kanske icke komma till användning.

När man ser på denna fråga och vad som här har anförts, exempelvis att det i Västerbottens län skulle föreligga behov av 30 nya nybyggesvägar till en kostnad av 146,000 kronor, vilket utgör i medeltal 4,866 kronor per väg, så undrar jag, om man icke behöver granska dessa inkomna ansökningar. Jag har ingenting emot, att det kommer hjälp genom staten, men jag kan icke vara med om att man utnyttjar ett anslag till andra ändamål, än vartill detta anslag är avsett. När man ser, att i Norrbottens län ansökningar föreligga till ett belopp av icke mindre än 600,000 kronor för 140 km. vägar, d. v. s. 4,285 kronor per km eller kronor 4:30 per meter, så kan man väl knappast ifrågasätta annat än att det måste vara rätt goda vägar, som man bygger där uppe. Jag kan ju för jämförelse nämna, att när vi första gången hade att taga ståndpunkt till denna fråga, förutsattes det, att vägarna skulle vara mycket enkla, och egnahemsstyrelsen hade räknat med att de skulle kosta kronor 1:50 eller 2 kronor per meter, vilket jag dock ansåg vara något för lågt.

Nu har Kungl. Maj:t i år icke föreslagit någon sänkning av anslaget. Egnahemsstyrelsen har hemställt, att anslaget skulle upptagas till samma belopp som förra året eller till 50,000 kronor. Herr statsrådet har för sin del också ansett, att de tillgängliga medlen för nästkommande budgetår böra vara lika stora som de varit innevarande år, men då det finns en reservation på 10,000 kronor, har han kunnat nöja sig med att föreslå ett nytt anslag på 40,000 kronor, då det ju tillsammans ändå blir 50,000 kronor.

Vad till exempel beträffar Gävleborgs län, har länsstyrelsen meddelat, att inga ansökningar ännu inkommit om att få del av det anslag på tillsammans 7,500 kronor, som man under två år blivit tilldelad. I Västernorrlands län har man haft 22,000 kronor, men man meddelar, att det visserligen inkommit ansökningar men att dessa ännu icke prövats. Det redan tilldelade beloppet torde sålunda där bliva tillräckligt. Det finns därför möjlighet, synes det mig, att Kungl. Maj:t nästa år skall kunna ge åtminstone Norrbottens län mera än man där fått förut. Man har förut haft 15,000 kronor om året. För Västerbottens län ökades anslaget i fjol från 13,000 till 20,000 kronor, och det kan ju hända, att man från Kopparbergs län och övriga län icke kommer att resa några anspråk på detta anslag i någon nämnvärd utsträckning.

Herr Selberg sade, att man i de södra delarna av landet icke kommit sig för att söka detta anslag. Jag vill då framhålla, att anslaget ju är begränsat till de norrländska länen och till Dalarne, och följaktligen har man icke att räkna med att man från övriga delar av riket kommer att göra några anspråk.

I dessa tider, då det är svårt att få budgeten att gå ihop, tycker jag, att har man en reserv, så skall man utnyttja den. Visar det sig, att de lands-

ting eller hushållningssällskap, som ha sökt bidrag från detta anslag, icke ha kunnat utnyttja det, därför att det icke varit någon efterfrågan, så skall man icke ligga på det alltför länge utan använda anslaget där det behövs och finns efterfrågan. Emellertid tror jag, att om man skall följa författningen helt och hållet, och det bör man väl göra, så får man granska en smula de förslag, som ligga inne, innan man går att öka anslaget.

*Ang.
statsbidrag till
byggande av
nybygges-
vägar.
(Forts.)*

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Selberg: Herr talman! Utskottets ärade ordförande säger, att man skall granska dessa ansökningar bättre, innan man ger sig till att lämna bidrag från de anslag, som tidigare ha beviljats av riksdagen. Det har jag för min del ingenting emot, men när det ligger inne ansökningar om bidrag på 905,000 kronor, är det klart, att man skulle kunna gallra bort åtskilligt, 50 procent exempelvis, och ändå ha tillräckligt kvar för att ett anslag på 75,000 kronor skulle gå åt. En sådan gallring kan ju aldrig ge till resultat, synes det mig, att det skulle gå bort så mycket, att icke de ansökningar, som äro upprättade i enlighet med författningen, skulle räcka till att utnyttja anslaget. Nu tror jag för min del icke, att något nämnvärt antal förslag äro uppgjorda vid sidan om författningen, ty det borde väl ändå vederbörande länsstyrelser ha tagit hänsyn till. Åtminstone litar jag så mycket på länsstyrelserna, att jag tror, att de granska dessa saker rätt ordentligt.

Jag har givetvis ingen anledning att tänka mig, att man skulle frångå de bestämmelser, som från början blivit fastställda för detta anslags utgående, men jag kan icke heller finna, att utskottets ärade ordförande här har framfört något, som tyder på, att man icke skulle kunna följa de först uppgjorda direktiven, även om man ger ett anslag på 75,000 kronor. Jag är så mycket mera av den åsikten, att ett sådant anslag bör beviljas, som jag ytterligare vill understryka, att jag anser, att detta är de bäst använda pengar man kan tänka sig för att lindra arbetslösheten. Denna arbetslöshet finns tyvärr också i mycket stor utsträckning bland de små jordbrukarna i de norra delarna av landet likaväl som den finns även i andra grupper.

Om jag råkade säga vad jag icke tänkte, nämligen de södra delarna av landet, så var det icke min mening, utan jag syftade på de södra delarna av Norrland. Även jag har upptäckt, att detta anslag är begränsat till Norrland och Dalarna. Om jag nu sade fel på den punkten, får det ju rättas till.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet von Stockenström: Herr talman! Endast några ord som förklaring till att jag ansett mig kunna ned-sätta äskandet på denna punkt med 10,000 kronor eller från 50,000 till 40,000 kronor.

Allt sedan 1929 har riksdagen varje år beviljat 50,000 kronor till nybyggesvägar. För budgetåren 1929/30 och 1930/31 har alltså sammanlagt beviljats 100,000 kronor, vilket belopp också sedermera av Kungl. Maj:t blivit anvisat till de olika länsstyrelserna i de norrländska länen och i Kopparbergs län. När man emellertid tog reda på hur mycket av dessa 100,000 kronor, som den 1 juli 1931, alltså vid slutet av föregående budgetår, hade kommit till användning, så visade det sig, att icke mindre än 54,000 kronor eller mer än hälften av vad som hade beviljats av riksdagen och anvisats av Kungl. Maj:t fortfarande låg kvar och väntade hos länsstyrelserna, därför att de ännu icke hade kommit till användning för vägar av detta slag.

Sedan anvisade riksdagen även för budgetåret 1931/32 det belopp, som äskats av Kungl. Maj:t, eller 50,000 kronor. När detta belopp sedan i höstas

Ang.
statsbidrag till
byggande av
nybygges-
vägar.
(Forts.)

skulle fördelas av Kungl. Maj:t så tilldelades Norrbottens län det belopp, som därvarande länsstyrelse hade begärt eller 15,000 kronor. Även Västerbottens län fick det belopp, som länsstyrelsen hade funnit behöfligt eller 20,000 kronor. Vad däremot angår Jämtlands och Kopparbergs län vidtog Kungl. Maj:t en nedprutning av de belopp, som hade begärts av länsstyrelserna, just med hänsyn till att man där låg inne med en hel del pengar av förut anvisade belopp, som ännu icke hade kommit till användning. Vad slutligen angår Väster-norrlands län, hade även där länsstyrelsen inkommit med en ansökan om erhållande av medel, men där hade man inte mindre än 22,000 kronor kvar, så att Kungl. Maj:t ansåg sig icke behöva anvisa några medel alls till detta län. De båda nordligaste länen fingo emellertid som sagt just de belopp, som vederbörande länsstyrelser ansett behöfliga. Det var av dessa skäl, som man icke ansåg sig böra anvisa mera än 40,000 kronor av det anslag, som riksdagen hade beviljat.

Läget torde alltså komma att bli detta, att vid innevarande budgetårs slut finns det dels kvar en reserv av 10,000 kronor, som blivit beviljad av riksdagen men icke anvisats av Kungl. Maj:t, dels torde det också i varje fall i några av dessa län finnas kvar en hel del anvisade medel, som ännu icke blivit disponerade.

Det är också detta, som har gjort, att när egnahemsstyrelsen beräknade medelsbehovet för kommande budgetår till 50,000 kronor, så ansågo vi, att man, med hänsyn till en reservation å 10,000 kronor, skulle kunna begränsa det nya anslaget till 40,000 kronor. Även om detta skedde, skulle man ha att röra sig med samma belopp, som man hade haft förut, oberäknat att det hos länsstyrelserna också finnes vissa belopp odisponerade, som kunde användas för samma budgetår.

Det har alltså ingalunda varit regeringens mening, att man på något sätt skulle beskära denna verksamhet. Jag vill tvärtom betyga, att jag tror att det är ett anslag, som kommer till god nytta, och att det just i dessa bygder, där odlingen har vissa svårigheter att kämpa med, kan vara på sin plats, att staten lämnar sin medverkan jämväl till byggande av vägar av denna typ. Emellertid vill jag framhålla, att man naturligtvis måste se till att det icke kastas bort pengar i onödan eller bygges vägar av dyrbarare slag än som är nödvändigt. När man ser, att anslag begäres till byggande av vägar, som kosta över 4 kronor metern, så måste man nog fråga sig om det är nödvändigt att kosta på så dyra vägar. Jag hade själv tillfälle i höstas att åka långa sträckor på vägar, byggda på kronoparkerna uppe i Lappmarken och av utmärkt beskaffenhet, vägar, som kunde användas även för biltrafik, och dessa vägar hade ofta icke kostat mera än omkring 2 kronor å 2 kronor 50 öre per meter. Det förefaller då icke gärna kunna vara behöfligt, att man åtminstone mera allmänt skall kosta på dessa nybyggesvägar så mycket som 4 kronor per meter och därutöver. Jag menar med detta endast, att jag gärna vill erkänna det befogade och betydelsefulla i att denna verksamhet understödjdes, men att man givetvis också bör se till att pengarna tillvaratagas på bästa sätt, och att man icke bygger vägar av dyrare beskaffenhet än som är nödvändigt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan i förevarande punkt av kammaren bifallen.

Punkterna 44—52.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 53.

Lades till handlingarna.

Punkterna 54—72.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa i flottledsfonden ingående fordringsbelopp, biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 4.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från första lagutskottet:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län; och

nr 29, i anledning av väckt motion angående ny lag om hitteguds m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskilda skogar;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vederbörande tjänstemän hos länsstyrelsen i Kalmar län från ersättningsskyldighet på grund av uppkommen förlust å viss virkesförsäljning;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för landsfiskalen B. J. Mjöberg från viss ersättningsskyldighet;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av medel ur domänverkets markinköpsfond för förvärv av en fastighet i Umeå stad;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 25, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av ett område av kronoegendomen Revinge nr 22 (22³) i Revinge socken av Malmöhus län;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till Varbergs f. d. fästning hörande, i Träslövs socken av Hallands län beläget område;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av kronoegendomen Kålshult nr 1 i Jönköpings län m. m.;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av

ett område av utgården Knype under kronoegendomen Gudhem i Gudhems socken av Skaraborgs län m. m.; och

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad om överlåtande av visst område å Djurgården m. m.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet att bevilja ersättning av kommunala medel till kommunalombud vid mantalsskrivningsförrättning; och

nr 7, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om skolstyrelse i vissa kommuner;

statsutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre stadsförvaltaren J. E. Elfving från viss betalningsskyldighet på grund av borgen;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttande till lantförsvarets förvaltning av vissa fastigheter i Järfälla socken av Stockholms län; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av fjärde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

bevilningsutskottets betänkande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående förbilligande på landsbygden av elektrisk energi från statens kraftverk; och

memorial, nr 2, angående ifrågasatt remiss till annat utskott av motionen II:140 angående åtgärder till förebyggande av att hårt betungade jordbrukare nödgas på grund av utsökning för gäld frånträda innehavda jordbruk.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lilliecreutz</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 18 febr.,
» <i>Ericson</i> i Boxholm	» 6 » » » 18 »
» <i>Fast</i>	» 3 » » » 18 »
» <i>Andersson</i> i Malmö	» 2 » » » 18 »
» andre vice talmannen <i>Bengtsson</i>	» 5 » » » 20 »
» <i>Anderson</i> i Råstock	» 2 » » » 20 »
» <i>Werner</i>	» 5 » » » 18 » och
» <i>Kilbom</i>	» 2 » » » 18 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 9.55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 18 februari.

Kl. 4.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionerna:

nr 93, angående tilläggspension åt f. d. kanslibiträdet hos domänstyrelsen Agda Helena Leatz;

nr 94, angående pension åt förra småskolläraryrinnan Augusta Söderlund, född Lundh;

nr 95, angående tilläggspension åt vissa i statens tjänst anställda personer; och

nr 98, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 99, angående anslag ur kyrkofonden för reparationer å den åt kyrkoherden i Korpilombolo församling upplåtna prästgården;

till statsutskottet propositionen, nr 100, angående tjänstårsberäkning för småskolläraryrinnor, vilka varit anställda vid privatläroverkens förberedande klasser m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 101, med förslag dels till lag om gäldande ur kyrkofonden av pensionsavgift, belöpande å innehavare av prästerlig emeritilön med flera, dels ock angående gäldande ur biskopslöneregleringsfonden av pensionsavgift, belöpande å innehavare av emeritilön för biskop;

till statsutskottet propositionerna:

nr 78, angående ämnesläraryrinnas vid allmänt läroverk rätt att för lönetur tillgodoräkna sig tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt;

nr 79, angående rätt för högre lärarinneseminariet att för visst ändamål disponera terminsavgifter vid läroanstalten;

nr 80, angående överlåtelse på Kristianstads stad av den Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätten till högre allmänna läroverkets i Kristianstad byggnader;

nr 77, angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m.; och

nr 92, angående ytterligare lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget för utförande av kraftverksanläggning vid Karseforsen-Laholmsfallet;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 88, angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åt f. tygarbetaren O. V. Johansson; och

nr 89, angående förhöjd ersättning till K. H. Wærn i anledning av skada. ådragen under militärtjänstgöring;

till statsutskottet propositionerna:

nr 90, angående utbyte av en kronan tillhörig tomt inom Torsby municipalsamhälle;

nr 91, angående hävande av ett mellan kronan och Västernorrlands läns landsting slutet avtal rörande försäljning till landstinget av viss kronan tillhörig fastighet; och

nr 96, angående viss ändring i bestämmelserna rörande förvaltningen av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål; samt

till bankoutskottet propositionerna:

nr 97, angående bestridande från allmänna indragningsstaten av visst Josef Bertil Karlsson tillerkänt skadestånd; och

nr 102, angående viss pensionsrätt för f. d. kaptenen L. O. A. Liberg.

§ 3.

Herr *Olssons* i Kullenbergstorp *m. fl.* på kammarens bord liggande motion, nr 426, som föredrogs, remitterades till konstitutionsutskottet.

§ 4.

Föredrogs, men blevo ånyo bordlagda konstitutionsutskottets utlåtanden nr 6 och 7, statsutskottets utlåtanden nr 20—22, bevillningsutskottets betänkande nr 9 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 5.

Vidare föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts memorial, nr 2, angående ifrågasatt remiss till annat utskott av motionen II: 140 angående åtgärder till förebyggande av att hårt betungade jordbrukare nödgas på grund av utsökning för gäld frånträda innehavda jordbruk.

Kammaren biföll utskottets hemställan och beslöt hänvisa motionen till jordbruksutskottet.

§ 6.

Herr *Magnusson* i Tumhult avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 77, angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 427, bordlades.

§ 7.

Interpellation. Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Anderson** i Norrköping, som anförde: Herr talman! Genom i oktober och november sistlidna år utfärdade generalorder ställdes en av lärarna vid krigsskolan, kaptenen C. O. Boman, till inspektörens för militärläroverken och chefens för generalstaben förfogande för utförande av vissa utredningar. Åtgärden väckte en betydande uppmärksamhet, då den allmänt sattes i samband med ett par kommunistiska tidningars angrepp mot ifrågavarande lärare med anledning av hans undervisning i vissa taktiska spørsmål.

Under remissdebatten framställdes i denna kammare till herr statsrådet och *Interpellation.*
 chefen för försvarsdepartementet en fråga om orsaken till denna uppsående-
 väckande åtgärd. Frågan lämnades av herr statsrådet obesvarad. Däremot
 utsändes i slutet av januari månad en kommuniké i ärendet. Denna kommuni-
 kéné är ur flera synpunkter ägnad att tilldraga sig uppmärksamhet, men den
 skingrar icke det dunkel, som omgiver frågan. (Forts.)

Kommunikén undviker frågans kärnpunkt. Efter att hava meddelat gene-
 ralordern om här åsyftade lärares återgång till krigsskolan, upplyser den om,
 att ifrågavarande officer »icke entledigats från sitt förordnande såsom lärare
 vid krigsskolan på Karlberg» — en upplysning, som synes skäligen obehöv-
 lig, då väl ingen velat ifrågasätta, att herr statsrådet och chefen för försvars-
 departementet »på nådigste befallning» upphävt ett av Konungen undertecknat
 förordnande. Icke heller fortsättningen av kommunikén ger önskvärd klar-
 het. Det heter däri, att vederbörande officer tagits i anspråk för vissa utred-
 ningar, »vilka utredningar nu avslutats. Någon ersättare för honom har med
 hänsyn till utbildningsförhållandena vid krigsskolan icke behövt förordnas».

Denna kommuniké måste betraktas såsom synnerligen otillfredsställande, i
 vad det gäller den önskade klarheten över vad som i denna sak verkligen före-
 kommit. Fortfarande svävar man i okunnighet om, varför just ifrågavarande
 officer skulle tagas i anspråk för de anbefallda, icke närmare angivna utred-
 ningarna och varför tidpunkten för detta utredningsarbete just råkat samman-
 falla med perioden mellan det kommunistiska tidningsuttalandet och slutet på
 remissdebattens efterdyningar i pressen.

Av kommunikéns sista del att döma vill försvarsministern icke helt förneka,
 att ett visst samband förelagat mellan det kommunistiska tidningsangreppet
 och här åsyftade lärares tillfälliga försättande ur tjänstgöring vid krigsskolan.
 Så har i varje fall följande passus mångenstädes blivit tolkad: »Från och med
 det undervisningsår, som tog sin början på hösten 1930, har övningar i den
 form, som tidigare åren 1929 och 1930 ägt rum och i samband med berörda
 kommanderingar flerstädes varit på tal, icke förekommit vid krigsskolan och
 komma icke heller att framdeles äga rum.»

Därest det verkligen av försvarsministern bedömts vara felaktigt att vid
 krigsskolan studera de i kommunistpressen kritiserade taktiska spörsmålen, har
 givetvis skolans dåvarande chef ansvaret härför. Enligt vad som uppgivits
 har denne icke heller underlåtit att framhålla denna synpunkt. Den inför skol-
 chefen närmast ansvarige var vidare förste läraren i vederbörligt ämne vid
 krigsskolan. Denne har lika litet som skolchefen på något sätt ställts till an-
 svar för vad som förekommit. Det är under sådana förhållanden förklarligt,
 att de, vilka tolka den av försvarsministern vidtagna åtgärden såsom en be-
 straffningsåtgärd, finna det anmärkningsvärt, att straffet skulle drabba andre
 läraren, den i *sista* hand och *minst*, om ens i någon mån, ansvarige. Åtgärden
 har, ur denna synpunkt sett, varit minst sagt kränkande för rättsmedvetandet.

Då det ur flera synpunkter är önskvärt, att en fullständig redogörelse lämnas
 för de skäl, som föranlett den här anförda åtgärden, anhåller jag att till herr
 statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få rikta följande spörsmål:

Anser sig herr statsrådet kunna inför riksdagens andra kammare meddela
 de skäl, som föranlett den i här anförda framställning åberopade kommende-
 ringen?

Ifrågavarande anhållan bifölles.

§ 8.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skri-
 velse, nr 42, till Konungen i anledning av väckt motion om viss ändring i gäl-
 lande föreskrifter om rätt för kommuner å landet att upptaga lån.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande ävensom i ämnet väckta motioner; och

andra kammarens första tillfälliga utskotts memorial, nr 1, med återlämnande av en till utskottet hänvisad motion (II: 76) angående skyldighet för skoldistrikt att för undervisning mottaga barn från andra distrikt.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Magnusson</i> i Skövde	under 3 dagar fr. o. m. den 20 febr. och
» <i>Nordkvist</i>	» 7 » » » 19 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.42 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 19 februari.

Kl. 4.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 13 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogs och remitterades till statsutskottet herr *Magnussons* i Tumhult *m. fl.* på kammarens bord liggande motion nr 427.

§ 3.

Bevillningsutskottets härfå föredragna betänkande nr 10 bordlades åter.

§ 4.

Vidare föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts memorial, nr 1, med återlämnande av en till utskottet hänvisad motion (II: 76) angående skyldighet för skoldistrikt att för undervisning mottaga barn från andra distrikt.

Kammaren biföll utskottets hemställan och beslöt överlämna motionen till statsutskottet.

§ 5.

Ordet lämnades härefter till herr *Lindley*, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få föreslå, att kammaren måtte besluta, att på föredragningslistan för morgondagens plenum bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande ävensom i ämnet väckta motioner, uppföres omedelbart efter bevillningsutskottets betänkande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, samt i övrigt ärendena i den ordning, de förekomma på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 6.

Herr *Björck* i Kristianstad avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion om ändrad lydelse av § 5 mom. 6 tryckfrihetsförordningen.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 428, bordlades.

§ 7.

Interpellation. Herr talmannen gav på begäran ordet till herr Sandström, som anförde: Herr talman! I början av december månad förlidet år har Kungl. Maj:t träffat ett avgörande i ett kommunalt indelningsärende, vilket väckt undran och överraskning i vida kretsar, enär utslaget icke följt den principiella linje, som ditintills alltid efter vad jag har mig bekant tillämpats vid avgörandet av dylika mål. Det är ärendet om begärd utbrytning från Ytterlännäs socken av Nylands municipalsamhälle med kringliggande bygd till en ny köpingskommun som jag härmed avser, och vill jag härmed med några ord beröra gången och arten av detta indelningsärende.

Frågan väcktes redan år 1927 i maj månad genom ingivande i laga ordning av en framställning om ifrågavarande utbrytning och köpingsbildning till kungl. kammarkollegium, som förordnade om utredning i ärendet under kollegiets eget överinseende genom en särskild utredningsman. Utredningen blev synnerligen omfattande och mycket grundlig och resulterade i ett positivt förslag om bifall till framställningen. Över förslaget hade yttranden avgivits av landsfiskalen i orten, vederbörande häradsskrivare, fattigvårds- och barnavårds-konsulent, folkskoleinspektör samt förste provinsialläkaren i länet, ävensom utlåtanden av domkapitlet i Härnösand, länsstyrelsen i Västernorrlands län och skolöverstyrelsen, vilka samtliga uttalanden, såvitt jag vet, gått i tillstyrkande riktning på ett enda undantag när, nämligen häradsskrivarens, vilken dock strax efter yttrandets avgivande lämnade länet.

Kungl. kammarkollegium, som själv ägnat frågan synnerlig uppmärksamhet och genom en tremannadeputation, vari generaldirektören själv samt föredragande kammarrådet deltog, på ort och ställe tagit del av de lokala förhållandena och hört de båda parternas delegationer, kom till det enhälliga resultatet, att kommunindelningen och köpingsbildningen borde komma till stånd och underställde slutligen ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Kollegii utlåtande var mycket grundligt och omfattande och berörde samt belyste alla skäl, som från moderkommunens sida anförts mot delningen, men vilka skäl kungl. kollegium ej ansåg vara av sådan betydelse, att de borde hindra den ifrågasatta indelningsändringen.

Nu har ju alltid tidigare ansetts, att tyngdpunkten i fråga om utredning av och ställningstagande till förslag om ändring i kommunal indelning legat hos kungl. kammarkollegium och ej hos Kungl. Maj:t, och dylika ärenden hava till följd därav av vederbörande departementschefer behandlats som rena expeditionsärenden, varvid kungl. kollegiets intagna ståndpunkt fått vara bestämmande för det slutliga utslaget. Jag kan ej finna annat, än att ett dylikt förfaringssätt är det enda riktiga. Regeringar komma och gå med vanligtvis korta maktperioder, och deras sammansättning beror av den för tillfället rådande parlamentariska situationen, under det att ett ämbetsverk som kungl. kammarkollegium är en bestående institution, vars sammansättning kan sägas i stort sett vara fri från beroende av den för tillfället härskande regimen.

Vad nu särskilt här ifrågavarande indelningsärenden angår så väcktes det år 1927 på våren, men avgjordes först i december 1931, och dess utredning omspände alltså ej mindre än tre regeringars tid. Vid tillämpningen av vår nu sittande regerings nya principer för avgörande av dylika ärenden blir det ett sannskyldigt hasardspel att väcka ett förslag om ändring i kommunal indelning. Man blir ju då helt beroende av den subjektiva åsikten hos den för tillfället fungerande departementschefen och skall det verkligen sitta åt, om med så ovissa utsikter hädanefter något förslag om ändring i kommunal indelning kommer att framläggas. Utredningar i dylika ärenden tarva i regel mycket arbete och stora kostnader för den, som framlagt projektet, och det är tämligen

givet, att man inte vågar ikläda sig sådana risker, då även de mest motiverade *Interpellation.*
indelningsändringar kunna röna oförståelse å högsta ort. *(Forts.)*

Det är ingen överdrift att påstå, att genom denna nya principinställning den av Kungl. Maj:t med riksdagen promulgerade lagen av den 13 juni 1919 om »ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning» försättes ur verkande kraft, ty även om det skulle kunna tänkas, att någon menighet trots de numera ovissa utsikterna väckte ett ärende om kommunal indelningsändring, kan man vara tämligen viss om, att kungl. kammarkollegium på ett tidigt stadium stoppar ett dylikt initiativ genom att vägra sin medverkan till en tidsödande och dyrbar utredning, vars slutliga resultat kan genom ett penndrag ointetgöras av en minister och det för ämbetsverket med nuvarande parlamentariska förhållanden är fullständigt omöjligt att på förhand veta, vilken regeringen, som får avgörandet i sin hand.

I förevarande fall har ej ens utredningsakten återremitterats till det utredande kollegiet för yttrande med anledning av vederbörande departements betänkligheter mot ett bifall till förslaget. Utan att på något sätt konferera med vare sig kollegiet självt eller dess föredragande eller utredningsmannen har regeringen klart utan vidare desavouerat ämbetsverket och helt kort dekretat, att »förevarande framställning icke föranleder någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd». I sanning ett snöpligt slut på ett femårigt utredningsärende, som kostat det lilla Nylands municipalsamhälle ej mindre än c:a 15,000 kronor.

Emellertid måste det anses vara av stor vikt att få reda på, vilka motiv, som varit avgörande för Kungl. Maj:t vid intagande av sin ståndpunkt till förberörda indelningsärenden, ej blott för den bygd, som genom utslaget fått mångåriga förhoppningar grusade, utan även för andra menigheter, som ämnat väcka liknande frågor, liksom även för de myndigheter, som enligt gällande lag hava att handlägga frågor av denna art.

Med anledning därav tillåter jag mig härmed vördsamt anhålla att få till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framställa följande spörsmål:

Vilka voro de skäl, som föranledde herr statsrådet att tillråda Kungl. Maj:t att icke vidtaga någon vidare åtgärd med anledning av den gjorda underdåniga framställningen från Nylands municipalsamhälle och kringliggande bygd att få avskiljas från Ytterlänns socken och bilda en ny köpingskommun med eget skoldistrikt?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 8.

Herr **Sjöström**, som härefter på begäran erhöll ordet, yttrade: Herr talman! *Interpellation.*
Vid 1907 års riksdag väcktes åtskilliga motioner med hemställan om, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning huruvida och i vilken mån det förefanns skäl för införandet av s. k. oförtjänt jordvärdestegringsskatt. Sammansatta bevillnings- och lagutskottet hemställde om bifall till dessa förslag. Andra kammaren biföll vad utskottet hemställt, under det att första kammaren avslog detsamma.

Trots att riksdagen sålunda avslog denna hemställan om utredning av spörsmålet, erhöll redan året därpå, år 1908, professor Gustaf Cassel Kungl. Maj:ts uppdrag att utarbeta en översikt över främmande länders lagstiftning angående beskattning av sådan värdestegring.

År 1909 tillsatte dåvarande chefen för finansdepartementet de s. k. 1909 års värdestegringsskattekommitterade med uppdrag att uppgöra förslag till all-

Interpellation. männa grunder för en kommunal jordvärdestegringskatt. Kommittén avlämnade sitt förslag den 7 augusti samma år, och av utredningen framgick, att man på alla håll var enig om det principiellt riktiga uti, att en dylik beskattning infördes.

(*Forta.*)

Därefter hördes ingenting av detta ärende förrän år 1919, då Kungl. Maj:t till riksdagen avlämnade en proposition (nr 329) med förslag till förordning om uppskattning av mark i och för framdeles skeende taxering till jordvärde- eller jordräntestegringskatt. På samma gång begärdes ett anslag av en miljon kronor till täckande av kostnaderna för en ingångsvärdering.

Bevillningsutskottets majoritet tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag, men då kamrarna fattade skilda beslut i ärendet och dessa icke kunde sammanjämkas, förföll frågan även denna gång.

Vid 1920 års riksdag framlade Kungl. Maj:t ånyo samma förslag, blott med några mindre ändringar angående detaljerna i förslaget till förordningen, vilka ändringar påyrkats av bevillningsutskottet i dess förslag av år 1919.

Under debatten i kamrarna, såväl år 1919 som 1920, framfördes icke några principiella invändningar emot en dylik beskattning. Tvärtom betygade de allra flesta talarna, representerande olika partier, det synnerligen berättigade uti, att värdestegring av jord under benämningen »annan fastighet» bleve beskattad för sådan värdestegring, som tillkomme i anledning av åtgärder som stat och kommun vidtagit. Av dem, som dock yrkade avslag på den kungl. propositionen, anfördes som motiv härför, att förslaget icke var tillräckligt utrett, dessutom voro meningarna delade om, huruvida denna föreslagna skatt borde uttagas på direkt eller indirekt väg.

Riksdagens båda kamrar beslöto emellertid bifalla utskottets förslag, vilket innebar godkännande av den kungl. propositionen. Den på samma gång beslutade ingångsvärderingen, vartill riksdagen anslag medel, verkställdes även och ägde rum under senare delen av år 1920 och avsåg markvärdet vid utgången av år 1919. Uppskattningsresultatet var därefter föremål för prövning av en av finansdepartementet tillkallad sakkunnig, f. d. överståthållaren Ramstedt. Vissa ojämnheter i uppskattningen i olika delar av landet konstaterades, varför riktlinjer uppdrogos för korrigerering av dessa ojämnheter.

Med denna kortfattade redogörelse har jag velat klargöra, huru nära denna fråga var sin lösning för tio år sedan. Men därefter har ingenting förspors om, huruvida ärendet avancerat så långt, att riksdagens beslut av år 1920 kan effektueras.

De utredningar i ämnet, som lågo till grund för utarbetandet av den kungl. propositionen samt de anföranden, som av riksdagens ledamöter höllos under debatterna härom, gävo vid handen, att det var i hög grad påkallat och rättvist att en dylik jordvärdestegringskatt infördes. Förhållandena därefter hava ingalunda förändrats i sådan riktning, att denna reform numera skulle anses obehövlig. Det är snarare tvärtom.

Det synes mig, att de motiv, som lågo till grund för framläggandet av denna proposition, och som av riksdagen bifölls, borde givit anledning till, att Kungl. Maj:t snarast möjligt gått i författning om att verkställa riksdagens beslut. Men då så icke skett och ytterligare dröjsmål icke torde kunna anses önskvärt, anhåller jag om kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

Huru långt har den år 1920 beslutade utredningen om införande av s. k. jordvärdestegringskatt å »annan fastighet» avancerat?

Har riksdagen att förvänta ett förslag i överensstämmelse med vad riksdagen i denna fråga beslöt år 1920?

Jämväl denna anhållan bordlades.

§ 9.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1932 den 19 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:*vid kontoret i Göteborg*

herr	<i>Dahlström, A.</i> , expeditjonsföreståndare, Göteborg,	med 36 röster,
»	<i>Rodhe, C. W.</i> , överstelöjtnant, Göteborg,	» 36 » ,
»	<i>Hjort, Gustaf</i> , direktör, Göteborg,	» 36 » ,
»	<i>Andersson, Emil</i> , lantbrukare, Järnbrott,	» 36 » :

vid kontoret i Malmö

herr	<i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	med 36 röster,
»	<i>Lundgren, Axel</i> , redaktör, Malmö,	» 36 » ,
»	<i>Sylvan, H.</i> , agronom, Nyboholm,	» 36 » ,
»	<i>Weibull, Alexander</i> , lantbrukare, Sofieholm, Kulladal,	» 36 » ;

vid kontoret i Falun

herr	<i>Olsson, Ahlmans Olof</i> , f. d. riksdagsman, Insjön,	med 36 röster,
»	<i>Backelin, H.</i> , landstingsman, Falun,	» 36 » ,
»	<i>Eronn, A.</i> , f. d. riksdagsman, Leksand,	» 36 » .
»	<i>Eriksson, Ollas E.</i> , f. d. riksdagsman, Fors station,	» 36 » ;

vid kontoret i Gävle

herr	<i>Hållander, Alb.</i> , handelsföreståndare, Gävle,	med 36 röster,
»	<i>Lindblom, Edw.</i> , handlande, Gävle,	» 36 » ,
»	<i>Nygren, G.</i> , konduktör, Gävle,	» 36 » ,
»	<i>Nyberg, N. A.</i> , trävaruhandlare, Gävle,	» 36 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr	<i>Linder, J. R.</i> , skollärare, Tvååker,	med 36 röster,
»	<i>Svensson, Gustav</i> , skomakaremästare, Slöinge,	» 36 » ,
»	<i>Brodin, O.</i> , direktör, Halmstad,	» 36 » ,
»	<i>Nilsson, C. L.</i> , landstingsman, Olofsbo, Falkenberg,	» 36 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr	<i>Berglund, Enar</i> , landstingsman, Strömnäs,	med 36 röster,
»	<i>Törner, A.</i> , direktör, Härnösand,	» 36 » ,
»	<i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	» 36 » ,
»	<i>Hallin, Erik</i> , landstingsman, Örnsköldsvik,	» 36 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr	<i>Johansson, Edvard</i> , landstingsman, Häradsköp, Skillingaryd,	med 36 röster,
»	<i>Andrén, Fredrik</i> , ingenjör, Jönköping,	» 36 » .
»	<i>Pettersson, J. Aug.</i> , landstingsman, Huskvarna,	» 36 » .
»	<i>Fors, N.</i> , ekonomichef, Jönköping,	» 36 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr Nilsson, V., ekonomichef, Kalmar,	med 36 röster,
» Modèer, Seth, handlande, Mönsterås,	» 36 » ,
» Olsson, John, skräddare, Kalmar,	» 36 » ,
» Sjöberg, S., godsägare, Färjestaden,	» 36 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr Appellkvist, Caspar, handelsföreståndare, Ronneby,	med 36 röster,
» Berg, Robert, f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 36 » ,
» Kloo, O., f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 36 » ,
» Bergdahl, Axel, kamrer, Karlskrona,	» 36 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr Lindh, A., landstingskamrer, Karlstad,	med 36 röster,
» Svensson, Johan, lantbrukare, Heljetorp, Väse,	» 36 » ,
» Ferm, E. D., lantbrukare, Skåre,	» 36 » ,
» Flognfält, G., f. d. riksdagsman, Flogned,	» 36 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr Svensson, M., kontorsbiträde, Kristianstad,	med 36 röster,
» Lorenzen, H. Chr., kamrer, Karpalund,	» 36 » ,
» Berglund, Allan, landstingskamrer, Kristianstad,	» 36 » ,
» Åkesson, J. A., f. d. riksdagsman, Raskarum, S:t Olof,	» 36 » ;

vid kontoret i Linköping

herr Träff, J. A., f. d. riksdagsman, Mjölby,	med 36 röster,
friherre Hermelin, Gösta, Ulvåsa,	» 36 » ,
herr Hanzén, J., redaktör, Linköping,	» 36 » ,
» Rydén, C., järnvägskontrollör, Linköping,	» 36 » ;

vid kontoret i Luleå

herr Bäckström, Amandus, kommissionär, Öjebyn,	med 36 röster,
» Sandström, Robert, handlande, Gammelstad,	» 36 » ,
» Nycander, H., landstingsdirektör, Luleå,	» 36 » ,
» Groth, Gustaf, konsul, Luleå,	» 36 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr Wallin, Erik, handelsföreståndare, Lidköping,	med 36 röster,
» Andersson, Justus, kommunalordförande, Karlsborg,	» 36 » ,
» Kjelldorff, I. W., lantbrukare, Delebäck, Hova,	» 36 » ,
» Björk, Gotthard, redaktör, Mariestad,	» 36 » ,

vid kontoret i Norrköping

herr Eriksson, Karl, f. d. riksdagsman, Lundby, Okna,	med 36 röster,
» Lagerbäck, E. A., kassör, Norrköping,	» 36 » ,
» Eriksson, Josef, f. d. riksdagsman, Finspång,	» 36 » ,
» Jonsson, Edvard, inspektor, Fiskeby,	» 36 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr Carlsson, E. G., nämndeman, Katrineholm,	med 36 röster,
» Juhlin, Ragnar, lantbrukare, Ellesta, Vrena,	» 36 » ,
» Granath, E. A., lantbrukare, Kälkesta, Jönåker,	» 36 » ,
» Hedin, Karl, ingenjör, Kärrobo, Nyköping,	» 36 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Gustafsson, Gid.</i> , redaktör, Sundsvall,	med 36 röster,
» <i>Karlsson, Rob.</i> , f. d. riksdagsman, Gasabäck, Söråker,	» 36 » ,
» <i>Ågren, Hugo</i> , förste bokförelare, Kubikenborg,	» 36 » ,
» <i>Hedqvist, P. L.</i> , landstingsman, Fagervik,	» 36 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Lagerkvist, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Umeå,	med 36 röster,
» <i>Karlsson, N.</i> , nämndeman, Tavelstjör,	» 36 » ,
» <i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 36 » ,
» <i>Lilja, G. H.</i> , tågmästare, Vännäs,	» 36 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Tapper, K.</i> , kassör, Uppsala,	med 36 röster,
» <i>Ekstrand, Åke</i> , e. o. hovrättsnotarie, Uppsala,	» 36 » ,
» <i>Norén, K.</i> , vattenrättsnämndeman, Hågeby,	» 36 » ,
» <i>Wahlstedt, Uno</i> , bagare, Uppsala,	» 36 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Karlström, Hugo</i> , f. d. riksdagsman, Mörby, Vestkinde,	med 36 röster,
» <i>Engström, Herman</i> , landstingsman, Slite,	» 36 » ,
» <i>Hansén, Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bondsarve,	» 36 » ,
» <i>Lindstedt, P. S.</i> , handlande, Klintehamn,	» 36 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Sjölin, Bengt</i> , ingenjör, Trollhättan,	med 36 röster,
» <i>Andersson, Folke</i> , trafikassistent, Uddevalla,	» 36 » ,
» <i>Lundgren, Anton</i> , poliskonstapel, Vänersborg,	» 36 » ,
» <i>Hansson, Axel</i> , landstingsman, Rubbesta, Ödeborg,	» 36 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Johansson, K.</i> , lantbrukare, Vretberga, Medåker,	med 36 röster
» <i>Landstätt, R.</i> , kamrer, Västerås,	» 36 » ,
» <i>Andersson, Fr. O.</i> , fjärdingsman, Hallstahammar,	» 36 » ,
» <i>Sjöfält, Karl</i> , sekreterare, Västerås,	» 36 » ,

vid kontoret i Växjö

herr <i>Ljungkvist, J. M.</i> , garvare, Växjö,	med 36 röster,
» <i>Johansson, G. W.</i> , landstingsman, Östad, Täckaregård, Väckelsång,	» 36 » ,
» <i>Hultin, Gustaf</i> , lokomotivförelare, Älmhult,	» 36 » ,
» <i>Bondeson, N. A.</i> , f. d. riksdagsman, Strömsnäsbruk,	» 36 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Vindahl, A.</i> , f. d. riksdagsman, Örebro,	med 36 röster,
» <i>Åqvist, Torsten</i> , direktör, Örebro,	» 36 » ,
» <i>Molin, C. A.</i> , f. d. riksdagsman, Aspa,	» 36 » ,
» <i>Fromell, A. R.</i> , kontorschef, Örebro,	» 36 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Olsson, O. P.</i> , affärschef, Östersund,	med 36 röster,
» <i>Henriksson, Henrik</i> , d. y., disponent, Offne, Trångsviken,	» 36 » ,
» <i>Nilsson, Nils</i> , lantbrukare, Tullus, Nälden,	» 36 » ,
» <i>Annér, Wilhelm</i> , redaktör, Östersund,	» 36 » ;

suppleanter:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Eneroth, Ture</i> , arrendator, Högen, Jonsered,	med 35 röster,
» <i>Hedvall, Julius</i> , f. d. riksdagsman, Göteborg,	» 35 » ,
» <i>Fagerberg, J. A.</i> , spårvägskonduktör, Göteborg,	» 35 » ,
» <i>Carlbring, Einar</i> , disponent, Göteborg,	» 35 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Hermansson, J. W.</i> , lagerbokhållare, Malmö,	med 35 röster,
» <i>Ryding, Nils</i> , rådman, Malmö,	» 35 » ,
» <i>Persson, Olof</i> , landstingsman, Munkarp,	» 35 » ,
» <i>Thomasson, G.</i> , lantbrukare, Hejdeholm, Hurva,	» 35 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Wikander, L. E.</i> , ingenjör, Morgårdshammar,	med 35 röster,
» <i>Maritz, Per</i> , kommunalordförande, Leksand,	» 35 » ,
» <i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun,	» 35 » ,
» <i>Larsson, Liss Olof</i> , landstingsman, Leksand,	» 35 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Norell, J. A.</i> , fabrikör, Söderhamn,	med 35 röster,
» <i>Carlsson, Pontus</i> , målaremästare, Gävle,	» 35 » ,
» <i>Hellström, H.</i> , kapten, Gävle,	» 35 » ,
» <i>Bellander, Birger</i> , direktör, Gävle,	» 35 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Andersson, Janne</i> , byggmästare, Falkenberg,	med 35 röster,
» <i>Lindblad, H. F.</i> , folkskollärare, Sibbarp,	» 35 » ,
» <i>Bohlers, K.</i> , lantbrukare, Bol, Vessigebo,	» 35 » ,
» <i>Persson, P.</i> , f. d. riksdagsman, Tofta,	» 35 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Lindeborg, J.</i> , kamrer, Härnösand,	med 35 röster,
» <i>Lidström, P.</i> , f. d. riksdagsman, Håxmon, Ådalsliden,	» 35 » ,
» <i>Bouvin, K.</i> , handlande, Sollefteå,	» 35 » ,
» <i>Carlsson, E.</i> , ekonomichef, Sollefteå,	» 35 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Karlsson, Anton</i> , järnarbetare, Jönköping,	med 35 röster,
» <i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	» 35 » ,
» <i>Holstensson, Allan</i> , lantbrukare, Alfversjö, Eksjö,	» 35 » ,
» <i>Gelotte, B. E.</i> , f. d. riksdagsman, Tranås,	» 35 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Ander, E.</i> , lasarettssyssloman, Kalmar,	med 35 röster,
» <i>Jonsson, John W.</i> , landstingsman, Nybro,	» 35 » ,
» <i>Johnsson, G. L.</i> , f. d. riksdagsman, Kalmar,	» 35 » ,
» <i>Wirell, Emil</i> , sekreterare, Kalmar,	» 35 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Andersson, Anton</i> , vaktmästare, Karlskrona,	med 35 röster,
» <i>Klemédson, Nils</i> , lantbrukare, Merserum,	» 35 » ,
» <i>Thorssell, Karl</i> , kamrerare, Ronneby,	» 35 » ,
» <i>Dahl, Aug.</i> , häradsdomare, Svängsta,	» 35 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Löfberg, Anders</i> , grosshandlare, Karlstad,	med 35 röster,
» <i>Svensson, Nils</i> , f. d. riksdagsman, Långelanda, Årjäng,	» 35 » ,
» <i>Eriksson, E. G.</i> , f. d. riksdagsman, Västbro, Värmlandsbro,	» 35 » ,
» <i>Nordström, H. E.</i> , f. d. riksdagsman, Torsby,	» 35 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Sköld, H.</i> , folkskollärare, Kristianstad,	med 35 röster,
» <i>Jeppsson, Emil</i> , landstingsman, Haraberga, Broby,	» 35 » ,
» <i>Larsson, Nils</i> , lantbrukare, Karstad, Österslöv,	» 35 » ,
» <i>Fredriksson, L.</i> , landstingsman, Vä,	» 35 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	med 35 röster,
» <i>Sköld, Carl</i> , redaktör, Linköping,	» 35 » ,
» <i>Hallendorff, Joh.</i> , f. d. landstingsman, Gerstorp, Linköping,	» 35 » ,
» <i>Johnsson, Robert</i> , överassistent, Linköping,	» 35 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Lantz, E. P.</i> , f. d. landstingsman, Luleå,	med 35 röster,
» <i>Widlund, O.</i> , rådman, Luleå,	» 35 » ,
» <i>Johansson, G.</i> , stationsinspektör, Boden,	» 35 » ,
» <i>Wallin, Levi</i> , handlande, Boden,	» 35 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Fredberg, G. M.</i> , fabrikör, Finnerödja,	med 35 röster,
» <i>Öster, Ernst</i> , lantbrukare, Fagersanna,	» 35 » .
» <i>Jacobsson, Märten</i> , kontorist, Falköping,	» 35 » .
» <i>Sundén, Carl</i> , lantbrukare, Hova,	» 35 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Frost, G. F.</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping,	med 35 röster,
» <i>Svantesson, Samuel</i> , nämndeman, Torp, Vånga,	» 35 » ,
» <i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 35 » ,
» <i>Ljungberg, A. J.</i> , förste lärare, Norrköping,	» 35 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Larsson, Arvid</i> , murare, Katrineholm,	med 35 röster,
» <i>Smedberg, Harald</i> , direktör, Nyköping,	» 35 » ,
» <i>Boman, Axel</i> , lantbrukare, Tystberga,	» 35 » .
» <i>Berger, C. O.</i> , folkskollärare, Stigtomta,	» 35 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Nilsson, B.</i> , lantbrukare, Skedvik, Attmar,	med 35 röster,
» <i>Modin, Helmer</i> , kapten, Sundsvall,	» 35 » ,
» <i>Berggren, Tord</i> , kamrer, Sundsvall,	» 35 » ,
» <i>Kahlin, E.</i> , fanjunkare, Sundsvall,	» 35 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Jonsson, Rudolf</i> , lantbrukare, Stöcksjö,	med 35 röster,
» <i>Grahnén, Alfr. A:son</i> , landstingsman, Granö,	» 35 » ,
» <i>Eriksson, Frans</i> , landstingsman, Bureå,	» 35 » ,
» <i>Jonsson, P. L.</i> , hemmansägare, Sävar,	» 35 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Bengtsson, E.</i> , lantbrukare, Gunnarsbo, Lövsta bruk,	med 35 röster,
» <i>Eriksson, C. J.</i> , landstingsman, Rosenhill, Almunge,	» 35 » ,
» <i>Andersson, T. P. E.</i> , bokbindare, Uppsala,	» 35 » .
» <i>Samzelius, J. A. T.</i> , andre bibliotekarie, Uppsala,	» 35 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Ahlsten, Johan</i> , landstingsman, Hemse,	med 35 röster,
» <i>Sjögren, H.</i> , fanjunkare, Bander,	» 35 » ,
» <i>Nilsson, C. O.</i> , redaktör, Visby,	» 35 » ,
» <i>Olofson, A. G.</i> , agronom, Visby,	» 35 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Kjerulf, E. A.</i> , godsägare, Vänersborg,	med 35 röster,
» <i>Andrén, Anders</i> , handlande, Brälanda,	» 35 » ,
» <i>Samuelsson, Knut</i> , banmästare, Bohus,	» 35 » ;
» <i>Andersson, Edor</i> , f. d. riksdagsman, Knapasjö, Mjögback,	» 35 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Ekström, L. J.</i> , landstingsman, Ekeby, Hallstahammar	med 35 röster,
» <i>Anderson, Iwar</i> , kontorsbiträde, Arboga,	» 35 » ,
» <i>Pehrsson, Pehr</i> , direktör, Sala,	» 35 » ,
» <i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	» 35 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Gustafsson, Amandus</i> , järnarbetare, Växjö,	med 35 röster,
» <i>Rydström, Eric</i> , f. d. riksdagsman, Vråen, Lidnäs,	» 35 » .
» <i>Mattsson, V.</i> , nämndeman, Eteryda,	» 35 » ,
» <i>Sandstedt, Ernst</i> , nämndeman, Björkebråten, Ryd,	» 35 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Lindal, Gust.</i> , överbanmästare, Örebro,	med 35 röster,
» <i>Linder, Hjalmar</i> , grosshandlare, Örebro,	» 35 » ,
» <i>Pettersson, Ivar</i> , f. d. riksdagsman, Rosta	» 35 » ,
» <i>Larsson, Hjalmar</i> , lantbrukare, Edvalla, Glanshammar,	» 35 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Nilsson, Nils</i> , d. y., lantbrukare, Dille, Täng,	med 35 röster,
» <i>Lögberg, J.</i> , hemmansägare, Genvalla,	» 35 » ,
» <i>Olsson, Olof</i> , komm.-nämndsordf., Undrom, Rödön,	» 35 » ;
» <i>Holm, Sigurd</i> , typograf, Östersund,	» 35 » ;

sedan ordningen mellan dem av suppleanterna, som erhållit lika antal röster, blivit genom lottnings bestämd.

Karl Magnusson,
Kalmar.

Gustav Rosén.

Ernst Hage.

Joh. Johansson.

Protokollet lades till handlingarna; och beslöt kammaren, att underrättelse om de försiggångna valen skulle genom utdrag av kammarens protokoll med-

delas bankoutsrottet med anmodan till utskottet att lämna såväl fullmäktige i riksbanken som vederbörande avdelningskontor och de valda meddelande om valens utgång.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konventioner om gemensam växellag med mera, och antagande av förslag till ny växellag;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konventioner om gemensam checklag med mera och antagande av förslag till ny checklag med mera;

nr 12, i anledning av väckt motion om förhindrande av åtal för ofrivilliga förseelser mot nya författningsbestämmelser;

nr 13, i anledning av väckta motioner angående beredande av befogenhet för exekutionsbiträde och fjärdingsmän att i vissa fall meddela beslut om införsel i avlöning m. m.; och

nr 14, i anledning av väckt motion om ändring i lagen angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående skärpning av gällande bestämmelser rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker; och

nr 2, i anledning av väckt motion angående tvångspensionering vid viss tidig ålder av motorförare i yrkesmässig trafik.

§ 11.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 44, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Sandström* under 2 dagar från och med den 22 februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.